Düğün Gecesi

HİCİV
MİZAH
HİKÂ
YELERİ

ORHAN
SEYFİ
ORHON

YENİ MATBAA
İstanbul — 1957

DÜĞÜN GECESİ

Hüsrev Bey yeni karısına sadece:

— Safa geldiniz hanım!

Dedi. Safinaz Hanım çenesinin altından kısa bir temennahla mahcubâne mukabele etti:

— Safa bulduk efendim!

— Buyurunuz, oturunuz.

Karşı karşıya bir müddet sustular. İstanbulun sayılı çapkınlarından Hüsrev Bey toy bir genç gibi âdeta söyliyecek söz bulamıyordu. Bir hayli yutkunduktan sonra:

— İnşallah birbirimizi incitmeden geçinir gideriz.

Dedi.

— İnşallah efendim!

Gençliğinde her türlü çapkınlığı yapan Hüsrev Bey on beş senedir işiyle güciyle uğraşıyordu. Eski şöhretini tanıyanlar ona karşı hâlâ yarı saygı, yarı korku duyuyorlardı. Çarşıdaki delikanlılar:

— Hüsrev ağabey!

Diye hürmet ederlerdi. Kendi kendine:

— Allah Allah, âdeta sıkılıyorum!

Dedi. Tabakasını çıkarıp bir cıgara sardıktan sonra hanıma uzattı:

— İçer misiniz?

— Hayır efendim, kullanmam!

— Adam, bir tane tüttürüverin!

Safinaz Hanım, meharetle incecik bir cıgara sararak dudağının kenarına iliştirdi.

Hüsrev Beyin yeni karısı hakkında pek az bilgisi vardı. İmam efendiye bakılmak ihtiyacında olduğunu anlattığı za-

man alacağı kadının her şeyden evvel (ehli perde) bir hanım olmasını şart koşmuştu. O da aramış taramış Safinaz Hanımı bulmuştu.

Hüsrev Bey «vakti kerahat» geldiğini hissetti. Kısa bir mukaddeme yaparak maksadını anlattı:

— Allah affetsin, gençlikte alıştık. Akşamları bir iki kadeh içmek âdetimizdir, eğer müsaade ederseniz...

Safinaz Hanım, hemen ayağa kalktı.

— Başüstüne efendim, hazırlayım!

Dedi ve biraz sonra elinde rakı tepsisiyle odaya girdi. Hüsrev Bey, tepsiye bir göz attı. Mezeler mükemmel hazırlanmıştı. İçinden:

— Vay canına, pek erbap elinden çıkmışa benziyor.

Diye düşündü. Bir iki kadehten sonra:

— Dolapta ut var, bendeniz biraz tıngırdatırım, lûtfeder misiniz? dedi.

Safinaz Hanım, kocasının çaldığı parçalara ayaklariyle hafif hafif tempo tutuyordu. İşin farkına varan Hüsrev Bey tefi hanımın eline verdi. Safinaz Hanım, pesten başlıyarak perde perde sesini yükseltti. Tatlı, baygın bir sesle şarkı söylüyordu. Yavaş yavaş neşe kıvamını bulmuştu. Eski çapkınlık devirlerini hatırlıyan Hüsrev Bey:

— Bir tane içiverin canım, iştah açar!

Diye teklif etti. Safinaz Hanım biraz nazlandıktan sonra başını arkaya çevirerek kadehi yuvarladı. Şarkı perde perde yükseldikçe kadehler sık sık tokuşturulmaya başlandı. Kafalar dumanlandı. Aradan mahcubiyet kalktı. Ağır şarkılardan oynak makamlara, derken köçek havalarına geçildi. Hüsrev Bey yirmi sene evvelki hayatını yaşıyorum sandı. Hanım bu coşkunluğun arasında dayanamadı, eteğini beline iliştirip ayağa kalktı, parmaklarını havada şıkırdata şıkırdata göbeğini çalkalaya çalkalaya oynadı, oynadı. Hüsrev Bey büsbütün kendinden geçmişti. Hem çalıyor, hem de maharetle oynıyan hanıma bakarak:

— Ooooh... Yaşşa... Yavrum aşağıdan!

Diye haykırıyordu. O gece, gençliğinde içmediği kadar

içti. Eğlenmediği kadar eğlendi. İkiye kadar saz, cünbüş, devam etti. Sonra ikisi de sızdılar.

Sabahleyin geç vakit kalkan Hüsrev Bey yatağında hâlâ uyumakta olan Safinaz Hanımı uyandırmadan giyindi. Doğru imam efendinin evine gitti. Hoca efendinin hal hatır sormasına vakit bırakmadan cüzdanından çıkardığı parayı eline sıkıştırdı.

— Al, imam efendi, bu hanımın nikâhı, bu da nafakası!

İmam efendi, hayretle Hüsrev Beyin yüzüne bakıyordu.

— Hayrola, Hüsrev Bey, bir geçimsizlik mi çıktı?

— Hayır, geçimsizlik filân yok, bilâkis gece yarısına kadar hanımla güldük oynadık.

— E, şu halde talâka sebep ne ola ki?

Hüsrev Bey dişlerini gıcırdatarak cevap verdi:

— Bana bak, hoca, hanımın bu kadar sefası kâfi, bundan sonraki cefasını çekmiye bizim yaşımız da, başımız da müsait değil, anladın mı?

BİR DİLENCİNİN TERCÜMEİHALİ

20 Ağustos 1304

«Edebiyatı arabiyede vukufu tam sahibi genç, kıymetli ulemamızdan Konyevî İbrahim efendi hazretlerinin cülûsu meymenet menusu hazreti Padişahî münasebetiyle yazmış oldukları arapça kasidei garra bilhassa mahzuziyeti seniyeyi mucip olmuştur.

Uhdei dirayetine Edirne payesi tevcih ve tarafı süddei seniyeden ihsanı şahane ile taltif buyurulan müşarünileyh hazretleri beş sene evvel Fatih camiinden icazet almış ve zamanını tetkik ve tetebbüe hasretmiş olup.. ilâh..»

(Sabah) gazetesinden

20 Eylûl 1306

«Meşahiri ulemadan Konyevî İbrahim Efendi hazretlerinin velâdeti hümayun vesilei mübeccelesiyle kaleme almış oldukları (Duayı sultan) unvanlı makalei hakîmanelerini derci sütunu iftihar ediyoruz.»

(Sabah) gazetesinden

Tevcihat

1 Teşrinievvel 1307

«Edirne payelûlarından meşahiri ulemadan Konyevî İbrahim efendi hazretleri haremeyn payesine ve haremeyn

payelûlarından elhaç Osman efendi hazretleri bilâdi hamse mevleviyetine.. ilâh..»

(İkdam) gazetesinden

12 Mayıs 1310

«Bu kere uhdei liyakatine bilâdı hamse mevleviyeti tevcih edilmiş olan Süleymaniye dersiamlarından fazılı muhterem Konyevî İbrahim efendi hazretlerinin maddiyyun mesleğine karşı «Reddi butlan» namiyle telif buyurmuş oldukları eseri kıymettar Matbaai Âmire tarafından bir sureti nefisede tabedilmiştir. Mütaleasını ehemmiyetle tavsiye eder ve kütüphanei irfanımıza böyle kıymetli bir eser ihda buyurmuş olduklarından dolayı fâzılı müşarünileyhi tebrik ederiz.»

(Tercümanı Hakikat) gazetesinden

5 Eylûl 1314

«Nice nice kıymettar telifatiyle tanınmış olan ulemayı benamdan İstanbul kadısı Konyevî İbrahim efendi hazretlerinin meclisi kebiri maarif azalığına tayin buyurulmuş olduğunu meserretle istihbar ettik.

Maarifimizin terakki ve tealisi için bu gibi zevatın ilmü fazlından istifade edilmesi bir emri bedihi idiğünden.. ilâh..»

(İkdam) gazetesinden

1 Haziran 1319

«Geçen akşam Anadolu kazaskeri allâmei şehîr Konyevî İbrahim efendi hazretlerinin Kanlıcadaki sahilhanelerinin mutbah bacası kazaen tutuşmuş ise de etraftan derhal yetişilerek harikin tevessüüne meydan verilmeden itfa edilmiştir.»

(İkdam) gazetesinden

Gelenler, gidenler

8 Eylûl 1322

«Paris sefiri kebiri devletlû Münir paşa hazretleri mezunen Paristen, Düyûnu umumiye meclisi idare reisi Mösyö Pisar cenapları Londradan, İkinci orduyu hümayun müşiri Arif paşa hazretleri Edirneden, Rumeli kazaskeri meclisi kebiri maarif azasından Konyevî İbrahim efendi hazretleri Bursadan bu sabah şehrimize muvasalat buyurmuşlardır.»

Maskeler aşağı

10 Teşrinievvel 1324

«İttihat ve Terakkiye muhalefet edenler arasında ulûmu şarkiyede yedi tulâ sahibi geçinen Konyevî lâkabiyle maruf İbrahim efendinin de bulunmasına şaşmıyoruz. Bu zat saray mensuplarından olup devri istibdatta Rumeli kazaskerliğine kadar süratle terfi etmiş ve şeyhislâm olmasına ramak kalmıştı.

10 Temmuz inkılâbı bu gibilerin bütün ümitlerini zirüzeber etmiştir. Bunların cemiyeti mukaddesemize düşmeni bî aman kesilmelerini pek tabiî görürüz. Fakat şunu da unutmamalıdırlar ki bu memlekette artık ilim ve fazilet kisvesi altında saray dalkavukluğu etmelerine tahammül edilemez. Böylelerinin yüzünden maskelerini indirmek zamanı çoktan gelmiş hattâ geçmiştir bile!»

(Süngü) gazetesinden

Divanı harp kararı

1 Haziran 1325

«... Hoca Hayret efendinin müebbeden nefyine ve yine Derviş Vahdetinin (Volkan) gazetesinde askeri isyana teşvik ve İttihat ve Terakki aleyhine tahrik mahiyetinde makaleler yazarak ifsadatta bulunan Rumeli Kazaskeri Konyevî İbrahim efendinin de on sene hapsine...»

10 Mayıs 1924

Maarif Vekâleti celilesine

«... Yeni maarif teşkilâtında arabî ve farisî derslerinin lâğvedilmesinden dolayı açıkta kalmış olduğumdan dâilerinin mekâtibi iptidaiyeden birinde hüsnü hat muallimliğine tayinim hususunda lûtuf ve merhameti vekâletpenahilerini niyaz ve istirham eylerim efendim.»

Konyevî
İbrahim

10 Mayıs 1927

Diyanet işleri riyaseti aliyesine

«... Mekteplerden hüsnü hat derslerinin kaldırılması üzerine senelerdenberi aç ve perişan bir halde sürünmekte olduğumdan öteden beri mesaili şer'iye ile teveggulüm ve bu baptaki vukuf ve ihtısasım nazarı itibara alınarak münhal vâizliklerden birine tayinime müsaade buyurulması ricasiyle...»

Konyevî
İbrahim

8 Mart 1930

Bir vâizin mahkûmiyeti

«Molla Güranîde Sarı Musa camii vâizlerinden Konyevî İbrahim hoca denmekle maruf bir softa, vaaz esnasında baloya gidenlerin yarın ahrette Gayya kuyusuna atılacağına ve dans edenlerin Zebaniler tarafından kızgın saçlar üzerinde yürütüleceğine dair hezeyanlar etmişti.

Dinlenilen birçok şahitlerin ifadeleriyle cürmü sabit olan bu cahil yobaz mahkeme tarafından altı ay hapse mahkûm edilmiştir.»

(Vakit) ten

7 Mayıs 1931

Bir üfürükçü allâme

«Geçenlerde Topkapı haricinde bir kulübede üfürükçülük eden Konyalı İbrahim hoca isminde biri yakalanarak mahkemeye verilmişti. Hâkim bu üfürükçüye:

— Bir takım safdillerin parasını dolandırmak için üfürükçülük ediyormuşsun, doğru mu?

Diye sordu:

İbrahim hoca:

— Ben dolandırıcılık etmiyorum.

Diye cevap verdi.

— Ne diye halktan para alıyorsun?

— Rızaenlillah, ilmime hürmeten para veriyorlar.

— Üfürükçülük ettiğini inkâr mı ediyorsun?

— Evet, ben üfürükçü değilim, vaktinde meşahiri ulemadandım!

Etraftan kahkahalar duyuldu. Hâkim dinliyenleri sükûta davet etti.

— Muska yazdığım ve bazı hastalıklara okuduğunu da inkâr mı ediyorsun?

— Muska yazarım. Nefes ederim, Kütübü atikada bunların tesiratı şifabahşası hakkında pek çok delâil vardır.

— Âlimim diyorsun, ilmini başka suretle kullansana!

— Artık ilmim para etmiyor!

— Vaktiyle çok mu büyük âlimdin?

— Evet, zamanımın allâmesiydim!

— Peki, muska yazmanın, hastalıklara okumanın kanunen memnu olduğunu bilmiyor musun?

— Hayır!.

Hâkim maznuna kanunu uzattı:

— Al oku!

İbrahim hoca yerinden kımıldamadı.

— İmdi artık okuyup yazmam yok!

Diye cevap verdi. Etraftan tekrar kahkahalar duyuldu.

«Üfürükçülük etmek, dilencilik etmek, gizli nikâh kıymak, arapça harfleriyle gizli tedrisat yapmak gibi cürümlerden müteaddit sabıkası olan maznunun şuurunda halel olup olmadığı anlaşılmak üzere bir defa da tıbbı adlîce muayenesine karar verildi.»

(Akşam) dan

Dilenciler kaldırılıyor.

«Belediye artık dilenciliği kaldırmıya katiyen karar verdi. Geçen gün zabıtai belediye memurları, dilenciliği meslek yapan üç kişiyi daha yakaladı. Bunlardan biri Hasan isminde güçlü kuvvetli bir adamdır. Diğeri Mehmet isminde Divrikli bir dilencidir. Yapılan tahkikat neticesinde bunun vaktü halı yerinde bir adam olduğu anlaşılmıştır. Üçüncüsü Konyalı hoca İbrahim isminde bir ihtiyardır. Hasanla Mehmet, mahkemeye sevkedilmiş, Konyalı İbrahim fazla ihtiyar olup çalışmıya takati bulunmadığından Darülâcezeyo gönderilmiştir.»

(Milliyet) ten

Morg raporu

«Darülâcezede matuhen vefat ederek cesedi dairemize gönderilmiş olan mükerrer sabıkalılardan Konyalı İbrahim hocanın teleyyünü dimağî neticesinde mevti tabiî ile öldüğü anlaşılmış ve cesedi üzerinde talebeler tarafından tetkikatı fenniye yapılmak üzere Tıbbiye teşrihhanesine gönderilmiştir.»

SİNEK

Medinenin ağır, sıcak havasında sinirleri büsbütün gevşemiş dalga geçiyorlardı. Medinede rakı içmek tehlikeliydi. Burada rakı (günahı kebair) den sayılıyor, farkına varılınca (haddi şerî) ismi altında mufassal bir meydan dayağı çekiliyordu. Halbuki esrar böyle değildi. Onun sarhoşluğu rakınınkine benzemiyordu. Nâra atmak, kavga etmek, tavus kuyruğu çıkartmak gibi tehlikeleri yoktu. Esrarı çektikten sonra sessiz sadasız bir köşeye büzülüp kendi halinde dalga geçiyorlardı. Beş senedenberi Boğaziçine hasret kalmış, iki İstanbul çocuğunun Medinede, esrarın tesiriyle gözlerinin önünden geçen o muhteşem filmi tasavvur edin. Serin deniz kenarları, çınar gölgeleri, Ada sahilleri, Göksu, Kalender, Kâğıthane manzaraları.. Sandık burnunda çekilen buzlu rakılar.. Mehtapta gece sandal safaları...

Burada esrarın zevkine doyum olmuyordu. Mehmet Arifle arkadaşı, İstanbulda her türlü çapkınlığı yaptıkları halde ağızlarına bu mendeburu koymamışlardı, burada bir alışış alışmışlardı ki...

— İstanbula gidersek ne haltedeceğiz?

Diye birbirlerine soruyorlar:

— Esrar kahvelerine düşeceğiz!

Diyorlardı. Sonra:

— Adam sen de, bir defa İstanbula kavuşalım da, esrarın yüzüne kim bakar!

Diye birbirlerini teselli ediyorlardı. Dalganın en tatlı yerinde, arkadaşı, Çengelköyünde bıraktığı sevgilisi ile (İcadiye) tepesinde sarmaş dolaş olurken, Mehmet Arif de, pek özlediği (Göksu) da sandalla piyasa ederken, emirber içeri girdi.

— Kumandan paşa, sizi çağırıyor!

Dedi. Esrarın verdiği ürkeklikle ikisi birden fena halde korktular. Kendilerini kurşuna dizeceklermiş gibi bacakları titredi. Ellerini şakaklarına koyup:

— Bizi paşa, ne yapacak?

Diye düşünmeğe başladılar. Emirber:

— Galiba, mahrem bir kâğıt yazdıracakmış!

Diye meseleyi halletti.

— Peki, sen git, geliyoruz!

Aralarında müzakere ettiler. Mehmet Arif:

— Ben gideyim, dedi, ben senden az mastorum, farkına vardırmam. İkimiz beraber gidersek çaktırırız belki!

— Peki, sen git amma, bir münasebetsizlik etme... Kendiliğinden bir şey söylemeğe kalkma, çaktırırsın, ne söylerse peki de, o kadar...

— Olur, sen bana şu çizmeleri ver.

Arkadaşı, çizmeleri getirdi. Mehmet Arif, elindeki çizmenin içine dalgın dalgın bakıyordu. Öteki sordu:

— Ne yapıyorsun?

— Vay canına, çizmenin içi o kadar derin ki giyerken kazara bir düşsem bittim!

Arkadaşı gülümsedi:

— Dalga geçtiğinin farkında değil misin.. Haydi çabuk be!

Mehmet Arif çizmeleri giyip kalpağı geçirdikten sonra kumandan paşanın yanına çıktı. Paşa, saraya gönderilecek bir ariza müsveddesi verdi.

— Okunaklı ve dikkatli yaz. Mahremdir. Sonra beyaziyle beraber müsveddesini bana getir!

— Emredersiniz!

— Hemen istiyorum!

— Emredersiniz!

— Yarım saatte biter mi?

Mehmet Arifin dudaklarına münasebetsiz sözler geldi.

— Bendeniz sayenizde yüz tanesini beş dakikada yazarım! Hattâ değil bunun gibi on beş yirmi satırlık, yüz satırlık bile olsa!

Diyecekti. Arkadaşının ihtarını hatırladı. Kısaca:

— Emredersiniz!

Diye selâmı çaktı ve askerce geriye dönerek sendelemeden oda kapısından çıktı. Arkadaşı sabırsızlıkla onu bekliyordu. Görünce sordu:

— Ne yaptın?

— Mükemmel. Paşa, hiçbir şey çakmadı. Müsveddeyi getirdim. Hemen yazıp götüreceğim.

Kalemi çıtlattılar. Altlığı hazırladılar. Âlâ şekerli bezir mürekkebi ile hokkayı doldurdular. Mehmet Arif özene bezene müsveddeyi beyaz ediyor, arkadaşı da yanlış yazmamasına bakıyordu. On dakika sora müsvedde bitmek üzere idi. Fakat bu sırada şeker kokusunu alan aç bir sinek, müsveddenin üstüne kondu. «Zatı şahane» kelimesindeki keşidenin ucunda toplanan mürekkebi emmeğe başladı.

Sıcak, heyecan, dikkat birbirine karışmış, çektikleri esrar büsbütün başlarına vurmuştu.

Arkadaşı Mehmet Arifin kolunu tuttu:

— Dikkat et, sinek kondu.

Mehmet Arif bağırdı:

— Kışt ulan!

Sinek oralarda değildi. Tatlı bezir mürekkebini açlıktan baygın bir halde emiyordu.

— Vay canına gitmiyor be!

— Kışt!

Esrar tesirini göstermeğe başlamıştı. Kara sinek gözlerinde müthiş bir hüviyet aldı. Mahrem müsveddenin mürekkebini emmesi mühim bir mesele haline geldi.

— Dikkat ediyor musun, sinek nerede?

— Nerede?

— Zatı şahanenin üstünde!

— Vay anasını... Ne yapalım?

— Öldürelim mi?

— Sakın ha, başımıza iş çıkar!

— Yakalıyalım, paşaya zatı şahaneyi emerken tevkif ettik deriz.

— Olmaz... İzinsiz neye tevkif ettin derlerse!

— Ne yapalım?

Bir hayli müzakereden sonra en doğru hareketin meseleyi kumandan paşadan sorup icabını yapmaktan ibaret olduğuna karar verdiler. Mehmet Arif başına kalpağı geçirip kumandan paşanın yanına girdi. Topuklarını birbirine vurarak temennayı çaktı.

— Ne istiyorsun?

— Paşa hazretleri, demin yazılmasını emir buyurduğunuz arizanın üstüne hüviyeti meçhul bir sinek gelip kondu. Usulen bir defa koğduk. Gitmemekte taannüt etti (Zatı şahane) kelimesini emmekte ısrar ediyor. Ne emir buyurulur. Serbest mi bırakalım, tevkif mi edelim?

Buna benziyen vakaları çok gören paşa, karşısındakinin esrar dalgası içinde olduğunu anlamıştı. Kaşiyle oda kapısındaki nöbetçiye işaret ederek:

— Tevkif edin!

Dedi. Mehmet Arif tekrar topuklarını vurarak selâmı çaktı, odadan çıkarken iki asker koluna yapıştı...

— Ne var?

— Paşa hazretlerinin emriyle seni tevkif ediyoruz?

Mehmet Arif derdini anlatamamaktan mütevellit bir ıstırapla kıvranıyor, askerleri iknaa çalışıyordu:

— Yanlış be kardeşim, beni değil, sineği tevkif edeceksiniz. Dinim rabbena hakkı için! İnanmazsanız sorun paşaya!

Askerler Mehmet Arifi sürüklerken o yarı tehdit ederek, yarı yalvararak bağırıyordu:

— Etmeyin be kardeşim... Mesulü olacaksınız... Beni değil, sineği tevkif edeceksiniz. Hesabını sizden soracağım, sonra anlarsınız!

Tevkifhaneye girdiği zaman ayılıncaya kadar, önüne gelene yanlışlıkla sineğin yerine tevkif edildiğini anlatmak için çırpındı. Perde perde sesini yükseltti. Hakikate inanan adamın bütün talâkatiyle, bütün hiddetiyle bağırdı, çağırdı,

tepindi. Etrafındakilere de meseleyi anlatmak istedi. Nihayet bir köşede sızdı.

Bu vakadan sonra Mehmet Arifi görenler onunla şakalaşarak:

— Sineğin yerine nasıl tevkif edildiğini anlat!

Diye soruyorlardı. O, gülümsiyerek başını sallıyor:

— Sormayın, o da öyle bir dalgaydı, geçti!

Diyordu.

ÇÖPÇATAN AYŞE

(Ergenler derneği) nin ileri gelenlerinden Hüsnü Oğuzun evlendiğini gazetede görünce şaşırıp kalmıştım. Şimdiyedek o da bizim gibi (Ergen kalmak) türesine bağlıydı. Bilmem ki sonra ne oldu da caydı?

— Şunu görürsem çatayım!

Diyordum. Geçen gün karşılaştık.

— Vay Hüsnü Oğuz, sen de sözünde durmadın ha!

Diyerek çıkışmıya başlıyordum.

Gülerek koluma girdi.

— Açma... Açma... Bırak... Gel seninle şurada konuşalım.

Dedi. Bir kahveye girip oturduk.

— Hani evlenmiyecektin?.

— Bir iştir oldu!

— Şimdi söyle bakayım, iyi mi yaptın kötü mü?

— Orasını bilmem.. Daha yeni evliyim.. İyice deneyemedim. Fakat şu var ki tongaya bastım.

— Deme?

— İnan olsun. Anlatayım da dinle!

Başından geçeni şöyle anlattı:

— Bizim bir çöpçatan Ayşe vardır. Çocukluğumdanberi tanırım. Ara sıra gelirdi. Sağdıçlık ederdi. Ancak akçe almak için değil... Sevdiklerine iyilik için. O çağlarda (darülfünun) dan yeni çıkmıştım. Çarçabuk bir iş bulup aylığa geçtim. Çöpçatan Ayşe bunu biliyordu. Beni gizlice bir yana çekti.

— Sana bir kız buldum, dedi. Böylesi kırk yılda bir ele geçer.

Ballandıra ballandıra anlatmıya başladı:

— Fındık kurdu gibi tombul bir kız.. Adı Hatiçe. 16 yaşında var yok. Kara kaşlı, kara gözlü, uzun saçlı... Ağız ufacık... Gözler dersen badem... Yanaklar gül, gül... Şimdiki yüzü gözü açılmış şırfıntılardan değil... Yüzüne baksan kızarıyor... Anasının kuzusu... Kadın kadıncık... Ev işi... Yemek... Dikiş... Eteğinin ucunu gören olmamıştır. Üstelik biraz (ut) da tıngırdatıyor. Yazması, okuması da var. Bir (Kuran) okuyor, dinlesen bayılırsın... Soyu sopu da belli. Babası (saray) ın ileri gelenlerinden... Orucunda, namazında bir kız. Al şunu kaçırma!

— İyi... Ancak ben şimdilik evlenmiyeceğim!

Dedim.

— Neden?

Diye sordu.

— İki yüz kuruş aylıkla evlenilebilir mi?

— Babası da yardım eder...

— Yo.. Ben karımın yardımiyle ev kuramam!

Canı sıkıldı.

— Sen bilirsin?

Dedi, gitti.

Aradan birkaç yıl geçmişti. (10 temmuz) olmuş, işler başka bir düzene girmişti. (1500) kuruş aylığım vardı.

Bir gün Çöpçatan Ayşe kadın bize geldi. Şurdan, burdan konuştuktan sonra beni bir yana çekti.

— Sana bir kız buldum oğlum?

Dedi.

— Kim bu kız?

Diye sordum.

— Senin için biçilmiş kaftan... Hiç sorma... Kapa gözünü al!

— Canım kim söyle de anlayalım.

—Görgülü, bilgili bir kız. Adı Gülnihal. Öyle eski pısırıklardan değil... Konuşmasını, söz söylemesini bilir... Geçenlerde hani (sandık) alayı olmuştu. Yollar adam almıyor-

du. Allı pullu sandıklar geçerken alkışlar göğe çıkıyordu. Birdenbire coştu. Kadınları aralıyarak ortaya çıktı.

— Yaşasın hürriyet!

Diye bağırdı. Duygusunu, düşüncesini bundan anla! Elinden gazete düşmez, olup biteni bize o anlatır. (Hareket ordusu) na gönüllü yazılmıya kalktı da annesi istemedi. Giyim kuşam dersen ona göre... Biraz da (piyano) çalar. Geçen gün İzmir marşını çaldı. Ey, doğrusu değme usta böyle çalamaz. Yaşamasını, eğlenmesini de bilir. Bir eğlenti oldu mu kapı ardına saklanmaz. İstersen gelir oturur, yer, içer, söyler, güler, oynar. Hele elini şakağına koyup da bir (hey hey!) dese kendinden geçersin. Sesi o kadar tatlı... Namazını da bırakmaz ha... Onuru yerinde... Yüreği temiz, yüzü ak bir kızdır. Biraz erkek çalımlıdır. Biraz da etine dolgunca... Fakat pek tatlı, pek cana yakındır. Babası İttihatçıların ileri gelenlerinden. Al bu kızı!

— Çok iyi, çok güzel... Ancak Ayşe kadın, işler karışık. Ne olacağı belli değil. Şimdilik evlenmek istemiyorum.

Dedim. Kaşlarını çattı, canı sıkıldı.

— Peki, sen bilirsin!

Diye kalktı gitti.

Büyük savaştan sonra, (Sevr) sözleşmesi sıralarındaydı. Bir gün Ayşe kadın bize geldi. Beni bir yana çekti.

— Görüyorum canım sıkılıyor. Üzülme, yalnızlıktandır. Sana bir kız buldum, evlen!

Dedi. Alay olsun diye:

— Kim bu kız?

Diye sordum.

— Adı Jale.. Altın gibi sarı saçlı. Üstelik de kara kaşlı, kara gözlü. Şık mı şık. Eşi bulunmaz bir salon kızı... Alafranga çalgı çalar. Spora bayılır. Yüzer, tenis oynar, kürek çeker, ata biner. Bir (rekor) kazandı, fakat hangisinde, unuttum. Dil bilir. Hele bir (Fan, fin, fon) diye firenkçe konuştuğunu görsen şaşarsın. Çalışkan mı çalışkan. Gündüz (Darülfünun) a gidiyor, gece evinde bir Macarlı çalgıcıdan (türkü) dersi alıyor. Sinema yıldızlarından

biri varmış. Adı Sinema mı, Pirema mı nedir, işte bir elmanın yarısı oymuş, yarısı bu... Bana ikide bir sorar:

— Ayşe kadın, ne dersin? Artist olabilir miyim?

Ben:

— O işten anlamam kızım, yalnız sen ne istersen olursun!

Derim. Güler.

Rus kadınları gibi bir baş büzüşü var ki... Onlar gibi dudaklarını boyar, tırnaklarını parlatır. Yanaklarına allık sürer, incecik bir ağızlığa sigara takıp bir kurulur.. Görsen. Türk mü, Rus mu ayırt edemezsin. Onlardan daha haraşo... Böylesi kırk yılda bir ele düşer. Şık, şakrak, zengin... İç sıkıntısından kurtulmak istiyorsan bu kızla evlen... Görüyorum ki başının içinde birçok aykırı düşünceler var. Burada sıkılıyormuşsun... Anadoluya kaçmak, uzaklara gitmek istiyorsun... Bu kızla evlen, seni öyle avutur, buraya öyle bir bağlar ki deme gitsin... Ha unuttum... Babası da çok zengin. (Buğday kralı) diyorlar. Yalnız son zamanlarda biraz işi bozulmuş. Fakat korkma... Elinde kalanı yeter de artar bile! Hadi, düşünme, peki deyiver!

— Ayşe kadın, ben evlenmiyeceğim... Ergen kalmıya and ettim.

Dedim. Darıldı:

— Peki öyleyse, bir daha işine karışmam! Ne yaparsan yap!

Diye, çıktı gitti.

Bundan sonrasını biliyorsun... Uzatmıyalım... Anadolu savaşı başladı. Oraya gittik... Beraber çalıştık. (Lozan) barışıklığı oldu. İstanbula geldik. Yaşlarımız ilerlemişti. Kadınlardan ağzımız yanıktı. Sözleştik. (Ergenler derneği) ni kurduk. Fakat yalnızlık güç... Akşamları yorgun argın boş bir eve dönmek yok mu? Çın çın çınlıyan bir odada tek başına uyumak... Bu adamı bitiriyor.

Arayan yok, soran yok. Var mısın, yok musun, belli değil... İçimizden bir ikisi andı bozdu. Ben epey dayandım,

fakat bundan bir kaç ay önce ben de evliliğe baş eğdim. Gidip Ayşe kadını buldum.

Beni görünce şaşaladı.

— Ne var, ne yok?

Dedi. Boynumu büktüm.

— Ayşe kadın, evleneceğim, bana uygun bir kız bul! dedim. Güldü.

— Sonunda sözüme geldin ya... Hadi, neyse iyi günde doğmuşsun. Elimin altında bir kız var, onu sana alacağım.

— Kimdir?

— Hiç sorma... Senin için bundan uygunu olmaz. Adı Özden. (Üniversite) den çıktı. Türkçü, yeni düşünceli bir kız. Babasından biraz kırıntısı da var. Fakat o buna bakmıyor, çalışıp para kazanıyor. Belki tanırsın; (Kadınlar derneği) nden. Hani, (Cumhuriyet) in yıldönümünde (Taksim) de bir kız söz söylemişti ya... İşte bu kızdır. Geçenlerde (Şehir meclisi) ne giriyordu, bir yanlışlık oldu giremedi... Fakat gelecek (kurultay) a gireceğine söz veriyorum.

— Peki, dedim, git söyle, o da beni istiyorsa evlenelim!

İşte karım bayan Özdenle böylece evlendik.

— Kutlu olsun! dedim, yalnız tongaya bastım, diyordum, bu evlenmenin tongası mongası yok!

— Sonunu dinle, dedi. Evlendikten biraz sonra Ayşe kadın bize geldi.

— Tanrı geçim düzeni versin. Ölünceye kadar bir yastıkta kocayınız!

Gibi beylik sözlerden sonra onu bir yana çektim. Konuşmıya başladık. Bana:

— Açık söyle... Karını beğeniyor musun?

Diye sordu. Ona yavaşça:

— Beğeniyorum Ayşe kadın, dedim, yalnız sana içimi açayım mı?

— Aç!

— Hani bana sen önce üç kız bulmamış mıydın?

— Evet!

— Birisinin adı Haticeydi sanırım. Fındık kurdu gibi bir kız.

— Öyle!

— İkincisi Gülnihaldi değil mi?

— Evet!

— Üçüncüsü Jaleydi. Esmer, sarı saçlı, şakrak, çapkın bir kız... Hani Rus haraşolarına benzetiyordun.

— Ey!

— Şimdi yaşım ilerledi. Artık böylesi bana gelmez. Fakat ne yalan söyliyeyim, gönlüm o kızda kaldı.

Ayşe kadın kıs kıs güldü.

— Ne gülüyorsun?

Dedim.

— Ayol, dedi, Tanrıdan başka bir şey dileseydin!

— Neden?

— Dileğine kavuşacakmışsın. Sana bulduğum kızların üçü de bu şimdi evlendiğin Özdendi!

HORTLAK

Hüseyin Necmi on senelik ayrılıktan sonra evinin kapısını çalarken yüreği heyecandan titriyordu.

— Kim bilir, zavallı anacığım, beni görünce nasıl sevinecek, diyordu. On senedir döktüğü göz yaşlarının acısını bir dakikada unutacak.

Daha şimdiden anasının kollarını boynunda hissediyordu.

Ayşe hanım bir tek evlâdı olan Hüseyin Necmiye çok düşkündü. Oğlunun şehit haberini aldığı zaman öyle saçını başını yolmuştu ki... Komşuları:

— Artık Ayşe yaşamaz...

Diyorlardı. Bir hafta içinde belki yirmi yaş ihtiyarlamıştı. Saçları bembeyaz kesilmişti. Fakat dert veren Allah tesellisini de veriyor. Yavaş yavaş yüreğinde kanayan yara kapandı. Bir gün geldi ki (Şehit anası) diye etrafından gördüğü hürmetten bir haz bile duymıya başladı. Merasim günlerinde memleketin vatanperverleri onu toplantı yerine getiriyorlar, Ona bir iki söz söyletiyorlardı.

Bu sözler halkı o kadar heyecana getiriyordu ki, ne istense hemen yaptırılıyordu. Şehit anasının himmetile memlekete yol, mektep, hastahane yaptırıldı. İaneler toplandı. Şehit anası âdeta bir vatan timsali oldu. Ona hürmet etmek herkese borç bilindi.

İntihap günlerinde şehit anası Belediye dairesine giriyordu, onun iyidir dediğine herkes gözü kapalı rey veriyordu.

Hüseyin Necmi kapıyı çaldı. Tanımadığı bir adam açtı.

— Ayşe hanım burada oturmuyor mu?

— Hangi Ayşe hanım?

— Hani şu, oğlu şehit olan Hüseyin Necminin anası...

— Şehit anası mı?

— Evet!

— O burada oturmaz. Hükûmet konağının yanında belediyenin aldığı evde oturur.

— Belediye ona ev mi aldı?

— Ona almayıp ta kime alacak? Şehit anası bu... Aslan gibi oğlunu kurban verdi.

Hüseyin Necminin bile hafifçe koltukları kabardı.

— Zavallı anacığım, on yıldır matemimi tutuyor demek... Aman çabuk gideyim!

Dedi. Yolda karısile oğlunu düşünmeğe başladı. Nahide ile öyle sevişiyorlardı ki on sene evvel ayrılırken genç kadının kollarını güçlükle boynundan çözebilmişti. Sıcak göz yaşları sağnağa tutulmuş bir yolcu gibi üstünü başını ıslatmıştı. Genç kadın, kocasının ölüm haberini duyduğu zaman daha az ağlamadı. Vakıa bu göz yaşlarının içinde kendi talihine de dökülen damlalar vardı. 25 yaşında dul kalmak bir kadın için ne acıdır. Nahide, kaynanasına ana gibi sarıldı. Evlenmedi. Çocuğile teselli bulmıya çalıştı. Nihayet bir kaç ay evvel bu şerefli aileye sıhrıyet peyda etmek istiyen memleketin eşrafından Buğdayzade İbrahim beyle nişanlandı. Yeni kocası eskisine nisbetle hem daha zengin, hem de daha yakışıklı bir adamdı. Ayşe hanım, gelinini kızı yerine koymuştu. İbrahim bey onlara iç güveyisi girecek, evlerinin düzeni hiç bozulmıyacaktı.

Hüseyin Necmi, içini çekerek:

— Zavallı karıcığım, beni görünce kim bilir nasıl şaşıracak, nasıl boynuma atılacak?

Diye düşünüyordu.

Oğlu Feride gelince o haylaz çıkmıştı. Baba tazyiki üstünden kalkınca okumadı. Çapkınlığa başladı. Büyük anasından boyuna para çekip kızlara yediriyordu. Bir sene evvel sinni rüşte girdiği için babasından kalan mirası eline geçirmişti. Şimdi bunları yemekle meşguldü.

Hüseyin Necmi kapıyı çaldı. İhtiyar bir kadın açtı.

— Ayşe hanıma burada mı?

— Evet!

— Nahide!
— O da burada!
— Oğlu Ferit!
— Hepsi burada yemek yiyorlar.
— Nerede yemek yiyorlar?
— Karşıki odada. Durunuz haber vereyim.
— Hayır, bir şey söyleme. Ben birdenbire karşılarına çıkmak istiyorum.
— Siz kimsiniz?
— Ayşe hanımın oğlu...
— Hangi oğlu?
— Sen hele dur... Şimdi anlarsın?
Birdenbire odadan içeri girdi.
— Anne beni tanıdın mı?
Diye bağırdı. Hepsinin lokmaları ağzında kalmıştı.
Ayşe hanım:
— A, a, a...
Diyebildi. Nadide:
— Aman... Aman... O...
Diye söylendi. Ferit:
— Vay canına babam!
Diye mırıldandı. Ayşe hanım kendini topladı:
— Sen kimsin ayol? Paldır küldür içeri girdin!
— Beni tanımadın mı anneciğim, oğlunum!
— Benim oğlum vatan uğrunda şehit düştü, şimdi kemikleri bile kalmadı.
— Hayır, yanılıyorsun. Ben şehit olmadım. Yaralandım. Arkadaşlarım öldü sanmışlar. On sene Sibiryada kaldım. Hastahanede yattım. Bir türlü kendime gelemiyordum. Nihayet iyi oldum işte... Gel anacığım, boynuna sarılayım.
— Dur, üstüme gelme bağırırım...
— Canım anneciğim, beni tanımıyor musun? O kadar çok mu değiştim?
Ayşe hanım ciddî bir tavır aldı:
— Oğlum olduğunu ne ile isbat edebilirsin bakayım? Yanında nüfus kâğıdın, askerlik vesikan falan var mı?

— Ne vesikası anne, ben Rusyadan ihtilâlde kaçtım. Zorla canımı kurtardım.

Ayşe hanım gelinine döndü:

— Bu adam Hüseyin Necmiye benziyor mu kızım, söyle!

— Hayır, ben hiç benzetemedim.

— Karıcığım, sen de mi kocanı tanımıyorsun?

— Rica ederim, evli bir kadına böyle şeyler söyleme... Kocam duyarsa fena olur.

Hüseyin Necmi deli gibi olmuştu:

— Ferit, söylesene baban değil miyim?

Ferit, dudaklarını havluya silerek sofradan kalktı:

— Benim böyle şeylere aklım ermez. Babam mısın, değil misin. Elbette büyük annenmle, annem daha iyi bilir!

Dedi ve yavaşçacık sıvıştı. Hüseyin Necmi kendini toplamıştı. Yorgun argın bir sandalyenin üstüne oturdu.

Annesine:

— Ya... Demek ki senin oğlun değilim...

Ayşe hanım; karşısındakinin ağzını kapatmak ister gibi elini uzatarak ağlamıya başladı.

— Açma... Açma... Evlâdımı hatırlattın. Hu... Hu... Hu...

Hüseyin Necmi karısına döndü:

Senin de kocan değilim!

Nahide gözlerini sildi:

— Sus... Sus... Kocacığımı aklıma getirdin... Hu... Hu... Hu...

Ayağa kalktı:

— Hakkınız var. Hüseyin Necmi on sene evvel ölmüştü. Tekrar yaşamıya hakkı yok... Olsa olsa hortlayabilir, dedi. Başka bir şey söylemedi. Odadan çıktı...

Bir mezar kaçkını gibi kendinden korka korka yürürken:

— Vay canına, diyordu, demek ki hortlak diye o kadar korktuğumuz buymuş... Meğer, ben hortlamışım da haberim yok!

MALİYE NAZIRI

Dahiliye nazırının odacısı:

— Lütfen bir kartınızı veriniz, nazır beyefendiye götüreyim.

Dedi. Hasan Cemal, cüzdanını karıştırdı:

— Kartım yok. Hasan Cemal, Paris arkadaşınız deyiniz, kâfi.

— İntizar odasına buyurunuz!

Odacı gittikten sonra Hasan Cemal geldiğine pişman oldu.

— Kimbilir ne kadar kibirlenmiş, ne kadar değişmiştir! Belki de herif beni kabul etmez!

Diye düşündü. Pariste iki sene kadar tam mânasiyle serseri bir hayat sürmüşlerdi. İkisinin de en çok sevdiği şey viski içmek ve poker oynamaktı. Alelûsul isimlerini kaydettirdikleri üniversiteye bir defa bile uğramamışlar, iki sene fasılasız kumar oynamışlar, içmişler ve fırsat buldukça işçi kızların peşinden koşmuşlardı.

Arkadaşının Pariste geçirdiği serseri hayatı öğrenen babası nihayet oğlunu İstanbula çağırtmıştı. Hasan Cemal de birkaç ay sonra babasının ölümünden dolayı İstanbula dönmüştü.

Üç sene birbirlerine hiç tesadüf etmemişlerdi. Bu müddet zarfında babasından eline geçen parayı emsalsiz bir israfla yemekle meşguldü. Arkadaşına gelince o siyasete atılmış, İttihatçılar düşünce yerine geçen fırka erkânı arasına karışarak dahiliye nazırı oluvermişti.

Odacı:

— Nazır Beyefendi teşrifinizi bekliyor!

Diye cevap getirdi. Böyle çarçabuk kabul edilişinden ümitlenmekle beraber ihtiyacından bahsetmek ona gittikçe ağır gelmeğe başlıyordu. İsteyeceği şey ehemmiyetsiz bir memuriyetti. Elinde kalan son kırıntılarla küçük bir memuriyet maaşını birleştirerek sakin, mütevazı bir hayat yaşamak ve artık evlenmek istiyordu.

Odadan içeri girdiği zaman arkadaşı onu büyük bir samimiyet ve teklifsizlikle kabul etti.

— Gel bakalım Cemalciğim, nasılsın, hiç görünmedin canım!

— Rahatsız etmiyeyim dedim.

— Dostlar birbirlerini rahatsız ederler mi yahu? Biz seninle şöyle böyle değil, pek candan iki dostuz. Yoksa sen beni unuttun mu?

— Hiç unutur muyum efendim?

— Allah aşkına şu teklifli konuşmayı bırak... Neydi o Paristeki hayatımız ha... Hey gidi günler hey... Vallahi, bazan arıyorum. Ne iş yapıyorsun?

— Hiç!

— Ha... Gerçek sen mirasa konmuştun! Paralar daha suyunu çekmedi mi?

— Çoktan?

— Sıcağa kar mı dayanır desene!

Bu sırada oda kapısı açıldı. Beyaz seyrek sakallı, bir baş göründü. Dahiliye nazırı ayağa kalktı:

— Buyurunuz Paşa hazretleri!

Paşa bir lâhza tereddüt ettikten sonra içeri girdi.

— Paşa hazretleri, müsaade buyurursanız arkadaşımı takdim edeyim. Hasan Cemal, memleketimizin cidden iftihar edilecek bir simasıdır. Beraber Pariste tahsil ettik. Ben hukuk mezunu oldum. O siyasa politiği bitirdi. Son derece namuslu ve asil bir gençtir.

Sadrâzâm paşa, köse sakalını eliyle sıvazladı:

— Beyefendinin ilminden, ihtisasından istifade edelim!

Hüsnü Cemal, şaşırmıştı. Söz bulamadı, yalnız:

— Estağfurullah!

Diyebildi.

Sadrâzâm paşa tekrar sakalını yolar gibi tutup çektikten sonra dahiliye nazırına mânâlı mânâlı baktı:

— Bilmem ki, memleket meselelerinde bizimle hemfikir midirler?

Dedi. Bu sözdeki maksadı anlayan dahiliye nazırı atıldı:

— Başka türlü düşünmesine imkân yoktur kil. Hasan Cemal Bey hakikaten temiz ve namuslu bir gençtir. İttihatçılık lekesine sürülmemiştir ve daima temiz kalmıştır. (Arkadaşına dönerek) yoksa evvelce İttihada girmiş miydin?

— Ne münasebet?

— Bilirim paşa hazretleri, katiyen lekelenmemiştir. Esasen Pariste tahsil etmiş, yüksek sevjyeli hakikî bir ilim adamı, o güruh arasına karışabilir mi?

Sadrâzâm paşa Hüsnü Cemalin yüzüne muhabbetli gözlerle baktı. Dahiliye nazırına döndü:

— Şu halde mademki beyefendi, maliye mütehassısıdır, kendisinden rica etsek beraber çalışmak istemezler mi? Kaç gündenberi maliye nezareti açık duruyor. Bir türlü münasip bir arkadaş bulamamıştık.

Hasan Cemal, ne yapacağını, ne cevap vereceğini şaşırmıştı. Fena halde afalladığını gören arkadaşı bir pot kırmasından korkarak imdadına yetişti:

— Memleket için böyle bir hizmeti memnuniyetle kabul edeceğine eminim.

Müsaade buyurursanız, yarına kadar düşünsünler. Yarın bendeniz arzederim.

— Hay, hay, sizinle beraber çalışmaktan pek memnun olacağım, oğlum! dedi. Her ikisinin de ellerini sıktıktan sonra odadan çıktı.

Hasan Cemal yalnız kalınca arkadaşına:

— Benimle alay mı ediyorsun, yahu, dedi, ben nasıl maliye nazırı olurum?

— Niye olamazmışsın. Ben nasıl dahiliye nazırı oldumsa sen de öyle olursun?

— Canım, ben (siyasî politik) e falan gitmedim. Bilmiyor musun?

— Aldırma, onlar yaldızdır, gitsen ne çıkar, gitmesen ne çıkar?

— Öyle ama, malî meselelere aklım ermez, sadrâzam paşa cehaletimi anlayınca ikimiz de rezil oluruz.

— O mu anlayacak?. Türkiyenin misli pek az bulunan cahil ve ahmak heriflerinden biridir. Görünüşünden başka hiçbir meziyeti yoktur. Yalnız Babıâlide öğrendiği bir vezirlik tavrı var. Bütün meziyeti bu kadar. Bu yüzden göreceksin, bu adam on defa sadrâzâm olacak.

— Kabinedeki diğer arkadaşlar farketmezler mi?

— Meslâ kim? Şeyhülislâm efendi mi? Yarı bunamış bir softadır. Ancak imzasını atabilir, işte o kadar. Nafia nazırı mı? Bu zat eğer tesadüfen nafia nazırı olmasaydı, şimdi nafia dairesinde ancak bir mümeyyiz olabilmişti. Hariciye nazırının diğerlerinden farkı, dahilî işlerden hiç anlamaması bir, bir de fransızcadır. Bak fransızcayı iyi konuşur, eğer Hariciye nazırı olmasaydı, büyük otellerden birinde garsonluk edebilirdi.

Maarif nazırını tanımıyorum. Hiç bir meseleye dair iki kelime söylediğini işitmedim. Bu adamın malûmatı olduğuna dair bazı rivayet var. İhtimal bildiklerim kaçmasın diye ağzını açmıyor. Emin ol ki senin için de zahmet edip mübarek ağzını açmıyacaktır.

Posta ve telgraf nazırını hakikaten nazır sayma... Fırkanın bir kapı kâhyası vardı. Hizmetine mükâfaten onu yaptık.

— Peki, mademki beni bu kadar himaye ediyorsun, kabul edeyim, yapacağım işler hakkında hiç malûmatım yok. Nasıl öğrenebilirim?

— Ha... Kolay mesele... Esasen hiçbir nazırın nezaret işlerine dair malûmatı yoktur. Bunları bilen o dairede bir kaç mümeyyiz veya müsevvit vardır. Bütün işleri onlar yapar, müdüre verirler, müdür de sana getirir, sen de icap

edenlere satarşın... Haydi düşünme, kabul et, yarın sadrazâma cevap vereceğim.

— Peki, mademki bana bu kadar cesaret veriyorsun!

— Ben de senden mukabilinde bir şey istiyorum ama...

— Ne ise emret!

— Ben dahiliye nazırlığında çürümek istemiyorum. Maksadım sadarete geçmek. İcabında senin gibi samimî dostlardan yardım bekliyorum. Bu makam bizim hakkımızdır. Neye bu ahmak herife bırakmalı!

— Hay, hay! Sana elimden gelen her yardımı yapacağıma namusum üzerine söz veririm.

— Peki, teşekkür ederim.

Birşey hatırıma geldi. Benim apansız maliye nazırı olduğum işidilince sui tesir yapmıyacak mı?

— Onu, ben idare edeceğim. Şimdi fırkanın gazetelerine bu hususta talimat vereceğim. Orasını hiç düşünme! Haydi, yeni vazifen mübarek olsun, artık git yatağında rahat bir uyku çek!.

İki gün sonra Hasan Cemal Bey, fırkanın gazetesinde maliye nazırlığına tayinine dair şu fıkrayı okudu:

«Şimdiye kadar olduğu gibi yalancı şöhretlere kıymet vermeyen fırkamız her işi yalnız mütehassısına vermeği düşünmüş ve bir müddettenberi kabinede açık duran maliye nazırlığına, Pariste (Siyans politik) de tahsil etmiş maliye mütehassıslarımızdan Hasan Cemal Beyi getirmiştir.

Müşarünileyh ilmi, ihtısası, ahlâkı, vatanperverliği itibarile memleketimizin iftihar edeceği simalardandır. Gençleri ve ihtısas sahiplerini iş başına getirmekle fırkamızın gösterdiği yüksek teceddüt ve vatanperverliği herkesin takdir edeceğine şüphe yoktur. Bugüne kadar ehliyetsiz ellerde kalmış olan malî işlerimizin süratle düzelmesini yeni nazırın azmü cezmü iradesinden bekler kendisine muvaffakıyetler dileriz. ilâh...»

İNSANİYETLİ ADAM!

Hüseyin Naci efendi babadan kalma altın saati mezada çıkardı. Vur aşağı tut yukarı yüz elli kâğıttan fazla veren olmadı. Halbuki saatin hakikî değeri beş yüz liradan aşağı değildi. Kuyumcular da sanki sözleşmiş gibi yüz elli liradan fazla vermiyorlardı. Sabahtan akşama kadar kan ter içinde gezmediği dükkân göstermediği adam kalmadı. Bir aralık yanında kara yağız biri peydah oldu. Hasbetenlillah Hüseyin Naci efendiye hizmetler etmeğe kalktı. Fakat tanımadığı bir adamın bu teklifleri Hüseyin Naci efendiyi şüphelendirdi. Hiç bir menfaat beklemeden iyilik edecek adamların dünyada kalmadığına kanidi. Yabancı ne teklif etse:

— İstemez... Teşekkür ederim... Lüzumu yok!.

Diye reddetti. Geç vakit yorgun argın evin yolunu tuttu.

Bebekte oturuyordu. Akşamları tramvay mahşerallah kalabalıktı. Eğer bu yorgunluğun üstüne bir de Bebeğe kadar ayakta kalırsa mutlaka hasta olacaktı. Her gelen tramvaya bir defa atıldı, fakat kendisinden daha kuvvetli, daha açık göz adamların hücumu karşısında boş bir yer bulamadı. Son bir tecrübeden sonra Bebeğe kadar ayakta gitmekten başka çare olmadığını anladı. Arabanın içindeki kayışlardan birini yakaladı. Asılmış bir adam gibi sallana sallana gitmeğe başladı.

Bir ayağı yoruldukça ağırlığını diğer ayağının üstüne veriyor, ara sıra başını çevirerek oturacak bir yer açılıp açılmadığına bakıyordu. Fakat nerede? Kendisi gibi ayakta kalan sekiz on kişi vardı. Yolcuların hemen hepsi de Bebeğe, Arnavutköyüne gidiyorlardı. İçinden:

— Nedir benim bu çektiğim!

Diye homurdanıyordu.

— Hem baba yadigârı saatini satmıya razı ol, hem de üstelik eziyetini çek!.

Biraz düşündükten sonra:

— Tövbeler olsun bir daha gitmem, hanıma al saati, ne yaparsan yap derim. Yüz elliden on para fazla vermiyorlar işte!.

Halbuki yüz elli lira hanımın ihtiyacına kâfi değildi. O, kocasının kendi tabirince modası geçmiş, bu köhne saati sattırıp kendisine son moda tek taşlı bir yüzük almak istiyordu.

— Erkek kısmına ziynet yakışmaz. Bu, kadının hakkıdır!

Diyordu. Elden düşürme dört yüz liraya bir pırlanta bulmuştu. Eğer saat beş yüzden fazla ederse üst tarafile kocacığına bir hediye alacaktı. Ama ne olduğunu şimdiden söylemiyordu.

Hüseyin Naci efendi:

— Ne olacak, ya bir mendil, ya bir çoraptır. Aman, kendisinin olsun, alsın saati kaça satarsa satsın, bana hediyenin lüzumu yok!

Omuzuna bir el dokundu, başını çevirdi. Arkasında oturan biri:

— Buyurun, oturunuz, çok yorgunsunuz!

Diye söyleniyordu. Bir yabancının bu insaniyetine şaşılmaz mı?

Hüseyin Naci efendi:

— Fakat siz ayakta kalacaksınız?

Diye kekeledi. Yabancı adam yerinden kalktı:

— Zarar yok, siz daha yorgunsunuz, oturunuz!

Dedi. Hüseyin Naci efendi dikkat ettiği zaman bunun çarşıda kendisine hasbetenlillâh hizmet etmek istiyen adam olduğunu gördü... Bir anda vicdanında derin bir azap duydu. Gösterilen yere oturduğu vakit yanı başında ayakta kalan bu adama karşı hissettiği minnettarlığa payan yoktu.

— Çok teşekkür ederim ama... Siz ayakta kaldınız!

Öteki gülümsüyordu.

— Zarar yok... Rahatınıza bakın!

— Şöyle biraz sıkışsak... Size de bir yer buluruz!

— Hayır, canım, rahatınıza bakın, ben yorgun değilim.

— Nasıl yorgun değilsiniz, bu gün çarşıda bana iyilik etmek için az mı dolaştınız!

Yabancı adam, bahsi kapatmak istiyordu. Hüseyin Naci efendi coşmuştu.

— Birader, bu zamanda sizin gibi adam bulunur mu? Hiç kimse kimseye iyilik etmez.

Halbuki siz sabahtan beri bana etmedik lûtuf bırakmadınız, hele şu sonuncusunu ölünceye kadar unutmam...

— Estağfurullah... Bundan ne çıkar?

Hüseyin Naci efendinin rikkatinden gözleri doluyordu:

— Ne mi çıkar? Bir de bana sorunuz... Alimallah ölünceye kadar unutmam!

— Vazgeçin yahu... Nasıl saate müşteri bulabildiniz mi?

— Hayır, eşeklik ettim, sözünüzü dinlemedim...

Hiddetle kafasını yumrukluyordu. İçinden karısına:

— Seni gidi münasebetsiz karı, bir de kimse kimseye boşuna iyilik etmez, dersin ha!.

Diye hiddetleniyordu.

Yabancı adam:

— Bana itimat etseydiniz, ben saatinizi iki misli fiyatına sattırırdım.

Dedi. Hüseyin Naci efendi mahcubiyetle cevap verdi:

— Vallahi itimatsızlıktan değil... Nasıl anlatayım, yorgunluktan sersem olmuştum. Ne söylediğimi, ne yaptığımı bilmiyordum...

— Üzülmeyin canım, başka bir gün istediğiniz fiyata sattırırız.

Hüseyin Naci efendi bu insaniyetli adamın boynuna sarılıp yanaklarından şapur şupur öpmek istiyordu.

— Yoruldunuz... Artık biraz da siz oturun?

Diye kalkmağa teşebbüs etti. Yabancı adam, onu kaldır-

madı. Bir kaç dakika içinde o kadar can ciğer oldular ki tramvaydan inince kol kola yürümeğe başladılar. Yabancı adam biraz ileride oturuyordu. Bir gün muhakkak Hüseyin Naci efendiyi yemeğe bekliyordu.

— Size çok kanım kaynadı!

Diyordu.

— Ben de sizi bekliyorum. İlk defa gelmek benim borcum... Fakat sonra siz de bize buyurun, hem de hanımefendi hemşiremle beraber... Eminim ki o da bizim refikadan hoşlanacaktır.

— Hay, hay!

Kucaklaştılar. Yabancı adam, âdeta gurbete giden bir akrabası gibi Hüseyin Naci efendiyi şiddetle göğsünde sıktı, yanaklarından öptü. Sokağı dönerken Hüseyin Naci efendi arkasından bağırıyordu:

— Her ne kadar tanımazsam da hanımefendi hemşireme benden ve refikamdan hürmetler... Söylemeyi unutma!

Eve geldiği zaman karısı saati sordu.

— Ne yaptın?

— Hiç... Bütün gün canım çıktı, yüz elli liradan fazla veren olmadı...

— Ey sonra?

— Sonrası bu... Eğer tramvayda bir insaniyetli adama rastgelmeseydim muhakkak hasta olacaktım...

— Satamadın mı?

— Hayır!

— Şimdi ne olacak?

— Ne olacak, al, saati istediğin fiyata kendin sat!

Elini cebine soktu, saati bulamadı, öteki cebine soktu saat yok... Her tarafını aradı yok, yok...

— Yahu, tramvaya binerken baktım, cebimdeydi.

Zavallı adamın ıstırabından rengi kül gibi oldu. Karısı:

— Budala, saati çarptırdın... Kimin çaldığının da farkında değil misin?

Hüseyin Naci efendi, bitkin bir halde kekeliyordu.

—Tramvayda cebimdeydi... Kimse ile de konuşmadım ki... Yalnız tramvayda bir insaniyetli adama rastgeldim!

— İnsaniyetli adam mı?

— Evet, bana yerini verdi... Beraber tramvaydan indik... Ayrılırken kucaklaştık...

Karısı sözünü kesti:

— Kucaklaştın ha... Hâlâ saati kimin çarptığını anlamıyor musun?

— Fakat bana bu kadar iyilik eden o insaniyetli adamdan...

Fena halde hiddetlenen kadın:

— Sus! diye bağırdı... Koca aptal, sana kaç defa söylemedim mi, kimse kimseye boşuna iyilik etmez. Hâlâ bu kalın kafana girmedi öyle mi? Sersem sersem suratıma bakma, koş herifi yakalamıya çalış!.

NEDEN MA'ALÜM

Lûtfi hoca Yenicamideki piyazcı dükkânında karnını doyurduktan sonra Sirkeci kahvelerinden birine girdi. Burada kimsenin kendisini tanımadığına emindi. Sarığı çıkarmış, cübbeyi atmış, zannınca kılığı kıyafeti büsbütün değiştirmişti. Traşlı kafasına geçirdiği yağlı fesi masanın üstüne koydu. Yıllardan beri medrese hayatının verdiği bir itiyatla bağdaş kurdu. Garsona:

— Evlât, bir okkalı sade kahve... Köpüklü olsun! dedi.

Ali Suavi hâdisesinden sonra zabıta medreselerdeki softaları İstanbul hudutları haricine sürüyordu.

Lûtfi hocanın siyasî işlerle alâkası yoktu. On beş senedenberi Süleymaniye medresesinde rahat bir köşe bulmuş, imaretten karnını bedava doyurup yaşıyordu. Esasen ilim bir derya demekti. Sahiden ilim için çalışanlar bile bu deryanın sahilini bulamıyorlardı. Onun müderrislik, kadılık filân gibi mesnetlerde gözü yoktu. Bedel verecek parası olmadığı için askerlikten kurtulmak maksadile medreseye girmişti. Künyesine (talebei ulûm) kaydı konduktan, sonra medreseye yan gelmişti. Ara sıra cerre çıkarak beş on para kazanıyor, memleketten gelen bir kaç kuruşu da üstüne koyup geçiniyordu. Askerlik çağını geçirinciye kadar bu minval üzere yaşayacağında şüphesi yoktu. Ondan sonra da nasıl olsa bir müezzin, yahut bir köy imamı olurdu. İstikbalden emin, kaygusuz bir ömür sürüyordu. Fakat (Ali Suavi) hâdisesi bütün hesaplarını altüst etmişti. Zabıta yakaladığı softaları memleketine gönderiyordu. Bir defa yakayı ele verince on beş senelik (Talebei ulûm) luğu meydana çıkacak ve mutlakata asker olacaktı.

Nasıl olsa bu fırtınanın geçeceğini düşünen Lûtfi hoca, Süleymaniye medresesinden pılıyı pırtıyı toplamıştı. Birkaç günden beri hemşehrilerinde yatıp kalkarak vakit kazanmak istiyordu. Cübbeyi, sarığı atmış, kafasına bir eski fes, sırtına da asker bozması bir ceket geçirmişti. Bununla tamamen tebdili kıyafet ettiğine kanidi. Çember sakalı, traşlı kafası, şalvarı, mesti kendisini tanıtacağını hiç düşünmüyordu.

Kahveci iri Mekke fincanile köpüklü bir kahve getirdi. Lûtfi hoca keyifli keyifli tesbih çekerek kahvesini içmeğe başladı.

Tam o sırada tanımadığı kılıksız bir adam yanına yaklaştı. Kulağına eğilerek:

— Biraz dışarıya gel!

Dedi.

Lûtfi hoca birdenbire bu davetin sebebini anlayamadı.

— Ne istiyorsun?

Diye sordu.

— Dışarıya gel, lâzım!

İçinde gizli bir damarın sızladığını duydu.

— Eyvah, yakalandık, galiba!

Dedi.

— Sen kimsin?

Yanındaki adam tekrar kulağına eğilerek fısıldadı:

— Memurum, çabuk!

Lûtfi hoca:

— Fakat...

Diye kekeleyip itiraz etmek istedi. Bu sefer memur, sert bir tavırla:

— Uzun etme, dışarda söylersin!

Diye çıkıştı.

Birdenbire rengi kül gibi olan hoca yağlı fesi başına geçirdi, rahatça bağdaş kurduğu peykeden inip memurun arkasından sürüklendi.

Kahveden çıktıkları zaman yüzüne çarpan serin hava, kendisine yeni bir kuvvet verdi. Sualini cesaretle tekrarladı:

— Ne istiyorsun söyle?

— Karakola gideceğiz!

— Beni niye karakola götürüyorsun?

Acaip kıyafetli memur, Lûtfi hocayı baştan aşağı bir kere süzdü:

— Medreselerdeki softaların İstanbuldan çıkarılacağına dair iradei seniyeden haberin yok mu?

— Peki, bundan bana ne!

Memur, acı bir tebessümle cevap verdi:

— Sen de softasın da ondan.

Lûtfi hoca, hiç tanımadığı bu adamın elinden kurtulmak ümidile şiddetle ayınları çatlatarak sordu:

— Neden ma'lûm!

Memur, hocanın telâffuzunu taklit ederek cevap verdi:

— Ma'lûmdan malûm işte, yürü bakalım!

İSTANBULUN İÇYÜZÜ

Celep Salih usta, köyünde hatırı sayılı zenginlerdendi. Yirmi senedir İstanbulda bir kasap dükkânı işletiyordu. Son zamanlarda alış verişi bozulmuştu. Zaten o, mezbaha açıldığı gündenberi bu işi terketmek istiyordu. Mezbaha resmi, oktruva, damga... Bunlar canını çok sıkıyordu.

— Ben koyunumu dükkânımda kesmeli, dükkânımda satmalıyım. Damgaya mamgaya aklım ermez.

Diyordu. Dükkânını çoktan kapayacaktı. Fakat takıntıları vardı. Alacakları bir türlü toplayamıyordu. Hemşerilerine dert yanıyordu.

— Hepsinden geçtim, yarısını toplasam yetişir... Elli lira borcu olandan beş kâğıt alamıyorum... Şimdi et yiyen de kalmadı ya... Nerede o eski müşteriler... Öyle kibar konakları vardı ki, günde yarım koyun verirdim: Bugünküler bir kalem külbastının yanına bir tencere patates, bir tabak ispanak koyuyorlar. Sözüm ona et yiyorlar... Böyle müşterilerle alış veriş mi olur?

Yazın memlekete gitti. Oğlu Muradı evlendirmek istiyordu. Zeynel isminde köyün zenginlerinden birine nişanlamıştı. Dükkânını kapadıktan sonra elindeki para ile bir kaç tarla, bir değirmen satın alacak, son günlerini yurdunda geçirecekti.

Fakat iş umduğu gibi olmadı. Murat Zeynelle evlenmek istemedi. Babasının bütün ısrarları boşa çıktı.

— Ulan, neye bu kızı istemiyorsun? Kör mü, topal mı nesi var?

Diye sıkıştırınca oğlu Murat fikrini açıkça söyleyiverdi.

— Baba, ben köylü kızı almak istemiyorum.

— Ne istiyorsun?

— İstanbullu kız almak istiyorum.

Salih usta oğlunu bir kaç defa İstanbula getirmişti. Genç çocuk İstanbullu yosmalara vurulmuştu. Onların incecik belleri, sülün gibi boyları, sivri göğüsleri aklını başından almıştı. Oğlunun Zeynelle evlenmiyeceğini anlıyan baba, onunla beraber İstanbula döndü. Murada bir kız aramaya başladı. Dükkânlarının yanında bir lokanta vardı. Burada çalışan Şükran isminde bir kız delikanlının tam istediği gibiydi.

İncecik kaşlı, uzunca boylu, dalga dalga sarı saçlı, turunç göğüslü... Dudakları bir çift kiraz gibi kırmızıydı. Hele belinin inceliği vücudunun tenasübü... Köyde bu yapıda bir kıza rastgelmek imkânsızdı. Pırıl pırıl yanan pembe tırnaklarile müşterilere hizmet ederken Muradın içi gidiyordu. Bazan Muratla kız göz göze geliyorlar, Şükranın ok gibi dimdik duran siyah kirpikleri her bakışta delikanlının kalbine saplanıyordu.

Salih usta işin farkına vardı.

— Murat, sen bu kızı seviyorsun galiba?

— Evet, baba!

—Haydi, bu kızı sana isteyeyim ama, kimin nesi belli değil... Babası ölmüş, anası evlenmiş, teyzesinin evinde yatar kalkarmış. Kırk çeşit iş görmüş, kırk kapıya girmiş. Böyle kız sana karı olur mu?

Murat babasının dizlerine kapandı.

— Aman, baba, ne olursa olsun bu kızı bana al...

— Köydekiler bu kızı görürlerse bize ne derler?

— Ne derlerse desinler al!

Salih ustanın baba şefkati her şeye göz yumdurdu. Lokanta sahibi ile konuştu. Şükran ilk önce köye gitmek istemedi. Fakat Salih ustanın zengin olduğunu öğrenince razı oldu. Nişan masrafı, hediye, şu, bu bir hayli para gitti. Nihayet Muratla kız nikâhlandılar.

Babası oğlile gelinini alıp köye götürdü.

Salih usta, Şükranın halini tavrını beyenmiyordu. Fa-

kat oğlunun saadetini görmek onu teselli ediyordu.

Tekrar İstanbula döndü. Hesaplarını ne alabilirse kapatıp köyüne gidecekti.

Aradan dört beş ay geçti geçmedi, oğlundan bir mektup aldı.

«Baba,

Şükranla artık yaşıyamıyacağım. Ayrılmaya karar verdik. Onunla İstanbulda mahkemede ayrılalım. Zeynelle evlenmeğe razıyım.

Murat»

Salih usta, bu mektuba fena halde kızdı. Oğluna zehir gibi bir mektup yazdı. «İstanbulda istediğinden âlâ bir kız bulduğunu, bunca masraf yaptığını, şimdi ne diye ayrılmıya kalktığını» sordu. Murat şu cevabı gönderdi:

«Babacığım,

Ne desen haklısın. Fakat biliyorsun ki, ben incecik kaşlı, kıvırcık sarı saçlı, kırmızı dudaklı, pembe tırnaklı, sivri göğüslü, uzun boylu, gür kirpikli, parlak yüzlü İstanbul kızlarına vurgundum. Şükran bizim gözümüzü boyamış. Onda benim istediğim şeylerin hiçbiri yokmuş. Köyde onun kadar hantal hiç bir kız yok. İnanmazsan gel de gör!»

Salih usta o kadar kızdı ki, alacaklarını yüzüstü bırakıp hemen köye döndü. Yolda hiddetinden homurdanıyordu.

— Gidi edepsiz..... İstanbula gelir, en beğendiği kızı alır, köye gidince beğenmez... Yok şöyle olmuş, yok böyle olmuş... Hele köye varayım ona gösteririm.

Düşündükçe büsbütün hiddetleniyordu.

— Nasıl isterse öylesini buldum. İnce kaşlı istedi, ince kaşlısını buldum. Sarı saçlı istedi, sarı saçlısını buldum. Uzun boylu dedi, uzun boylusunu buldum. İnsan bu, dört beş ayda ne kadar değişir? Ne kadar.

İstasyonda oğliyle karşılaştığı zaman açtı ağzını, yumdu gözünü. Murat:

— Baba, hele bir eve varalım, Şükranını gör de ondan sonra bana ne yaparsan yap!

Diye yalvarıyordu... Babası:

— Seni evlâtlıktan çıkaracağım. Sana mal vermiyeceğim, seni süründüreceğim, diye bağırıyordu. Eve vardılar. Şükranla karşılaşınca Salih ustanın ağzı bir karış açık kaldı.

— Bu kim?

— Karım!

— Şükran mı?

— O, ya!

Oğlunun hakkı vardı. Şükran tanınmıyacak kadar değişmişti. Köyde saçlarını kıvırtıp boyatamadığı için o sarı saçları kararmış, seyrekleşmiş, yağ gibi şakaklarından aşağı sarkmıştı. Ensesini simsiyah kıllar bürümüştü. Kaşlarını aldırmadığı için o incecik kaşların yerine birer parmak kalınlığında diken gibi kaşlar çıkmıştı. Rujsuz dudaklar, bir çift solucan gibi büzülmüştü. Renksiz hantal tırnakları kaplumbağanın ayaklarına benziyordu. Sütyeni koptuğu için göğsü torba gibi sarkmıştı. Korsasız beli kütük gibi kalındı. Yüksek topuklu iskarpinler yerine ayağına şıpıdıkları geçirince bodurlaşıvermişti. Krem ve podra ile parlak yüzünün altından çiçek bozuğu, esmer bir surat meydana çıkmıştı.

Salih usta:

— Kız, bu ne hal... Sen ne kadar değişmişsin?

Diye sordu. Şükran arsız arsız dudaklarını büktü.

— Elbette değişirim ya... Burası İstanbul değil köy... Burada ne podra var, ne krem var, ne ruj var, ne manikür var, ne korsa var, ne iskarpin var... Ne kuvafür, ne sütyen var...

— Ay, sen bu saydıklarınla mı öyle görünüyordun!

— Tabii değil mi?

Salih usta bir müddet düşündükten sonra:

— Muratla ayrılmak istiyor musun?

Dedi.

— İstiyorum... Köyde yaşayamıyacağım. İçim sıkılıyor!

— Pekâlâ...

Oğlile Şükranı İstanbula getirdi. Bir çok daha masraf ettikten sonra ayrılma kararını aldı.

Alacaklarından vazgeçip dükkânını kapattı. Kendisine rastgelip te neye dükkânını kapadığını soranlara:

— Bundan sonra iş mi yapılır, diyordu, yok mezbahada koyun kesilecek... Yok narh konacak, yok, resim verilecek, yok damga vurulacak... Belediye ete damga vuracağına İstanbuldaki yosmalara vursa da ne çeşit mal oldukları meydana çıksa... Biz nihayet maryayı kıvırcık diye satarız. İkisi de yenir ama, öyleleri var ki, üstteki süsü kaldırınca altından meydana çıkan, yenir yutulur şey değil!

ŞAMPİYON ASYATİK

Geçen gün soyadımı kaydettirmek için nüfus memurluğuna gitmiştim. Kısa boylu, gözlüklü, tıknazca bir adamcağız, başı defter'e eğilmiş, müracaat edenlere dert anlatmakla meşguldü.

— Olamaz, bu adı sizden evvel kaydettirdiler.

Karşısındaki genç itiraz ediyordu.

— Peki ama, biz ma aile buna karar vermiştik şimdi ne ad bulayım?

— Orasını siz düşünün.

— Özden desem olur mu?

— Alındı.

— Erdem alsam olur mu?

— Alındı.

— Aysel desem olur mu?

— Alındı.

— Soysal desem olur mu?

— Alındı.

Bu aralık mahcup tavırlı, fakat güçlü kuvvetli bir delikanlı geldi.

— Bay memur, dedi, şu benim adımı lûtfen kaydeder misiniz?

— Nedir?

— Şampiyon Asyatik.

Memur, tereddüt etti.

— Bu isim alınmadı ama, türkçe midir?

— Niçin soruyorsunuz?

— Arapça, acemce ise olmaz!

— Hayır... Aslı fransızca ama, türkçeleşmiş.

— Hiç işitmedim.

— Nasıl işitmediniz (şampiyon), (Asya) kelimelerini duymadınız mı?

— Evet, biliyorum. Fakat şampiyon Asyatik ne oluyor?

— Benim adım.

— Başka bir isim bulsanız!

— Hiç olur mu? Birader, bu ismi benim nasıl aldığımı bilmezsiniz ki!

Memurla genç arasında münakaşa uzadı. Esasen biraz göz âşinalığım olan bu delikanlıya:

— İsrar etmeyiniz, başka bir isim buluveriniz!

Dedim. Muhatabım içini dökmek ihtiyacile beni bir köşeye çekti.

— Bilmezsiniz azizim, diye cevap verdi. Ben bu ismi ne fedakârlıkla kazandım. Harbi umumide Pariste idim, memleketime dönmek icap etti. Bir defa seferberlik vardı. Sonra para gelmiyordu. Borç harç Marsilyaya kadar gelebildim. Orada bütün ümit kapıları kapandı. Aç kalmamak için bir iş bulmak lâzımdı. Her yere baş vurdum. Amelelikten, berber çıraklığına kadar her şeye talip oldum. İmkân yok... O esnada Marsilyada büyük bir sirk vardı. Ben de biraz sporcuyum. Nihayet buraya da gittim. Benim Türk olduğumu ve spordan anladığımı duyunca alâkadar oldular.

— Ne yapabilirsiniz?

Diye sordular:

— Güreş!

Dedim.

Sirk müdürü dudaklarını büktü.

— Güreş artık demode oldu. Boks yapar mısınız?

— Hayır!

Desem o kapı da kapanacak!

— Mükemmel! dedim. İstanbulda boks şampiyonu idim.

— Peki sizi angaje ediyoruz. Pazar günü büyük bir maçımız var. Meşhur zenci boksör Cemi ile dövüşeceksiniz. Eğer hasmınızı dövebilirseniz sizinle iyi şeraitle kontrat yaparız.

İki gün sonra sirke gittiğim zaman her tarafta büyük afişler (Şampiyon Asyatik) diye resmimin asıldığını görgördüm. Fransızlar garip insanlardı. Meşhur zenci boksör Cemi ile bir Asya şampiyonunun döğüşmesi onları son derece alâkadar etmişti. Ringin etrafı inanılmıyacak kadar kalabalıktı. Birçokları benim tarafımdan bahse girmişlerdi. İsmim söylenince bir alkış tufanı koptu. Şöyle yan gözle hasmımı bir süzdüm. Zebellâ gibi bir Arap... Daha şimdiden yiyecek gibi bakıyor. O zamana kadar kimse ile boks yapmış değildim. Vakıa birçok boks maçları seyretmiştim. Fakat henüz bir boksör yumruğunun tadını bilmiyordum. Gong vurdu. Ben ellerimi araba tekerleği gibi çevirerek mümkün olduğu kadar az dayak yemeğe çalışıyordum. Eh, kimbilir, belki bir biçimine getirir de hasmıma bir yumruk atarsam nakavt ederim.

Arap, zıplaya zıplaya üstüme doğru geldi ve öyle feci bir yumruk attı ki, düşmemek için ringin iplerini dar yakaladım. Herif, oralarda değildi. Beni öldüresiye dövüyordu. Parayı, açlığı unuttum, canımı kurtarmak için Araba bir tekme fırlattım. Ringin etrafında kıyamet koptu. Herkes boks usulüne mugayir hareket ettiğimi söylüyorlardı. Derdimi kime anlatayım?

Neyse, halkı teskin ettiler. Yumruk sıkıştık. Tekrar gonk vurdu. Ben artık kedinin önünden fare nasıl kaçacak delik ararsa Arabın önünden öyle kaçmak istiyordum. Fakat ring daracık yer... Nereye gidersin? Halk bağırıyor, ıslık çalıyor, ringe öte beri atıyor, dolandırıldığını söylüyordu. Bunların hiçbiri kulağıma girmiyordu. Bu Araptan kaçmaktan başka bir şey düşünmüyorum. Nihayet beni bir köşeye sıkıştırdı ve Yaradana sığınıp bir yumruk attı. Bütün kalabalık bir lâhza fırıldak gibi gözümün önünde çevrildi.. Her taraf yemyeşil kesildi. Ringin üstüne düştüm. Halkın feveranını anlatamam. Hakem saymaya başladı:

— Bir!

— İki!

— Üç!

Ayağa kalkardım. Fakat Arap beni bekliyordu. Kalkmasam, halk dövecekti. Bir an içinde bir mukayese yaptım. Düşündüm ki:

— Bütün bu kalabalık birleşse beni bu zenci kadar dövemezler.

Yatmaya karar verdim.

Bütün sirk memurları, polisler beni güç halle halkın elinden kurtardılar.

Şimdi siz söyleyiniz, bu kadar dayak mukabili kazandığım bu adı nasıl terkedebilirim.

Genci teselli etmek istedim.

— Canım, dedim, bu kötü hâtırayı unutmak için bu isimden vazgeçin.

Şampiyon Asyatik güldü:

— Eğer siz o Arabın yumruğunu değil, bir fiskesini yemiş olsaydınız, hayatınızın sonuna kadar unutmazdınız!

SALAMONLA KONUŞMALAR

— Salamon, dedim, nezle misin? Boyuna burnunu çekip duruyorsun.

— Ayir, dedi, mindil kirlanmasin için yapiyorum.

— Aman, dikkat et, hastalık var!

Salamon, dudak büktü.

— Bizda hastalik yelmez!

— Neden? Sizden korkar mı?

— Elbettan korkar!

— Nasıl korkutursunuz!

— Pisliklan!

— Salamon, alay etme!

— Yok, be! Ben sana eğlenecek olsam boyle mi soylarim!

— Salamon?!!...

— Siz timizliktan hastalanirsiniz. Her yun sicak sularda yıkanirsiniz, ellariniz sünyer yibi ulur, sonram soğuk havada yezersiniz, vücudunuz hastaliği çeker.

— Kirli gezmek sıhhate faydalı mıdır?

— Elbettan... Kir, mikroblar için zıh yibidir. Kolay kolay delip yeçemezler!

— Demek ki hasta olmamak için yıkanmamalı!

— Yalniz, kirli yezmeklan ulmaz. Kanini da kuvvetlendirmeli!

— Nasıl?

— İnsan yendini mikroblara aliştirmali.

— İnsan nasıl mikroblara alışır? Hastalıkların aşılarını mı yaptırmalı?

— Yok be, kokmuş baluk, çuruk miyva yemeli. Bezin aşisi budur.

— Salamon, öyle şeyler söylüyorsun ki akıl almıyor.

— Sinin aklin elbettan almaz. Bir yun Balatta yit, bezin yahudileri yor. Çuruk elmalari, portakallari kapişiyorlar!

— Şu halde hiç doktora gitmemeli!

— Yitmeli?

— Ne zaman gitmeli?

— Zingin bir doktor komşun ulur da seni evinde yemeğe çağırirsan yitmeli!

— Demek ki doktorlara itimadın yok!

— Ulmaz ulur mu? Episi akilli adamlar. Hastalara reçeteylan ıhlamur satıp apartımanlar alıyorlar.

— Peki, doktorların sıhhî tavsiyelerini de dinlemez misin?

— Nasin?

— Meselâ sana içki içme deseler, sigara içme deseler, bunlara da ehemmiyet vermez misin?

— Bedava bulursan içerim.

— Ya, alışırsan?

— Alişmam...

— Nasıl alışmazsın, sana her gün sigara versem alışır gidersin?

— Senden almaya alişirim.

— Sonra paranla da alırsın?

— Mumkûn deyil... Ben çuçukdan beri yendimi, para vermekte aliştirmadim. Asil buyuk hastalik budur. Buna alişmazsan, iç bir şeyde alişmazsın, buna alişirsan her şeyde alişirsin?

— Şu halde sence doktora gitmek faydalı değil, bilâkis zararlıdır.

— Elbettan... Hastalik yendi yendine yeçer, sıhhat yendi yendine yelir, ama, boş boşunda doktorda verdiğin paralar hiç bir zaman yendi yendine yeri yelmez ağnadin mi?

HASBETEN LİLLÂH

Onu, mütarekeden evvel İkbal kıraathanesinde tanımıştım. Daha doğrusu o bizi tanımıştı. İlkönce konuşmalarımıza kulak misafiri oldu, sonra söze karıştı, bizimle bir lâhzada ahbap oluverdi. Dostluğunu bin türlü hasbî hizmetlerle ileri götürüyordu. Kimimize elindeki gazeteyi uzatıyor:

— Okuyun, Allah aşkına ben sonra okurum!

Diye yalvarıyor, kimimize altındaki sandalyayı veriyor:

— Ayağınızı öpeyim, oturun!

Diye ısrar ediyor, her birimizi hasbelnezake yaptığı hizmetlerle mahcup ediyordu.

Kimdi, nereden gelmişti? Bilmiyorum. Benim gördüğüm zaman sakallıydı. Halinde, tavrında bir medrese talebeliği vardı. Benden daha evvel tanıyanlar, sarıklı olduğunu da söylüyorlar, ama, ben hiç görmedim. O sıralarda edebî, siyasî bir mahfel hükmünde olan İkbal kıraathanesinde toplanıyorduk. Bizim köşemize sokuluyor, mübahaselerimizi dinliyor, her birimize:

— Üstadı âzam, edibi muhterem...

Diye hitap ediyordu. Birimizin başı ağrısa eczahaneye aspirin almıya koşuyor, içimizden biri nezle olsa sıhhatini sormak için evine kadar geliyordu.

Aramızda bulunduğu sırada bütün hasbî işleri o yapıyordu. Oyun oynadığımız zaman hesap tutmak, şiirleri istinsah etmek, bir yere gittiğimiz zaman paket taşımak, kalabalık gişeden bilet almak, ateş yakmak, yemek pişirmek, illâh...

Az zamanda onun bu dostluk dairesi fevkalâde genişledi. Kahveye gelenlerin hemen hepsini bizi tanıdığı kadar tanıdı,

her birine aynı hasbilik ve fedakârlığı göstererek dost oldu.

Mütarekenin kara günlerindeydi. Onu elinde kara bir bayrakla gördüm. Kalabalığın önünde yürüyor, bayrağın en büyüğünü, en ağırını o taşıyordu. Halide Edip nutuk söylerken koştu, kürsünün üstüne suyu o getirdi. Bağıranların arasında en çok onun sesi duyuluyordu.

Bir gün elinde kocaman bir kâğıtla göründü. Türkiyenin istiklâline dokunulmamasını rica için İngiliz kralına yazılan bu arizaya imza topluyordu.

Artık gazete idarehanelerine girip çıkıyor, fırka merkezlerine uğruyor, siyasî adamlarla tanışıyordu. Dostları o kadar çoğalmıştı ki ismimizi hatırlıyamıyor, rasgeldiği zaman gayet samimî, gayet lâubali bir tarzda:

— Muhterem, nasılsın?

Diye elimizi sıkıyordu.

Nasıl oldu bilmem, bir gün bizim mahalle heyeti ihtiyariyesine seçildi. Bir başka gün (Kadınları çalıştırma) cemiyetinde gördüm. Bana örgü makineleri önündeki kadınları işaret ederek:

— Bu zavallılara iş bulmalı, muhterem, Almanyadan şu örme makinelerini getirttik. Fanile, çorap örüp beş on para kazanacaklar!

Diye söyleniyordu.

Bir gün yanında beş on küçük çocukla ona rasgeldim.

— Nasılsın, muhterem?

Diye elini uzattıktan sonra yanındaki çocukları gösterdi.

— Vatan şehitlerinin yavruları... Müdürle konuştum. (Darüleytam) a yerleştireceğiz.

(Himayei hayvanat) tan (Hilâliahmer) e kadar ne kadar hayır cemiyeti varsa hepsine âza olmuştu.

Bütün zamanı hasbeten lillâh çalışmakla geçiyordu. Kâh seylâpzedelere iane topluyor, kâh fıkara çocuklarına erzak dağıtıyordu. (Şehitlikleri imar) cemiyetinden, (Topkapı fıkaraperver) cemiyetine koşuyor, oradan (Darüleytam) a gidiyor, (Darülâceze) ye uğruyor, Fırka merkezlerini dolaşıyor, her türlü merasim işlerini hazırlıyordu.

Bu yetişmiyormuş gibi (şehidi hürriyet) bilmem kimin validesinin maaşını o alıveriyor, mahalledeki dul kadınların dairelerdeki işlerini de o takip ediyordu.

İzmirin işgali... Anadolu hareketi... Birinci, ikinci İnönü harpleri... Sakarya... 30 Ağustos zaferi... Birbirini takip etti. O bütün devirlerde hiç durmadan hasbetenlillâh çalıştı. Yavaş yavaş ismi gazetelerde geçmeğe başladı: Arasıra:

*** istikbal heyetine mümessil olarak giden... *** cemiyetine murahhas seçilen.. diye onun adı gözüme ilişirdi. Sonra resimlerini görmeğe başladım: Halk mekteplerinin resmi küşadında.. Sirkeci garında.. Zafer bayramı günü nutuk söylerken...

Ta Serbest Fırka çıkıncaya kadar şöhretini adım adım yükseltti, Serbest Fırkanın teşekkülünde son haddini buldu. Fakat bu çok az devam etti. Ondan sonra ismi unutuldu.

♣

Geçen gün ona şık bir spor otomobilinde rasgeldim. Yanında iki güzel kadın vardı. Sakalını, bıyığını kesmiş, saçları dökülmüş, yüzü büsbütün değişmişti. Direksiyonu kendi kulanıyordu. Arkadaşım kolumu dürttü:

— Bak, dedi, ne güzel kadınlar...

— Otomobil daha güzel!

Dedim. İçini çekti.

— Tabiî, dedi, insan onun kadar zengin olursa her ikisi birbirinden güzel olur!

— Ay, bu zengin mi?

— Tanımıyor musun, Ayaspaşadaki Geyik apartımanının sahibi... Şimdi Maçkada yeni bir apartıman daha yaptırıyor, görülecek şey...

— Nasıl zengin olmuş?

— Bilmem?

— Ben biliyorum!

Dedim. Bu sefer aynı suali o bana sordu:

— Nasıl zengin olmuş?

— Hasbeten lillâh!

Anlamadı, bön bön yüzüme baktı.

— Hasbeten lillâh nasıl zengin olunur, biliyor musun?

— Hayır, bilmiyorum!

Hem beni dinliyor, hem de gözlerini otomobilden ayırmıyordu.

Hafifçe kolundan çektim:

— Bilmiyorsan nafile bakıp da ağzının sularını akıtma, hiçbir zaman zengin olamazsın!

ECEL GELDİ CİHANE

Arasıra başım ağrır, bir iki gün rahatsızlığını çekerim. Geçenlerde gene başım ağrıyordu. Bir sabah sıhhatine pek meraklı bir arkadaşıma rasgeldim. Bana yeni ilâçların faydalarından bahsederken lâf olsun diye ona:

— Baş ağrısı için hangi ilâcı almalı?

Diye sordum. Arkadaşım ihtısasına ait bir bahse girdiğimden çok memnun olarak cevap verdi:

— Aspirin, böbrekleri bozuyor, tavsiye etmem. Piramidon alın diyeceğim ama, şimdi bulunmuyor. Onun yerine başka ilâç veriyorlar. Aynı tesiri yapmıyor. (Optalidon) en iyisi. Yalnız afyon mürekkebatı olduğu için alıştınız mı fena... Belki sizin baş ağrınız mideden geliyor. Bizmomagneziyi denediniz mi?

— Hayır!

— Öyleyse ökarbon alın. Yalnız burada bulamazsınız, Avrupada bir dostunuza yazıp getirtmeli. Benim de başım ağırır. Fakat benimki tamamen nevrasteniktir. Ne malûm, sizinki de aynı şey olabilir. İsterseniz biraz (Validol) alın.. Ha... hatırıma geldi. Size harikulâde bir ilâç söyleyim: Kola... Sinir hastalıklarına bire bir...

Arkadaşımın verdiği tafsilât, ilâç ve hastalık hakkındaki cehaletimi meydana çıkardı. Beni de epey meraklandırdı. Kendi kendime:

— Vay canına, dedim, herkes ne ilâçlar biliyor, sıhhatine nasıl dikkat ediyor, benim hiç aldırdığım yok. Bir doktora gidip kendimi göstereyim.

İlkönce bir dahiliye mütehassısına gittim. Beni soydu. Baştan aşağı muayene etti.

— Hiç şüphe yok ki, hastalığınız mideden geliyor, dedi, yarın sabah hiçbir şey yemeden geliniz, usarei mideviyenizi alalım, bakalım, ne var?

Ertesi gün gittim.

Doktor bana bir lâstik boru yutturdu. Midemin usaresini aldı. Üç gün sonra neticesini bildireceğini söyledi.

Üç gün sonra gittim.

— Asit fazla... Midenizde hafif bir ülser var. Ameliyat edip orasını çıkarmak lâzım... Fakat belki ilâçla geçiririz. Size kalevî şeyler vereceğim. Fakat daha evvel midenizi yıkayalım. Yarın bir şey yemeden gelin.

Ertesi gün gittim.

Boğulur gibi feci azaplar içinde midemi yıkadı. İsimlerini bilmediğim muhtelif ilâçlar verdi. Süt, yoğurt, meyva, et, sirke, unlu şeyler yemeği sureti katiyede menetti.

— Geriye bir şey kalmadı, doktor, ne yiyeyim?

Dedim.

— Haşlanmış sebze, çorba, komposto.

Dedi.

İlâçlarını harfiyen yaptım. Baş ağrısı daha fazla arttı. O sırada gene bir dostuma rasgeldim. Hastalığımdan bahsettim.

— Ben de aynen senin gibi idim, benim rahatsızlığım da mideden geliyor, sandılar. Tamamen asabi imiş. Sana filân asabiye mütehassısını tavsiye ederim, hiç durma, git.

Dedi.

Gittim.

O da soydu, muayene etti. Küçük çekiçlerle diz kapaklarıma, dirseklerime vurdu... Sonra:

— Hastalığınız tamamen asabî... Sizde nevrasteni var. Verdiğim ilâçları alınız, derhal geçecek...

Dedi.

Bana sabahları soğuk duş, akşamları ılık banyo... Gece yatmadan evvel kolonyalı su ile firiksiyon... Günde iki saat

kütür fizik. Deniz banyosu ve dağlarda gezmemi tasviye etti.

Dediklerini aynen yaptım.

Baş ağrısı gene geçmedi.

Bir gün bir dostuma daha rasgeldim. Gene hastalığımı anlattım.

— Tıpkı benim hastalığım dedi, burnundan nefes al bakayım, aldım.

— Rahat nefes alıyor musun?

— Alıyorum.

— Öyle olmaz, bir deliğini kapa, öbüriyle al. Şimdi ötekini kapa, bununla al... Hangisiyle daha rahat nefes alıyorsun?

—Sağ tarafla galiba...

— Solda tıkanıklık var mı?

— Var gibi.

— Öyleyse burnunda polip var. Hemen bir burun mütehassısına git, aldır, baş ağrısını o yapar.

Gittim.

Doktor filhakika burnumda hastalık olduğunu söyledi. Ameliyata ihtiyaç varmış. Pazarlık ettik. Ameliyat yapıldı. Çektiğim acıyı, burnumdan dere gibi akan kanları, günlerce burun deliklerim pamuk tıkalı kalarak ağzımdan nefes almanın azabını bir tarafa bırakıyorum, baş ağrım gene geçmedi.

Bir gün bir kulak mütehassısı ile konuşuyordum. Doktor güldü:

— Ayol, dedi, senin hastalığını teşhis edememişler. Baş ağrısı kulaktan geliyor. Bana gel... Kulaklarını yıkayayım, ne baş ağrısı kalır, ne bir şey.

Gittim.

Kulağıma biraz yağ damlattıktan sonra Filit pülverizatörüne benziyen koca bir şırıngayı kulağıma soktu. Bir bastı.

— Ay!

Demeğe kalmadı.

— Kurtuldun, diye, müjdeledi, içinde tampon varmış. Çıktı. Haydi artık bir şeyin kalmadı.

Parayı verip sevinerek çıktım. Fakat baş ağrım gene geçmedi.

Bir gün bir dişçi dostumla konuşuyordum.

Şikâyetlerimi dinledikten sonra eliyle omuzuma vurdu:

— Dua et ki bana rasgeldin.

— Neden?

— Baş ağrını ben geçireceğim.

— Nasıl?

— Dişlerini tedavi ederek!

— Dişim ağrımıyor ki...

— Diş ağrısının yüzde sekseni baş ağrısı şeklinde duyulur. Yarın bana gel, dişlerini muayene edeyim.

Gittim.

Dişlerimi berbat buldu. Ağzımda bir iki çürük diş varmış. Baş ağrısı dişlerin kökündeki iltihaptan geliyormuş.

— Kurtulmak için ne yapmalı?

— Tedavi ettirmeli. Şu üç dişi çıkaracağım. Şimdilik öbürlerine dokunmaya lüzum yok. İltihap bu kısımda...

Uzatmıyalım. Dişlerimi söktürdüm. Taktırdım. Olmadı, yeniden yaptırdım. Nihayet tedavi bitti, fakat gene baş ağrım geçmedi.

Artık ümidi kesmiştim.

O aralık gazetelerde Moskova sefiri Vasıf Çınarın apandisitten öldüğü haberi geldi. Eşten dosttan apandisit hastalığı hakkında malûmat toplamaya başladım. Meğer, bu uğursuz hastalığın en mühim ârazından biri de baş ağrısı imiş...

İstanbulun en güzel apartımanlarından birine sahip olan meşhur bir operatöre gittim. Beni soydu, dinledi, karnıma parmaklariyle bastı.

— Acıyor mu?

— Acıyor!

— Tamam, dedi, sende apandisit var. Kriz gelmeden hemen ameliyat yaparak apandisi çıkarmalı.

— Olur mu, olmaz mı?

Diye tereddüde zaman kalmadı. Fennin kat'î emrine tâbi

olarak ameliyat masasına yattım, yardılar, kestiler, biçtiler. Apandisitten kurtulayım, derken (peritonit) oldum. Ondan kurtuldum, yılancığa yakalandım. Dört ay hastahanede yatıp bin liraya yakın para verdikten sonra bir deri kemik çıktım.

Ondan sonra doktora, ilâca, teşhise, tedaviye tövbe ettim. Büfedeki (bizmomağnezi) leri, ökarbonları, (validol) ları, (Optalidon) ları çöplüğe fırlattım.

Şimdi öğreniyorum ki (peritonit) e yakalanıp, kurtulmam, ondan sonra yılancıktan yakamı sıyırmam, büyük bir şans, âdeta bir hârika imiş. Ne dersiniz, ilâçtan, tedaviden vazgeçtikten sonra baş ağrım kendiliğinden geçmesin mi?

Meğer, ben fenne riayet edeyim, tababete hürmet göstereyim derken bir baş ağrısı yüzünden ölüp gidecekmişim.

Şimdi daha iyi anladım ki şu eski ata sözünde bugünün doktorluğuna uyan, büyük ama, pek büyük bir hakikat gizli duruyor:

— Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane!

HİCAZ KADISI

Şeyhülislâm Efendi, fırıncı Kâmil Ağaya, göz ucuyla oturmasını işaret etti...

— Ağaya bir kahve!

Oda, kandil tebrikine gelenlerle dolup boşalıyordu. Kirpi gibi köşeye büzülen Kâmil Ağa şaşkın şaşkın girip çıkanları seyrediyordu. Sarıklı, cüppeli, sakallı, birçok adamlar tazimle içeri giriyor, Efendi Hazretlerinin kimi elini, kimi eteğini öptükten sonra adım adım geri çekilerek gidiyorlardı. Fırıncı Kâmil Ağanın cesareti büsbütün kırıldı.

— Parayı nasıl istiyeceğim! diye düşünüyordu.

Şeyhülislâm Efendinin dairesine her gün elli çift ekmek veriyordu. Alacağı beş yüz altını bulmuştu.

Oda boşalınca Şeyhülislâm Efendi, bir müddet mürakabeye dalmış gibi durdu, elindeki mercan tesbihi birkaç defa parmakları arasında çevirdi. Sonra başını kaldırıp sordu:

— Ey, nasılsın bakalım?

— Ömrü devletinize düacıyım efendim!

— İşler nasıl gidiyor?

Kâmil Ağa güçlükle cevap verdi:

— Sermayemiz tükendi. Fırını kapayacağız efendim!

Şeyhülislâm Efendi şimşekli bir bakışla Kâmil Ağayı süzdü.

Gene bir müddet mürakabeye daldı, parmaklarının arasındaki mercan tesbihi süratle çevirdi.

— Sana bir iyilik edelim!

— Allah ömürler versin efendim!

— Hicaz kadılığı münhal. Seni oraya salâhiyeti vasia ile tayin edelim, ister misin?

Kâmil Ağa, mühim kadılıkların birkaç bin liraya kadar satıldığını işitmişti. Fakat şimdiye kadar kendisine bir kadılık teklif edilebileceğini hayalinden bile geçirmemişti. Şaşırdı.

— Aman efendimiz, ben nasıl yaparım?

— Kolay!

Kekelemeğe başladı:

— Fakat ben hiç okumadım... Büsbütün cahilim...

Şeyhülislâm Efendi kaşlarını çattı.

— Kolay dedik a...

Fırıncı korku ve hayret içinde başını yere eğdi.

— Makamına gidersin, huzuruna gelecek davacılardan şahit istersin. Varsa dinler hükmünü verirsin. Yoksa atarsın hapse. İşte bu kadar...

— Hay, hay, emrettiğiniz gibi yaparım.

Şeyhülislâm Efendi samur kürkünü etekliyen fırıncının arkasını sıvazladı.

— Haydi bakalım, dinü devlete hizmet etmeli.. Göreyim seni!

Üç ay sonra Kâmil Ağa, maiyeti ile beraber Hicaza vardı. Fırıncıyı cüppe, kavuk, şalvar büsbütün değiştirmişti. Yeni kadının vâsi salâhiyetle geldiğini duyanlar onu görünce heybetinden korktular. Kaşlar çatık, surat asık, elde tesbih, kimsenin yüzüne bakmıyor, karşısında eğilenlere selâm bile vermiyordu, bir müctehit azametiyle makamına kuruldu. Biraz sonra iki büklüm tebrike gelen Defterdar Beye sordu.

— Kimsin?

— Defterdar bendeniz!

— Şahidin var mı?

Defterdar şaşaladı:

— Anlıyamadım, efendim?

— Bre herif, şahidin var mı diyorum sana, çabuk söyle!

— Hayır efendim!

Muhzirlere emretti:

— Atın şunu hapse!

Arkasından diğer vilâyet erkâniyle, eşraf sökün etti. Kadı Efendi hepsine aynı suali sordu. (Yok!) cevabını alır almaz birer birer hapse tıktırdı. Bütün vilâyet korku içinde kalmıştı. Kimse Kadının yanına gitmeğe cesaret edemiyordu.

Hapsedilenler başbaşa verip dertleşmeğe başladılar:

—Bu herif elbette deli değil... Bizi hapsetmesinden maksadı para istemek olacak!

Dediler. Hicaz kadılığı o sırada beş altı yüz liraya satılıyordu. Buna gidip gelme yol masraflariyle kadılığın hasılatını da ilâve ettiler. Üç bin lira kadar bir şey tuttu. Başlarından bu belâyı defetmek için zenginlerden, hükûmet erkânından, aşiret reislerinden üç bin altın toplayıp Kadıya yolladılar.

Fırıncı Kâmil Ağa, gece yarısı maiyetini hazırladı. Şafak sökmeden yola düzüldü. Şeyhülislâm Efendi, ummadığı bir günde Kâmil Ağayı karşısında görünce sordu:

— Hayrola, Kadı Efendi, nereden böyle?

Fırıncı Şeyhülislâmı etekledi:

— Himmetinizle az zamanda işlerimi bitirdim. Mühim meseleleri hallettim. Artık bu vazifeyi kim olsa görebilir.

— Yani kaldılıktan vaz mı geçiyorsun?

— Evet efendim, kulunuz tekrar mesleğime dönmek niyetindeyim!

Beş yüz liralık atlas keseyi hürmetle sedirin üstüne bıraktı.

— Bu nedir?

— Efendimize Hicazdan getirdiğim armağan!

Şeyhülislâm keseye elini sürmekten çekinerek dikkatle bakıyordu.

— Helâl malinden midir?

— Ona ne şüphe efendim, sayei şeriatte kazanılmıştır.

Hâlâ itimat etmiyor gibi görünüyordu.

— Elimi sürmeden hakkını helâl et, bakayım!

— Helâli hoş olsun!

Keseyi avucunda tarttı.

— Haydi öyle ise ticaretine başla.. Allah kâr açıklığı versin, el kâsibü habibullah, oğlum!

TABANSIZ ALİ

Karşılıklı tavla oynuyorlardı.

Biri mütemadiyen yeniliyor, öbürü yeniyordu. Yenen mütehakkim bir sesle:

— Bu son!

Dedi. Öbürü itiraz etmek istedi:

— Neden be kardeşim, üç oyun daha oynamıyacak mıydık?

— Hayır.

— Öyle söylemiştik ama...

Yenilenden, daha kuvvetsiz, daha miskin gibi görünen yenen, boğazından müthiş bir ses çıkardı:

— Eh, bir oyun, istersen...

— Ben kaybediyorum ama. Olur mu bu?

— Kafana tavlayı yersin.

Öteki sindi. Oyuna başladılar. Yenilen tavlayı daha iyi oynuyordu. Fakat zarı ve cüreti yoktu. Boyuna gele atıyor, kazandığı partileri bu yüzden kaybediyordu.

Bu son oyunda da münasebetsiz bir zarla açık verdi. Karşısındakine vuruldu. Oyunu yüzde doksan kaybetmişti. Bu sırada bir düşeş attı. Oynarken öbürü bileğinden yakaladı:

— Ne oynuyorsun be!

— Düşeş.

— Hayır, beş dört.

— Düşeş billâhi.

— Edepsizlik etme, beş dört.

— Neye böyle yapıyorsun, kardeşim, düşeş değil mi?

Öbürü, son derece azametli bir tavırla eliyle tavlayı itiverdi:

— Eh... Oynamıyorum.

Pullar dağıldı. Karşısındaki hiddetinden sapsarı kesilmişti. Bir şey yapacağa benzemiyordu. Dudaklarının arasından yavaşça mırıldandı:

— Buna kallaşlık, derler.

Öteki avazı çıktığı kadar bağırmaya, sövmeğe başladı. Garsonlar koşuştular. Yenilen adamı yumrukla, tekme ile yaka paça sokağa fırlattılar.

Fırtına geçtikten sonra yanımdakine:

— Adamcağız haklıydı. Nahak yere dayak yedi.

Dedim.

— Tabansız Ali mi?

— Adını bilmiyorum. Dışarı attıkları adam.

— Ona Tabansız Ali, derler, böyle şeylere alışkındır.

— Çok mu korkaktır?

— Şimdi öyle oldu.

— Eskiden cesur muydu?

Yanımdaki başını iki yana salladı:

— Onu vaktiyle tanımalıydın. Amansız Ali derlerdi. Bütün Beyoğlunu haraca kesmişti. Bundan yirmi sene evvel, kasap Mustafa denen bir kabadayı türemişti. Hani İstanbulun on ikileri yok mu; onun gibi bir şey... Jandarma çekinir, polis korkar, kimse yan bakmıya cesaret edemezdi. Kasap Mustafa kumarhaneleri, meyhaneleri haraca kesmişti. Bedava yer, içer, üste diş kirası alır, kumardan kendine pay ayrılır, ondan izin alınmadan esnaf bir iş yapmıya cesaret edemezdi.

Bir gün bu Amansız Ali onu hakladı. Birkaç sene yattıktan sonra (müdafaai nefs) maddesinden kurtuldu... Artık Kasap Mustafanın yerine Amansız Ali geçmişti. Zabıtadan gizli kumar oynatıyor, meyhane işletiyor, simsarlık

ediyor, esnaftan aldığı haraç para ile yaşıyordu. Beyoğlunun bütün kabadayıları karşısında titriyorlardı.

Bir defa Maltalı Rum palikaryaları onu öldürmek istediler. Tek başına üçünü yere serdi. Ondan sonra Amansız Aliye yan bakan kalmamıştı. Genç bir metresi vardı. Akşamları Galatada bir meyhaneye gider, birkaç kadeh içer, sululuk etmez, kendine dokunulmazsa o da kimseye bir şey yapmazdı. Ama, ona meydan okumak istiyenlerin vay haline!

Kumarbazlar, karmanyolacılar, yankesiciler Amansız Aliden Allah gibi korkarlardı.

— Höt!

Dedi mi ağızlarını açmaya cesaret edemezlerdi.

Bir akşam Amansız Ali her zamanki gibi meyhanede içiyordu. Yanındaki masada genç bir hamal vardı. Amansız Aliyi tanımıyan bu hamal etrafa sarkıntılık ediyordu. Cıvıklığını Alinin metresine takılmaya kadar vardırdı. Herkes Amansızın hamala bir ders vermesini bekliyordu. İş ters oldu. Ali tabancasına davranamadı, bıçağı kuşağında kaldı. Genç hamal Amansız Aliye öyle bir dayak attı ki garsonlar elinden zor kurtardılar.

O günden itibaren Amansızın fiyakası bozuldu. Metresi Aliyi terketti. Kumarhanelerden içeri giremedi. Hıncı olanlar Aliden öc almıya başladılar. Her gün biçare Aliyi biri pataklıyordu...

Fiyaka bozulunca varidat yolu kapandı. Alinin büsbütün süngüsü düştü, son zamanlarda ayak tellâllığı ediyor. Eskidenberi kumara düşkündür. Beş on para kazanınca gelir, kumar oynar, elindekini, avucundakini kaptırır.

— Oyun oynamasını bilmez mi?

— Bilir ama şansı yok. Parası da yok. Korkak oynar, kaybeder. Şansı olduğu zaman da bir maraza çıkar, paralarını alırlar.

— Acıdım zavallı adama!

Karşımdaki dudağını büktü:

— O kadar da acıma... Amansız Ali iken mertti, dü-

rüstti, ama, şimdi pek kallaş oldu. Oyunda hile yapar, civalı zar kullanır, hele bir toyunu buldu mu son meteliğine kadar yolar.. Bu ona mehildir.

O günden sonra dikkat etmeğe başladım:

Her Tabansız Alinin içinde vakit bulup da meydana çıkamamış, bir Amansız Ali var, bilâkis her Amansız Alide de bir Tabansız Ali gizli duruyor.

KARA KAPLI KİTAP

Kasapzade Bursavî Hacı Kasım Efendi kasabaya kadı olarak geldiği zaman ilminin şöhreti hemen her tarafa yayıldı. Başında gayet biçimli sarılmış tabla kadar bir sarık, sırtında elma kürk, elinde kuka tesbih çarşıdan geçerken herkes hürmetle ayağa kalkıyordu. Kadı Efendi, halka güler yüz gösteriyor, içlerinden bir maslahat sormak istiyenleri can kulağiyle dinliyordu. Bazı kurnazlar, kadının ilmini denemek için, karışık şer'î meseleler soruyorlardı. Kasapzade, fikrini söyledikten sonra azametli bir tavır alıyor:

— Fakirin reyi bu merkezdedir. Feemma hiç bir şüphe ve tereddüt kalmaması isteniyorsa bir defa da kara kaplı kitaba bakarız!

Diyordu. Kara kaplı kitap, bütün müşkülleri halleden bir kuvvetti. Onda şüphe ve tereddüt edilemezdi. Ne diyorsa o olurdu. Maazallah onun hükmüne inanmamak dinden çıkmak, Allahın emrini dinlememek gibi bir şey olurdu.

Mahkemede bir dava esnasında tereddüt hâsıl oldu mu Kasapzade kâtibe emreder:

— Molla getir, bakalım şu bizim kara kaplı kitabı!

Der. Raftan hürmetle inen eski kitabı üç defa öpüp başına koyduktan sonra açar, bir sahifenin üstüne parmağını koyup düşünür, ondan sonra reyini verirdi. Herkes, kitaptan çıkan hükmü şeriatin bir emri addederek razı olurdu. Arada kara kaplı kitap olmasaydı, Kasapzadenin birçok meselelerde tarafgirlik ettiğine hükmetmek icabedecekti.

Meselâ: Bir arazi meselesinde tarlanın içinden su geçen, mahsuldar taraf varislerden, kadıyı evinde birkaç defa ziyaret eden Osman Ağaya düşmüştü. Öbür tarafa düşen parça bunun yanında pek değersizdi. Eğer işin içinde kara kaplı kitap olmasaydı, iki mirasçı arasında kızılca kıyamet kopacaktı. Fakat hüküm kara kaplı kitaptan çıktığı için itiraz edilemedi. Kara kaplı kitap şöyle diyordu:

(Mai cari gayri kabili taksim olduğundan varislerden müteveffaya sinnen daha yakın olana bırakılır).

Kasapzadenin ilmini kıskananlar ona iftira etmekten geri durmuyorlardı:

— Cahil... Rüşvet yiyor... Yanındaki molla ortağı...

Diyorlardı. Ama, bunu söyliyenler binde bir yoktu. Ötekiler:

— Haşa sümme hâşâ; şeriat hata eder mi ki? Herif, kara kaplı kitap ne derse onu yapıyor?

Diye cevap veriyorlardı. Kadı kara kaplı kitabı indirdi mi, babası mezardan çıksa dinlemiyor, reyini gerek lehte, gerek aleyhte dobra dobra söylüyordu. Hattâ bir sefer, saraydan iltimas getiren bir ağanın davasını reddetmiş:

— Bunu ben söylemiyorum, kara kaplı kitap söylüyor! diye bağırmıştı.

Bir defa az kalsın, Kasapzadenin adaletinden şüphe edilecekti. Esma kızı Ayşenin kocası harpte ölmüştü. Bütün mallar kendisiyle ortağı Sultana kalmıştı. Ayşenin bir oğlu vardı, ortağının çocuğu olmamıştı.

Ayşe, Kasapzadeyi sık sık ziyaret ediyordu. Hattâ Kadının ilmini kıskananların sözüne bakılırsa, aralarında çok şeyler olmuştu. Amma, bütün bunlar Kasapzadeyi kıskananların iftirasıydı.

Ayşe, ötede beride gevezelik ediyordu:

— Bütün mallar benim... Sultana bir uyuz keçi bile vermen... Kadı Efendi sağ olsun...

İş mahkemeye düşmüştü. Sultan, kocasından kalan malları Ayşenin zaptettiğinden şikâyet ediyordu.

Ayşe; şımarık, arsız bir tavırla:

— Elbette alırsın... Benim aslan gibi çocuğum var! diyordu.

Mahkemeye halk birikmişti. Neticeyi merakla bekliyorlardı. Herkes Ayşeyi kadı'nın himaye ettiğini söylüyordu.

Kasapzade kaşlarını çattı. Şehadet parmağını dudağının üstüne koyarak her ikisine de susmasını işaret etti. Evvelâ Sultana döndü:

— Söyle bakalım hatun, sen müteveffa Hasan çavuşun (kocasının ismi) zevcei medhulün bihassısın değil mi?

Kadın anlıyamadı.

— Ne buyurdun, anlıyamadın!

— Yani şeran zevcesisin değil mi?

— Evet!

Ayşeye döndü:

— Sen söyle bakalım, hatun, müteveffa Hasan çavuşun sen de zevcei medhulün bihassısın öyle mi?

— Öyleyin, hem de kocamdan bir oğlan çocuğum var.

— Sus, gevezelik etme!

— Kocanın malları sende mi?

— Evet, oğlanı neylen besleyin.

— Buna bir şey vermedin mi?

— Verdin, iki öküzlen, sekiz dönüm tarla..

— Sen ne istiyorsun hatun!

— Kocamdan kalan malların yarısı benim, onu isteyon...

Kasapzade bir dakika durdu. Düşündü, reyini söyliyecek gibi oldu, sonra vazgeçti.

— İnsan hali bu... Bir hata etmiyelim. Molla, indir bakalım şu kara kaplı kitabı.

Kitap tozlu raftan hürmetle indirildi. Kasapzade üç defa öpüp başına koyduktan sonra parmağını tükrükliyerek sahifeleri çevirmeğe başladı:

— Miras meselesi... İki ortaktan birinin çocuğu olursa...

Parmağını sahifenin üstünde dolaştırmaya başladı.

— Ne alır?... Ne alır?... Hah buldum...

Eğilip okur gibi yaptı. Sonra başını kaldırdı.

— Hükmü şeriyi okuyorum:

«İki ortak hatundan birinin bir tıflı gayri murahiki olduğu takdirde malın yarısı hatuna, yarısı çocuğuna bırakılır. Diğer ortağa bir şey verilmez...

Bir saniye durduktan sonra parmağını kaldırdı:

— Feemmâ... Müstahseni oldur ki ol hatun, diğerine bir miktar nesne hibe ede!

Başını kitaptan kaldırdı:

— Kara kaplı kitabın hükmünü anladınız mı? (Ayşeye döndü). Bütün mal seninle çocuğunundur. Ve lâkin ortağına bir şey vermen sevaptır. İki öküzle tarlayı ona hibe etmiş oluyorsun. Şuna malı meşruundan bir sıpa da hediye ediver.

— Ettim!

Herkes kara kaplı kitabın hükmü karşısında, bu işteki haksızlığı hissetmekle beraber, bir şey söyliyemeden başları önde mahkemeden çıktı.

Bir gün kasabayı müteessir eden bir haber duyuldu:

— Kasapzade kalıbı dinlendirmiş!

Büyük, küçük herkes ona acıdı. Ağızlarda:

— Rahmetli gibi bir âlim daha gelmez! diyorlardı.

Kırk gün sonra Kasapzadenin terekesi yapılıyordu. Çubuklar, tesbihler satıldıktan sonra sıra kara kaplı kitaba geldi. Azıcık okuyup yazma bilenler pey sürmeye başladılar. Kitap 10 altına Hacı oğlu üstünde kaldı. Hacı kitabı eline alınca, Kasapzade gibi üç defa öpüp başına koyduktan sonra açtı. Diğer pey sürenler etrafına toplanmışlardı. İçinden ne çıkacağını bekliyorlardı.

— Acaba hangi fetva kitabıydı? Okuyup bir şey anlıyabilecekler miydi?

Kitabı açtıkları zaman hayret ettiler. Sahifeleri çevirdikçe şaşkınlıkları arttı. Bu bir kitap değil, bir kasap defteriydi. İçinde et ve alacak hesaplarından başka bir şey yoktu. Bir lâhza şüphelenir gibi oldular. Fakat Hacı Osman derin derin içini çekerek söylendi:

— Hey koca herif hey! Bizim gibi kara cahillere sır verir mi? İlmini beraber aldı, götürdü!

NİÇİN SAKAL KOYUVERDİM?

Yirmi yaşından beri sakallı idi. Onu, mektepten tanıyanlar, çok ince hatlı bir yüzü olduğunu söylerler. Yanaklarından kaşlarına doğru fışkıran kıvırcık gür sakalı, yüzüne heybetli bir manzara veriyordu. Halbuki ürkek, melânkolik bir ruhu vardı. Bir iki defa evlenmeğe teşebbüs etmişti. Sakalını gören kızlar, onunla bir türlü evlenmek istememişlerdi. Yaşı kırkı geçip de iyiden iyi saçına sakalına kır düşmeğe başlayınca bu hülyadan büsbütün vazgeçmişti. Münzevî bir hayat sürüyordu. Son zamanlarda artık giyinişine de itina etmemeğe başladı. Perişan, derbeder bir adam oldu.

Bir gün arkadaşlarına sakalının hikâyesini şöyle anlattı:

Mülkiyeden yeni çıkmıştım. O yaşta bir genç ne yapar? Süleymaniyede komşularımızdan birine âşık oldum. Bu kadın hakkında türlü türlü dedikodular duyuyordum. Geceleri eve adam alıyormuş diyorlardı. Haline tavrına bakılınca anlaşılıyordu ki yalan değil!

Mehlika hanım, akşamları geç vakit evine araba ile geliyordu. Yanında daima bir Arap hizmetçi bulunuyordu.

Bir akşam, bu Arap hizmetçiyi yakaladım. Hanımına verilmek üzere eline bir mektup sıkıştırdım. Bir gün, iki gün, beş gün geçti. Cevap yok... Ben mektup yazmakta, o cevap vermemekte devam etti. Nihayet işin bir rezalete va-

racağını anlayan hanım, bir gece, yatsıdan sonra beni kabul etmeğe razı oldu.

Daha toydum. Mehlika gibi kaşarlanmış bir kadının nasıl bir erkekten hoşlanacağını tahmin edemiyordum. Süslenmek için aklıma ne gelirse yaptım: Yıkandım, dişçiye gidip dişlerimi beyazlattım. Kaşlarımı aldım, çoraplarıma kadar esans sürdüm. Tıraş oldum. Ama ne traş... Suratım davul gibi gerilmişti. Perdahtan yanaklarım alev atev yanıyordu. Saçlarımı bol briyantinle kafama yapıştırttım. İpek gömlek, ipek çorap, rugan iskarpin..... Hâsılı iki dirhem bir çekirdektim.

Arap bacı, sanki bir sultan hanımın odasına giriyormuşum gibi beni bin ihtirazla içeri aldı.

— Aman... Yavaş... Duymasınlar!

Diye korka korka parmaklarımızın ucuna basarak merdivenleri çıktık. Eski tarzda döşenmiş süslü, geniş bir oda.. Ortada rakı masası, üstünde çeşit çeşit mezeler. Bir köşede sedefli bir ut... Bacı:

— İstirahat buyurun!

Deyip çekildi. Kalbim küt küt vuruyor, bacaklarım titriyor; nefes almakta zorluk çekiyordum. Derken efendim, Mehlika hanım göründü. Otuz yaşında dalyan gibi bir kadın... Yere bastığı zaman döşemeler köşesine büzülmüş, yapma bebek gibi süslü püslü görünce gülümsedi. Âdeta alay eder gibi:

— Safa geldiniz, küçük bey!

Dedi. Gelip yanıma oturdu. Tepeden tırnağa kadar beni süzdükten sonra eliyle yanaklarımı yokladı:

— Bu ne yanaklar, yavrum?

Dedi. Sıkılarak sordum.

— Ne var?

— Tüy tüs bırakmamışsın. Böylesi ablanda da var!

— Traş olmak ayıp mı?

— Böyle değil ama... Kız mısın, oğlan mısın belli değil... Erkek kısmı biraz tüylü olur!

Ne yapacağımı bilmeden ayağa kalktım.

— Mücevher! diye bağırdı, küçük beye ışık tut!

Oradan nasıl çıktım, eve nasıl geldim, bilmiyorum.

İşte o günden sonra suratıma ustura vurmamağa ahdettim. Yirmi seneden fazla bu sakalı taşıyorum. Biliyorum beni acaip yapıyor, fakat hiçbir zaman o günkü kadar gülünç yapmadı.

Ya! Bu kadarı yeter.

DEZANŞANTELER

Bayan Aytenin isim gününü tebrik için gitmiştim. Meğerse arkadaşlariyle bir kokteyl partisi yapıyorlarmış. Kendilerini rahatsız etmemek hususundaki ricalarıma rağmen beni de salona aldı ve arkadaşlarına takdim etti.

— Bay Fiske... (Akbaba) muharriri. Benim eski dostum. Şimdi arkadaşlarımı tanıtayım:

Neclâ... Hayskuldanberi beraberiz. Ne kadar seviştiğimizi bundan anlıyabilirsin. Süzan... İşte en müthiş hasmım; ama, hokeyde... hayatta en güvendiğim dost... Leylâ, hülya arkadaşım, hayatımın en mesut dakikalarını onunla başbaşa hayale daldığım zamandır. Margarit... Yüksek bir piyanist, ince bir şair...

Margarit — *(Gözlerini süzerek)* Oh, Hayten... Egzajere adeorsun!.

İşte Fami... Asıl adı Fatma Mihriban. Biz kısaca Fami deriz. Benim Briç hocam... Ayni zamanda da akıl hocam... Şaka zannetme, Fatma (Niçe) den aşağı kalmıyan bir filozoftur.

Bu takdim merasimi bittikten sonra bir kanepeye iliştim. Havası benim girişimle bozulan salonda bir dakika sıkıcı bir sessizlik hüküm sürdü. Ayten Fatmaya döndü:

— Sonra Fami!. *(Etrafına bakınarak)* Devam edebiliriz, değil mi? Bay Fiskeyi yabancı saymıyacağız.

Fami — A, şüphesiz!. Sonra, yavrum, zavallı Hektoru yatırdılar. Sımsıkı masaya bağladılar. Yüzüme öyle içli bakıyordu ki...

Neclâ — Vah yavrum, neye bizi çağırmadın?

Fami — Ne bileyim istemedim... Istırabımı kimsenin

paylaşmasını istemedim. Belki hodbinlik ama... Doktor, Kloroform maskesini başına geçirirken sade bir an yavaşça havladı... Ama bilmezsiniz, nasıl bir sesle... Şikâyet değil, yalvarış değil, hiddet değil, tazallüm değil... Başka bir şey... Üç dakika sonra adam bıçağı boynuna saplayıvermedi mi?.

Leylâ — Aman fena oluyorum, anlatma!..

Fami — Kendimi kaybetmişim.

Ayten — Çabuk söyle kurtuldu mu?.

Fami — Daha belli değil... Biraz beklemek lâzım.

Süzan — Darılma ama kardeşim, çok ihtiyatsızlık etmişsin. Hiç burada operasyon yaptırılır mı?. Viyanaya götürmeliydin?

Fami — Vakit yoktu... Sonra Nihatla karşılaşmak tehlikesi var.

Süzan — Ne çıkar?

Fami — A, arkamdan gel mi, dedirteyim!

Süzan — Evlenmiyeceğini herkes bilmiyor mu?.

Fami — Dedikodu yaparlar ya...

Ben de lâfa karışmış olmak için (Ayten) e:

— Bayan Fami izdivaç aleyhtarı mı?

Dedim.

— Hepimiz gibi.

Fami:

— Belki biraz daha fazla.....

— Sorabilir miyim, niçin?.

— Çünkü bu muhitte bir genç kızın, mes'ut olmasına imkân yok ta ondan...

— Olanlar nasıl oluyor acaba?.

— Ya büsbütün hissizdirler, yahut ta mes'ut oldum sanırlar.

Neclâ içini çekti:

— Erkekler bizi anlamıyorlar. Hepsi o kadar kaba, o kadar hissiz ki... Bakınız bir gençle konuşuyordum. Hafif flört yapıyorduk. Bekliyordum ki konuştuğum genç bana kendini sevdirmek için bir şey yapsın, bir kahramanlık, bir fedakârlık, hasılı şövalyeresk bir şey... Bir akşam ona bir

fırsat hazırladım. Deniz kenarında yürüyorduk. Köpeğimi ayağımla itiverdim, denize düştü. Şimdi bu gencin ne yapması lâzım?.. Hemen denize atılması değil mi?. Hayır, rıhtımın kenarına diz çöktü, elindeki bastonu uzatarak «Kuçu kuçu!» diye köpeği kendisine çağırmıya başlamaz mı?. İğrendim vallahi!.

Leylâ Erkekler bizi anlamıyor. Bizim ruhumuzun inceliklerinin farkında değiller.

Süzan — Kabalıklarile hayatımızın şiirini öldürüyorlar.

Neclâ — Hülyalarımızın ışığını söndürüyorlar.

Fami — Ya zavallı Margaritin başına gelene ne dersiniz. Birgün nişanlısına «Bethofen» in bir senfonisini çalıyormuş. Herif fırsattan istifade, hizmetçi kızın bacağını sıkmasın mı?.

Margarit — Susol, Fami, bana hayatımdan nefret ettiriyorsun!.

Hepsi birden içlerini çekerler.

Süzan — Ne kadar zavallıyız!

Leylâ — Ne kadar bedbahtız.

Ayten — Bizi anlıyan hiç kimse yok.

Fami — Bıktık, bu hayattan artık. Sevmek istemiyoruz, evlenmek istemiyoruz, yaşamak istemiyoruz!.

Süzan — Başka bir memlekete gitsek... Ama nereye gitsek!. İtalyada Faşizmden tiksiniyorum.

Leylâ — Almanyada (Nazilik) sinirime dokunuyor.

Ayten — Fransada (Leon Blum) çekilir şey değil... Aman, o ihtiyar!

Margarit — İngiltere deorsan asalet mafolmuştur.

Tekrar hep birden içini çekerler.

Neclâ — Zavallı İspanya!

Fami — Hayır, zavallı biz!

Leylâ — Piyer Loti'nin hakkı var: Zavallı biz!

Süzan — *(Benden çekindiğini yan gözle Aytene işaret ederek)* Ne yapmak istiyorum, biliyor musun; Ayten?

Ayten — Ben de ayni şeyi yapmak istiyorum amma...

Neclâ — Ben de...

Süzan — Ben de...

(Vücudumun fazlalığını hissedip veda ettim. Kapıdan çıkarken Ayten:)

— Sakın yapmak istediğimiz şeyi aleyhinize bir komplo sanmayın!.

— Böyle bir şey hatırımdan geçmedi.

— Öyleyse niçin yanınızda yapmak istemediğimizi anladınız?.

— Hayır, anlamadım ama...

Kulağıma eğilerek fısıldadı:

— Biraz başbaşa verip ağlamak istiyoruz da!..

ŞAİR KADIN

— Karımdan ayrılıyorum.

— Seni o kadar seven karından mı?

Elini masanın üstüne şiddetle vurarak:

— Evet, beni o kadar seven karımdan.

Karşısındaki koltuğa oturdum.

— Aile meselelerine karışmak istemem. Fakat Hülya gibi sana delice âşık ve hakikaten şair bir kadın bulamazsın.

Elini tekrar şiddetle masanın üstüne vurdu.

— İşte onun için ayrılıyorum ya...

— Karının sana candan âşık olması bir kusur mudur?

— Evet, bir kusurdur.

— Karının, eserlerile muvaffakıyet kazanan ince bir şair olması kusur mudur?

— Evet kusurdur.

— Anlamıyorum, affedersin.

— Anlaman için benim gibi tecrübe etmen lâzım.

— İzah edemez misin?

İçini çekti:

— Sana nasıl anlatayım bilmem ki... Evlendiğimiz günü hatırlıyor musun?

— Elbette... Seni hep kıskanmıştık. Böyle şair, güzel, zarif bir genç kız tarafından çılgınca sevilmek...

— Tamam... Beni de bunlar mağrur etmişti ya... Hattâ bu gururumu size hissettiriyordum zannederim.

— Fazlasile...

— Ben de Hülyayı seviyordum. Gençti, güzeldi, terbiyeliydi, bana da âşıktı. İlk gecelerim, şiirlerini okumak, ilânı aşklarını dinlemekle uykusuz geçti. Arasıra yüzüme ba-

kınca yorgunluğumu anlamıyor, âşıkane bir tarzda:

— Sevgili ruhum, seni üzüyor muyum?

Diyordu.

— Hayır!

Diye boynumu büküyordum. Yavaş yavaş bu sözden sinirlenmeğe başladım.

— Hülyacığım, bana sevgili ruhum deme!

— Ne diyeyim?

— Sadece Cevdet de.

— Diyemem, sevgili ruhum, sen benim için alelâde insan değilsin ki... bir timsalsin, ruhumun gayesisin.....

— Aman yarabbi!

— İstersen bunlar yerine başka bir şey diyeyim.

— Ne?

— Kısaca: Ci... Ci!

— Sakın ha, bu daha berbat!..

— Hayır, hayır, buna razı ol sevgili ruhum. Cici!... Bana bak, Cici!

Bir gün yine kırları gezmiş, demetler toplamış, şiirler okumuş, bulutları seyretmiş, çiçekleri okşamış, kuşlara öpücükler yollamış, nihayet yorgun argın eve dönmüştük. Bir aralık yatak odasını boş buldum. Karanlıkta kendimi yatağa atıverdim. Çarşaf haşır huşur etti, belime bir şey saplandı.

— Ay!

Diye fırladım. Elektriği açınca ne göreyim: Hülya, yatağın içine baştan başa çiçek yaprakları serpmiş, bunların arasına bir koca devedikeni de karışmamış mı?

Koşarak yanıma geldi. Güle, bülbüle, dikene dair ne kadar şiir biliyorsa okudu. Bir taraftan canım yanarken, bir taraftan da sabrımı burnumdan getirdi.

Bir gece, tatlı bir rüya görüyordum. Yüzümde iri bir

örümcek dolaşır gibi oldu. Gözümü açtım. Hülyanın parmakları.

— Ne var?

— Sus! diye işaret etti, gel, pencerenin yanına gel sevgili ruhum!

Çaresiz gittim.

— Dinle!

Dinledim.

— İşittin mi?

— Hayır!

— Bak uzakta bir İshak kuşu ötüyor. Ne şiir değil mi?

— Beni bunu için mi uyandırdın, Hülya!

— Rica ederim, Cici, tabiatın bu ulvî şiirini dinlemek dururken uyunur mu?

Abdülhak Mühirinnisanın (Benimle İshak) ını düşün... Şu dakikada benim ruhumda ondan daha derin, daha yüksek bir şiir dalgalanıyor. Ah, yazabilsem!

— Karımı zorla yatağa sokabildim.

Bir başka gece saçlarımı çekerek uyandırdı.

— Bak, mehtaba bak!

— Güzel ama, ne yapayım?

— Öyle deme, sevgili ruhum, tabiatın bu şiiri karşısında duygusuzca uyumak yakışır mı?

— Ne yapalım?

— Bahçede gezelim!

— Deli misin karıcığım. Gece yarısı...

Kolumdan çekerek yataktan kaldırdı.

— Bilsen seninle beraber neler, ne ilhamlar toplıyacağız. Hiç bir şey toplayamadık. Yalnız gece serinliğinde pijama ile bahçede dolaştığımız için ikimiz de nezle olduk.

Bir gün karım, hizmetçi ile kavga ederken odaya girdim. Hemen boynuma atıldı:

— Bu ahmak ne yapmış biliyor musun?

— Ne yapmış?

— Senin için yazdığım şiiri bakkalın, hesap pusulası diye süprüntü tenekesine atmış... İstemem, artık bu hissiz kadını istemem!

Diyordu.

Bir gün ahçıyı paylarken yanına gittim.

— Ben, şiirime kafiye ararken bana fasulyeden bahsedilir mi?

Diye tepiniyordu.

Karımın deliliği gittikçe artıyordu. Sabahları tulûu seyretmek için tek başına kırlarda dolaşıyor, geceleri yıldızlara gözünü dikip saatlerce düşünüyordu. Bazan birdenbire kalkıp odasına kapanıyordu. Orada kendi kendine bir şeyler mırıldanarak şiirler yazıyordu. Yazı odası kâğıtlar, kitaplar, defterler, çiçeklerle doluydu. Hiç birisine el sürdürmüyordu. Hizmetçi bunları düzeltecek olsa kıyametler koparıyordu. Üstelik beni de rahat bırakmıyordu. Her gün sadakatime dair yeminler ettiriyor, karşısına oturtup şiirler dinletiyor, bana türlü türlü pozlar aldırıyordu. Hâtıra diye mendillerimi, eldivenlerimi, kalemlerimi, kâğıtlarımı saklıyordu. Bir defa:

— Beraber ölelim!

Diye tutturdu. Bir defa:

— Köylere gidelim, çobanlar gibi yaşayalım! diye yalvardı. Nihayet dayanamadım. Hizmetçileri çağırdım. Yazı odasında ne kadar kâğıt, kalem, defter, şiir, çiçek varsa hepsini attırdım.

Karım bunu görünce çıldırdı:

— Sanatım, aşkım, deham mahvoldu. Sen bir katilsin, sen bir alçaksın!

Diye bağırmaya başladı. Ben de ona:

— Sen de bir aptalsın.

Diye haykırdım. Evden çıkıp gittim. Şimdi mahkemeye gidip ayrılacağız.

— Neyse, geçmiş olsun!

Dedim.

— Hayır, geçmedi, diye cevap verdi. Kim bilir mahkemede ayrılma kararı verilince neler yapacak? Ne şiirler, ne mersiyeler okuyacak, ne feryatlar, ne figanlar koparacak, hasılı bu şair kadın yüzünden bütün dünyaya rezil olacağım, azizim.

MOLLA BEY

Kazasker Feyzullah efendinin oğlu .Molla bey bir çok emsali gibi aptal ve şımarıktı. Babası Feyzullah efendi hayatının bir çok yılını medresede nasara yansuru ile geçirdikten sonra kırk beş elli yaşına doğru icazet almış, ancak yetmişinde refah ile geçinebilecek bir mevkie çıkabilmişti.

Ahir ömründe evlendi. 17 yaşında uzun saçlı, ince belli Dilrüba isminde bir çerkes kızı aldı. Ömrü riyazet ve mahrumiyetle geçen Feyzullah efendinin esasen çocuğu olmuyordu. Ondan evvel birçok cariyeler alıp satılmıştı. Feyzullah efendi bir halef bırakmadan göçüp gideceğine çok üzülüyordu.

— Ali sülâlesindeniz. Makamımız boş kalırsa gözümüz açık gidecek ama, ne çare, buna bir tedbir bulmak ta elden gelmiyor!

Diyordu. Mukavvi şuruplar, ak anberler, bol zerdeler kâr etmiyordu. Taş medreselerin rutubetli havası kazaskerin kuvai hayatiyesini çürütmüştü. Bir gün nasıl olduysa Dilrüba hamile kalıverdi. Genç kızın bünyesinde öyle cinsî bir kuvvet vardı ki kazasker efendinin usaresi kurumuş benliği bu taze fidanı aşıladı.

Konakta donanma yapıldı. Kurbanlar kesildi, sofralar kuruldu, davetler verildi, aşırlar okundu. Nihayet vakit tamam olunca Molla bey zuhur etti. Yetmiş yaşındaki ihtiyarın oğlu aptal, müstereddî bir çocuktu. Dadılar, sütnineler, yehyehler, maşallahlar, fetebarekallahlarla şımartılınca büsbütün çileden çıktı. Daha beş yaşında iken babasının nüfuzile ulema rütbesi tevcih edildi. Çocuk Molla bey oldu. Bir kaç sene sonra hocalar tayin edildi.

— Elif!

Dedi.

— Maşallah bülbül gibi okuyor!

Diye alkışladılar. On senede ammeyi bitirdi. Medresede okunan ilimlerin bütün hocaları eve gidip geliyorlardı. Fakat Molla beyin bir şey öğrendiği ve bir şey öğreneceği yoktu. Eni konu aptaldı. Başında kavuk, arkasında cübbe, cariyelerin peşi sıra koşmaktan başka bir şey yapmıyordu.

Kazasker efendi pirifani olmuştu. Çocuğun artık evlenme çağı gelmişti. Kazasker oğluna şeyhülislâm efendinin kızını almak istiyordu. Çocuğun zekâ ve kabiliyetini bildiği için gözlerini dünyaya yumunca oğlunun bir köşeye atılacağından korkuyordu. Fakat şeyhülislâm efendinin kızını alırsa nasıl olsa o da bir gün kendisi gibi kazaskerlik mevkiine kadar yükselebilirdi.

Kazaskerle şeyhülislâmın arası çok iyiydi. Feyzullah efendi bir gün arzusunu hissettirince şeyhülislâm efendi buna dolambaçlı bir cevap verdi:

— Hay hay... Kısmetse olur. Molla bey tariki ilmiyedendir, evlâdımız sayılır. Yalnız oğlunu hiç görmedim. İlim ve fazlının, hüsnü ahlâkının methüsenasını işidiyorum. Bir gün konağımıza birlikte taama rağbet etseniz kendisini yakından görüp tanısak!

Dedi. Molla beyin budalalığı kulağına çalınmıştı. Kızını vermeden evvel damadını görmek istiyordu. Eğer dedikleri gibi Molla bey divanenin biri ise evlâdının başını nare yakmak istemiyordu.

— Hay, hay efendimiz, emredersiniz, hangi gün tensip buyurulursa gelelim.

— Cuma günü akşamı kandili şeriftir. Beklerim.

— Dâinizin bir niyazı var.

— Buyurunuz.

— Müsaade buyurulursa, bizim müderris İbrahim efendiyi de getireyim, esasen hâkipayinize yüz sürmek istiyordu. Oğlan sıkılgandır. Büyükler meclisinde pek utanır. İbrahim efendi yanında olursa kendisine kuvvetülkalp olur.

— Ya?. Münasip!. Fakat çocuğu niye bu kadar mahcup büyüttünüz?

— Efendimiz zaman hali malûm. Ahlâk bozulmasın diye herkesle ülfetten tevakki ettik. Birdenbire zatı fazılanelerinin huzuruna çıkınca utanacaktır. Zamanı, ilim ile teveggül etmekle geçti.

— Pekâlâ... Biz oğlumuzu sıkmayız. İbrahim efendi de buyursun. Ben de kendisini görmek istiyordum.

Kazasker efendi, bilhassa İbrahim efendiyi araya sokmuştu. Molla beyin senelerdenberi hocasıydı. Çocuğu mecliste idare eder, bir pot kırarsa tamir ediverirdi.

Cuma aksamı iftira gidilmeden evvel Kazasker efendi, İbrahim efendi ile konuştu.

— Aman hazret, oğlanın yanından ayrılma... Bilirsin ki mahcuptur. Şayet bir pot kırarsa tamir edersin. Unutma ki bir emri hayır için gidiyoruz. Bu iş bozulmasın. Senin hakkında da hayırlı olur.

İbrahim efendi elinden geleni yapacağını vadetti. Hep beraber şeyhülislâm efendi konağına varıldı. Sofraya oturuldu. Molla beyle İbrahim efendi yan yana oturuyorlardı. Yemekte şeyhülislâm efendi çok şen görünüyor, lâtifeler ediyor, misafirlerini sıkmıyordu. Ortaya bıldırcınlı pilâv geldi. Avdan, av etlerinden bahsedildi. İbrahim efendi Molla beyin eteğinden yakalamış, münasebetsiz bir şey yapmaya kalkışınca hemen eteğinden çekiveriyordu.

Şeyhülislâm:

— Molla bey, siz bir şey söylemediniz!

Dedi. Molla, bir müddet gözlerini bıldırcınlara diktikten sonra şu saçmayı söyledi:

— Bir ok attım kebap oldu.

Şeyhülislâm efendinin kaşları çatıldı. Fakat hemen İbrahim efendi söze atıldı:

— Efendimiz, Molla bey güzel söyledi. Vakayı müsaade buyurursanız anlatayım. Geçen gün Molla beyle şöyle bir avlanalım demiştik. Yolda bir karacaya rastgeldik. Molla bey yayı gerip oku attı. Ok, tesadüf bu ya, hayvanın

böbreğine rastgelmiş. Böbrekle beraber vücudunu gelip geçti. Okun demiri karşıdaki bir kayaya çarptı. Çıkan kıvılcımdan çalılar tutuştu. Biz gidinceye kadar böbreği kebap olmuş bulduk.

Feyzullah efendi geniş bir nefes aldı. Biraz sonra ilk sözünün dinlenmesinden cesaret alan Molla, bu sefer kendiliğinden ağzını açtı.

— Bir ok attım, zerde oldu!

Dedi ve sözünü izah etmesi için İbrahim efendiye döndü. Müderris Mollanın kulağına eğildi.

— Şimdi haltettin Molla, dedi. Demincek böbreği, ateşi bulup çıkardım. Fakat dağ başında ben sana şekeri, pirinci, zerdeyi, çanağı nereden bulayım. Var, ne halin varsa gör!

Dedi.

BİR KELİME OYUNU

Bir yaverin mektep kapısında attan indiğini gören talebeler arasında fısıltılar oldu.

— Saraydan geliyor!

— Hocayı hapis edecekler!

Edebiyat muallimi Necip bey tavrını hiç bozmadı. O ders, izaha başladığı (hasaset) bahsini anlatmakta devam etti.

— Bazı kelimeler vardır ki efendiler, medlulleri itibariyle âdi sözlerden olduğu halde sanatkârın o kelimeyi kullanışı âdiliği ortadan kaldırır meselâ:

Köpektir zevk alan sayyadı bî insafa hizmetten

Mısraındaki köpek kelimesi gibi.

Kapı tık tık vuruldu. Bir mubassır içeri girdi. Hocanın kulağına eğilerek yavaşça:

— Saraydan yaver geldi, müdür bey sizi istiyor!

Dedi. Edebiyat muallimi aynı ciddî tavırla:

— Peki, ders bitsin, geliyorum!

Dedi. Zil çalındığı gibi Necip bey kürsüden indi ve doğruca müdür beyin odasına gitti. Yaver, kılıncına dayanmış, oturuyordu.

— Necip bey siz misiniz?

— Benim!

— Paşa Hazretleri, sizinle konuşmak istiyor, saraya kadar benimle geleceksiniz!

Beraber çıktılar. Odaya hücum eden muavin ve muallimlerin karşısında müdür ellerini uğuşturarak:

— Yazık oldu çocuğa! diyordu. Kaç defa kendisine söyledim. Ehemmiyet verme o terbiyesize, ne yaparsa yapsın... Babasının saraydaki nüfuzuna güveniyor, onun için bu kadar şımarık, bu kadar tenbel.

Muallimlerden biri sordu:

— Muallim ne yapmış, kuzum müdür bey?

— Ne yapacak, sanki ben aksini söylemişim gibi İsmaili derse kaldırmış, bilmeyince kızmış, açmış ağzını, yummuş gözünü!

— Ne söylemiş!

— Adam ol, demiş, baban gibi eşek olma!

Hep bir ağızdan bir iç çekişi duyuldu:

— Hiiiiiiii!...

— İşte saraydan yaver geldi, mesele paşanın kulağına kadar gitmiş, bakalım ne yapacaklar?

Şaban Paşa, dairesinde muallimi beklerken gittikçe sinirleniyordu. Sayei şahanede ferik olmuş hafiyelikle mübahi ve tüfengiyanı padişahiden bir zata bir muallim parçasının eşek demesini havsalası almıyordu.

— Gösteririm ben o herife!

Diye söyleniyordu. Biraz sonra yaverle muallim geldi. Şaban Paşa kaşlarını çattı:

— Siz muallim Necip bey?

— Evet efendim!

— Ben Şaban Paşa, tüfengiyanı padişahiden, ferik!

— Müşerref oldum, Paşa Hazretleri.

— Oturunuz, her hangi bir yerde efendım da soyleyim konuşalım!

Muallim Necip bey, telâşsız bir tarzda bir kanapeye oturdu.

— Efendim, bizim İsmail'in hocasısınız değil mi?

— Evet efendim!

— Okutuyorsunuz ona her hangi bir edebiyat?

— Evet efendim?

— Var mıdır edebiyatta hâşâ sümme hâşâ eşek demek?

— Ne gibi?.. anlayamadım?

— Siz kaldırmışsınız bizim İsmail'i, sormuşsunuz ona her hangi bir sual.. Cevap vermiş, ve yahut vermemiş orası bize lâzım decil! Demişsiniz ona «bire adam ol! baban gibi eşek olma!» Ben yaniyaki tüfengiyanı padişahiden ferik İsmail Paşa Hazretleri almışım bunca nişanlar efendım, Mecidî, Osmanî, liyakat... Hâşâ huzurdan eşşeğim bilâçis!

Muallim Necip Bey, bu cahil paşayı susturacak bir kelime oyunu bulmuştu. Dudaklarında hafif bir gülümseyişle cevap verdi:

— Paşa Hazretleri, çocuğunuzun maalesef çalışmadığını söylememe müsaade eder misiniz?

— Efendım, çalışmış ve yahut ki çalışmamış, orası bize lâzım decil...

— Müsaade ediniz, asıl mesele burada: Oğlunuz derse hiç çalışmadığı için benim sözümün mânasını anlıyamadı.

— Nasin efendim, siz dememişsiniz, «adam ol, baban cibi eşek olma!»

— Dedim... Fakat bu mânada söylemedim...

Şaban Paşa fena halde kızmıştı. Muallim Necip bey paşanın büsbütün taşmasına meydan vermeden sözünü tamamladı.

— Paşa Hazretleri, ben ona dedim ki: Adam ol baban gibi... Yani çalış onun mevkiine kadar yüksel! Yoksa cahil kalarak eşek olma! Oğlunuz maalesef çalışmadığı için mânasını anlıyamadı, size de ters anlattı.

Şaban Paşa kendi kendine mırıldandı:

— Adam ol baban cibi... Eşek olma! Tamam.

Elini muallime uzattı:

— Affedersiniz efendım, kalmıyacak bu zahmetiniz müçafatsız... Çalıştırın o çapkini... Çalışmazsa bilâçis, atın bir kaç şamar... benden size izin!

KÖYDE RADYO

Siirt vilâyetinin köyüne radyo konmuştur. Ömürlerinde ilk defa radyo gören köylüler, köy meydanındaki çınar ağacına yerleştirilen oparlörün karşısında el bağlayıp dizilmişlerdir. Geç kalanlar çınarı selâmlayıp sıraya girerler. Köy muhtarı izahat verir:

— Aha şu gurşide yuvarlah guti yohti?

Hep birden:

— Vvvvuvar!...

— Onin delügi yohti?

— Vvvvuvar!...

— İşte rudyo odi, o delihten gonuşi!

— Vuy aname, ne biçim delihti bu?..

— Ula, anlamiysin? İçinde aha beyle yuvarlah boru var. Ucu İstanbula gediyi. Oradan üfüriler, borudan gonuşi!

Radyoda takırdılar oluyor. Bir köylü yanındakine:

— Takurdulari duyisin? Çoh, galabaluh geliyi!

Radyo başlar.

Bir köylü, yanındakini dürter:

— Alo... Alo!...

Bir köylü yanındakini dürter:

— Alo, seni çağırıyi!

Alo — Ula, ocağu bata, beni nirden tani ki?...

Radyo:

— Burası İstanbul radyosu, iki dakika sonra bugünkü neşriyatımıza başlıyoruz.

Alo — Ne diyi?

Bir köylü — İki dakikacuk bekle, diyi!

Radyo saatinin sesi duyulur:

— Tan!.. Tan!.. Tan!.. Tan!..

Bir köylü — Aha, senünkü gara pampuruna bindi, geliyi!

Alo — İki dakkada gelebili mi ki; gara pampuru İstanbuldan kaç günde geliyi!

Bir köylü — Dandalahluk etme... O, senin kimin, Vurgun'a (furgon) mı biniyi sanisin? Ökuzfereze (eksprese) atlayıverince burdadur.

Radyo:

— Alo, alo... Spor dersimize başlıyoruz. Hazır olun, Eller kalçaya!

Bir köylü — Ula, yahalanduk, askere gidiyiz!

Radyo — Kolları aaaç... Eller omuza... Kolları kaldırrr... Eller omuza... Kolları aaaç... Eller kalçaya! Sayılan: Bir, iki, üç, dört... Bir, iki, üç, dört... Bir, iki, üç, dört... Şimdi daha çabuk... Bir, iki, üç, dört...

İhtiyar bir köylü — Bu ne iş?... Gırk yıl eskerlik ettüm heç beyle talim görmedim.

Radyo — Topukları kaldır... Dizleri büüük!

Bir köylü — Parmağının ucunda durabiliyi misin?

Diğer köylü — Yoh!

Bir başkası — Bize talim ettirmiyi ki, cangalabazlık ettiriyi!

Radyo — Gövdeni öne büüük! Doğrul! Gövdeyi arkaya büüük! Doğrul! Sağa büüük! Doğrul! Sola büüük! Doğrul!

Bir köylü — Amanin bittüm!

(Radyo spor hareketlerine devam eder, köylüler kan ter içinde, karma karışık bu hareketleri köyün meydanında yaparlar...)

Radyo — Spor dersi bitti. Üç dakika sonra İzzet Nezih, Bah'ın bir sonatını çalacaktır.

Bir köylü — Ula, durmayın, dağılun!

Bir başkası — Neye dağılıyık?

— Duymuy misin? Birinin atını çalacahlarmış. Bizi şahit yazarlar da başumuz belâya galur, dağılun!

KÖR TAŞI

Muzipliği ile meşhur Veli Efendi bir gün ahbaplarile Edirnekapısı mezarlığından geçiyormuş. İleride mezarlığın arasında kör bir dilenci gözüne ilişmiş. Kucağında kirli bir çıkın, topladığı paraları saymakla meşgul. Kör dilenci ayak seslerini duyunca hemen çıkını koynuna sokmuş. Dua eder gibi bir tavır almış. Veli Efendi yanındakilere:

— Durunuz, demiş, şu herife bir muziplik edeyim. Siz hiç sesinizi çıkarmayın, yalnız beni seyredin.

Veli Efendi bastonunu taşlara vura vura dilencinin bulunduğu tarafa doğru gitmiş, bir mezarın kenarına çökmüş. Cebinden bir kese çıkarıp şıkır şıkır paraları saymaya başlamış. Kör dilenci para sesini duyunca başını kaldırıp biraz dinlemiş. Sonra seslenmiş:

— Hey, arkadaş kimsin?

— Sen kimsin?

— Kim olduğumu görmüyor musun?

— Yok, gözlerim görmez, körüm!

— Ne yapıyorsun orada?

— Topladığım paraları sayıyorum. Ufaklık verip bütün para alacağım ama, bir türlü hesabını bulamadım. Sen kimsin?

— Ben de senin gibi kör bir dilenciyim!

— Ne yapıyorsun?

— Paralarımı saydım şimdi dinleniyorum. İstersen Allah rızası için sana yardım edeyim!

— Hay Allah razı olsun! Geliyorum!

Kör dilenci bastonunu kaka kaka Veli Efendinin yanına gelmiş.

— Neye hesabını bulamadın, yeni mi kör oldun?

— Hem yeni kör oldum, hem de yeni dilenciliğe başladım.

— Vah, vah... Geçmiş olsun, başına bir kaza mı geldi?

— Hayır, hastalık!

— Ne hastalığı?

— Çiçek! Dülgerlik ediyordum. İki sene evvel çiçeğe tutuldum. İki gözüm birden kör oldu.

— Hiç görmüyor musun?

— Hiç!

— Aydınlığı karanlığı da seçemiyor musun?

— Hayır... Sen nasılsın?

— Ben anadan doğma körüm. Körlüğe alıştım. O kadar alıştım ki, gözlerimin ne işe yarayacağını anlayamıyorum. Saati bilirim. Yolumu bulurum. Ahbaplarımı sesinden tanırım. Elini sıktığım adamın kim olduğunu bilirim.

— Bana körlük çok zor geliyor. Hiç bir iş yapamıyorum. Parayı bile güçlükle sayabiliyorum.

— Yavaş yavaş alışırsın, üzülme. Ver sana Allah rızası için paranı sayıvereyim.

— Hay Allah razı olsun senden, al!

Veli Efendi içi altın mecidiye dolu kesesini dilencinin eline vermiş.

Kör dilenci keseyi şöyle elinde tartar.

— Amma da ağır hal.

— Nem varsa bunun içinde... Vaktile biriktirdiklerimi koydum. Yanımda taşıyorum. Ne çare körlük!

— Hakkın var?

Kör dilenci kesenin içine elini daldırır, bir avuç para çıkarır.

— O... O... Bunun içinde hayli para var be... Sen adamakıllı para toplamışsın!

— Eh epeyce... Tanıdıklarım çoktur, halime acırlar, parayı esirgemezler...

— Oo... Oo... Oo... İçinde epey altın da var...

— Var. Nem varsa bunun içinde dedim ya...

Kör dilenci büyük bir hırsla keseyi mendiline boşaltır. Paraları süratle parmaklarından geçirir.

— Lira çeyrekleri, yarım liralık da çok... Bu kadar parayı yanında taşımaktan korkmuyor musun?

— Nereye saklayım, koyduğum yeri bulamıyorum. Dedim ya körlüğe alışamadım.

— Merak etme, alışırsın.

— Çeyreklerle liraları, kuruşlarla lira çeyreklerini, ikiliklerle yarım liraları güçlükle ayırabiliyorum. Bu gün yine hesabımı şaşırdım.

— Ben şimdi hesabını tamam veririm. Dur, sana bir cigara sarıp vereyim.

— Zahmet etme, ben sararım.

— Yok, yok, belki beceremezsin...

Çarçabuk bir cigara sarıp verir.

— Şu cigarayı içinceye kadar ses çıkarma da paranı sayayım.

Kör dilenci paraları keseye kor ve bir yılan gibi yerlerde sürüne sürüne kaçmaya başlar. Bir mezar çukurunun içiie siner.

Veli Efendi arkadaşlarına gülümsiyerek:

— Bekleyiniz!

Diye işaret eder. Biraz sonra seslenir:

— Arkadaş paraları saydın mı?

Çukurun içine sinmiş olan kör dilenci büsbütün büzülür, hiç sesini çıkarmaz.

— Hey, arkadaş, neredesin?

Ses yok...

— Şaka etme, yahu, cevap ver.

Yine ses yok...

— Etme be, arkadaş, paralarımı alıp nereye saklandın? Benim gibi bir fakire acımıyor musun?

Yine ses yok...

— Ya... Demek ki, beni aldatıp elimden varımı yoğumu aldın? Allah bunu senin yanına bırakmaz.

Yerden bir küçük taş alır.

— Yarabbi, şu taşı paramı çalan o alçak herifin kafasına rast getir!

Dilencinin karşısına geçip taşı kafasına atar. Kör dilenci elile kafasını uğuşturup sürüne sürüne başka bir çukura girer, oraya siner.

Veli Efendi tekrar seslenir:

— Paramı vermiyecek misin?

Yerden daha iri bir taş alır.

— Yarabbi, şu attığım taşı o alçağın kafasına rast getir!

— Çat!...

Taş kör dilencinin kafasına çarpar. Fena halde canı yanmasına rağmen dilenci sesini çıkarmaz. Yine sürüne sürüne yer değiştirir.

Veli Efendi tekrar dilenciyi çağırdıktan sonra daha iri bir taş alır. Yine:

— Yarabbi, der, şu taşı o herife rast getir!

Taşı hızla dilencinin kafasına atar. Bu sefer alnı hafifçe yarılan kör dilenci ayağa kalkar. Koynundaki keseyi Veli Efendiye doğru fırlatarak:

— Ulan, köpoğlu, der, bu kör taşı değil... Senin ne külhanbeyi olduğun belli... Al keseni defol git!

KUYRUK ACISI

Birdenbire zengin oluveren Feyzullah Efendi oğlunu çağırdı.

— Bana bak, Murat, dedi, bize artık haç farzoldu, Allah kısmet ederse yarın değil, öbürgün yola çıkıyorum.

Babasının dillerde dolaşan esrarlı serveti hakkında hiç bir şey bilmiyen Muradın şiddetli bir tecessüs arzusu içini kemiriyordu.

Beş altı sene evvel fakir bir adam olan Feyzullah birdenbire zengin oluvermişti. Bu servetin nereden geldiğini kimse bilmiyordu. Vaktile ekmeğine güç katık bulabilen bu adamın sofrasından misafirler ağırlanmıya başlamıştı. Konakta sık sık ziyafetler veriliyor, eğlenceler tertip ediliyordu. Efendi, arabasız yere basmıyordu. Fakir fıkaraya bol bol ihsan dağıtıyordu. Birçokları onun için:

— Define buldu!

Diyorlardı. Hattâ bahçedeki incir ağacının dibinden çıkan küpün içindeki Ceneviz altınlarının sayısını bile söylüyorlardı.

Murat, babasının kendine çok mühim bir sır tevdi edeceğini hissediyordu. Baştan ayağa kulak kesildi.

Feyzullah Efendi:

— Ben gittikten sonra evin idaresine sen bakacaksın! dedi. Beni arattırma e mi?

— Olur, baba!

Feyzullah Efendi, etrafı gözden geçirdikten sonra tekrar söze başladı.

— Sana bir sırrımı açacağım, kimseye bir şey söylemiyeceğine yemin et.

— Vallahi, billâhi söylemem.

— Bak, Murat, ağzından yanlışlıkla bir şey kaçırırsan babalık hakkını helâl etmem!

— Kaçırmam!

— Ne söylersem yapacak mısın?

— Yapacağım.

— Vallahi mi?

— Vallahi!

— Eh öyleyse... Oğlum, biliyorsun ki, ben eskiden zengin değildim, çok fakirdim. Bir gün bir tılsım keşfettim, onun sayesinde zengin oldum. Bahçede bir incir ağacı yok mu?

— Var.

— Onun dibinde büyücek bir delik var ya...

— Evet...

— Her sabah daha güneş doğmadan o deliğin önüne bir çanak süt bırakırım. Sonra üç defa:

— Şahmeran... Şahmeran... Şahmeran!

Diye seslenirim. O delikten bir yılan çıkar. Kâsenin içindeki sütü içer, ağzından çanağa bir beşi biryerde bırakıp gider. İşte bizim servetimizin sırrı budur. Velinimetimiz o yılandır. Sen de benim yaptığım gibi yaparsın... Her gün o deliğin ağzına bir çanak süt bırakır, Şahmeranı çağırırsın. Yılan sütün içtikten sonra kâseye bıraktığı beşi bir yerdeyi alıp harcarsın. Tekrar ediyorum, sakın kimseye bir şey çıtlatayım deme, tılsım bozulur. Babalık hakkını helâl etmem.

— Söylemem baba!

Feyzullah Efendi, iki gün sonra hac yolculuğuna çıktı. Oğlu Murat, babasının tembih ettiği gibi her sabah incir ağacının dibindeki deliğin başına bir kâse süt bırakıyor, bir beşi biryerde alıyordu. Bol paraya kavuşunca delikanlının hırsı arttı. Yılanın büyük bir hazineye sahip olduğunu dü-

günüyordu. Hergün bu hazineden bir beşi biryerde almayı beklemek ona bir işkence gibi geliyordu. İçin için:

— Ah, şu paraların hepsini birden ele geçirsem!

Diye sabırsızlanıyordu. Bir gün müthiş bir plân hazırladı. Hergünkü gibi sütü deliğin kenarına bırakacak, yılan yuvasına girerken anzısın bücüm edip balta ile öldürecekti. Bu suretle Şahmeranın bütün hazinesini ele geçireceğini umuyordu.

Dediğini yaptı, fakat korku ve telâşla baltayı yılanın başına vuracağına kuyruğuna vurdu. Kuyruğu kopan yılan hışımla Muradın üstüne atıldı. Bir lâhzada onu öldürdükten sonra kaybolup gitti. O gün bahçede Muradı ölü bulanlar yalnız bir yılan tarafından öldürüldüğünü anladılar, başka bir şey öğrenemediler.

Altı ay sonra Feyzullah Efendi hacdan dönünce bu kara haberi aldı.

— Muradı, bahçede yılan soktu, öldürdü. Oğlan yılanı haklıyacakmış amma, ne çare, balta kuyruğuna gelmiş!..

Dediler. Feyzullah Efendi, bütün meseleyi anlamıştı. Evlât acısile bir müddet sızlandıktan sonra başını ellerinin arasına alıp düşünmeğe başladı. Bir taraftan oğlunu, bir taraftan da servetini kaybetmişti. Pek az zaman sonra elde avuçtakiler bitecek, eski fıkaralık ve sefalet baş gösterecekti. Yılanla barışmıya karar verdi. Ertesi sabah her vakitki gibi eline bir çanak süt aldı, bahçeye indi. Çanağı deliğin kenarına bırakıp seslendi:

— Şahmeran, Şahmeran!

Tekrar seslendi:

— Şahmeran, Şahmeran!

Delikten bir hışıltı duyuldu, biraz sonra kuyruğu kesik yılan meydana çıktı:

— Ne istiyorsun, Feyzullah Efendi?

— Olan oldu, geçen geçti, sen de geçmişi unut, ben de

unutayım. Ben sana her zamanuki gibi hizmet edeyim, sen de bana parayı bırak. Gene eskisi gibi dost olalım!

Şahmeran kesik kuyruğunu iki tarafa sallıyarak cevap verdi:

— Olamaz, Feyzullah Efendi, olamaz!

— Neye olmasın?

— Sende o evlât acısı, bende de bu kuyruk acısı varken biz artık birbirimizle dost olamayız, Allaha ısmarladık.

Dedi ve deliğin içine süzülerek gözden kayboldu.

Not Türkçede (kuyruk acısı) tâbirinin esası işte budur. Bu hikâyeyi bilmiyenler için yazıyorum, bilenler de onu kendi hayatlarına tatbik etmekte tereddüt etmesinler, emin olsunlar ki hiç bir zaman yanılmazlar.

SAKAL HİKÂYESİ

Zekâsı, tahsili, cerbezesi yoktu, fakat, öyle harikulâde bir sakalı vardı ki... Kayzer Vilhelminkinden daha asil, Klod Farer'inkinden daha zarif, Necmettin Mollanınkinden daha zeki bir sakal... Otururken sakalı bir sorguç gibi göz kamaştırıyordu. Yürürken ona yedi tuğlu bir vezir heybeti veriyordu.

Bir şey sorulduğu zaman ağzını açıp tek kelime söylemeğe tenezzül etmiyordu. Sadece sakalını çeviriyor, «Evet!» yahut «Hayır!» mânasına gelen başının bir hareketile meseleyi esasından hallediyordu. Herkesi irfanına, izanına hayran bırakıyordu. Eski Babıâli ricali onu sakalından tanıyorlardı. Birbirlerine:

— Eğer harpten evvel olsa, bu sakal imparatorluğu kurtarırdı.

Diyorlardı.

İlk defa sakalını görenler hayretle fısıldaşıyorlardı:

— İşte bir âlim!.

— Hayır bir diplomat!.

— Belki de büyük bir artist.

Hangi mecliste bulunsa sağa dönüp sakalını gösteriyor, hürmet kazanıyor, sola dönüp sakalını gösteriyor; hürmet kazanıyordu.

Pek kısa bir zamanda bu sakal onu arkadaşları arasında mümtaz bir mevkie çıkardı. Ayda 800 lira hakkı huzurla şirketine idare heyeti âzası oldu.

Makamına bihakkın sakalı oturdu, yalnız sakalı düşündü, sakalı konuştu, sakalı rey verdi.

Bir gün başına bir felâket geldi. Traş olurken yüzüne

bir mikrop sıçradı, hemen hemen bütün sakalı döküldü, altından cascavlak ahmak bir surat çıktı.

Başka bir hastalığı olmadığı için idare heyeti içtimalarına yine giriyordu; sorulan şeylere; eskisi gibi çenesini oynatmakla iktifa ediyordu.

Fakat bu ahmak çene, o zeki sakalın vazifesini göremedi. Etrafında fısıltılar duyuldu, itirazlar işitildi:

— Fakat bir şey söylemiyorsunuz?.

Gitgide tenkitler, taarruzlar başladı. Bilgisizliği, liyakatsizliği ağızlarda dolaştı. Meclisi idare arkadaşları sinirleniyorlar, homurlanıyorlardı. Bu öyle tehlikeli bir şekil aldı ki birgün en fazla dostu olan reis, onu odasına çağırdı. Oldukça sert bir tarzda:

— Azizim, dedi, size iki ay mezuniyet veriyorum. Bu müddet zarfında mutlaka sakalınızı tedavi ettirip gelmelisiniz. Yoksa, maalesef, işlerimiz hakkındaki vukufsuzluğunuzdan dolayı sizi istifaya davet etmeğe mecbur olacağım!.

OYUN İÇİNDE OYUN

Komedi 2 perde

Şahıslar :

Ali Asgar ağa	Tütüncü ve faizci
Numan bey	Baş aktör
Kemal bey	Jön prömiye

(Vak'a Şehzadebaşında Ferah tiyatrosunda geçer. Sahne: Tiyatronun üstünde müdiriyet odasını gösterir.)

Birinci meclis

Ali Asgar ağa — Kemal bey

Ali Asgar ağa — Pulimi istirem. Vadesi üç cündü, seçciz aydır, beklirem.

Kemal bey — Alacağın ne kadar?

Ali Asgar ağa — İççi yüz papel... Az paradır dadaş?

Kemal bey — Az değil... Ama ne çare, Numan bey hastalanıverdi.

Ali Asgar ağa — Özimin celdiğini duyanda hastalanmıştı.

Kemal bey — Yok canım... Numan bey, bilirsin ya, kumpanyamızın baş aktörüdür.

Ali Asgar ağa — Beli!

Kemal bey — Tarık rolünü prova ediyordu. Sahnede avazı çıktığı kadar bağırarak koşuyordu.

Ali Asgar ağa — Çime bağirirdi?

Kemal bey — Kimseye değil... Rolü icabı... Birdenbire üstüne fenalık geldi, düşüp bayıldı.

Ali Asgar ağa — İnanmiyrem. Hemmisi yine roldu.

Kemal bey — Değil vallahi... Sahihten hastalandı. Doktorlar geldi. Hastahaneye kaldırdılar.

Ali Asgar ağa — Hangi hestehaneye cötürdüler?

Kemal bey — Çok uzak bir hastahaneye... Dur bakayım, Şişli Etfal hastahanesine!

Ali Asgar ağa — Yalan danışırsın... Şişli hestehanesine erçek almıyirler.

Kemal bey — O meşhur aktör yahu... (Koklen) in talebesi... Nereye olsa alırlar.

Ali Asgar ağa — (Huklen) çimdi?

Kemal bey — Dünyanın en meşhur artisti... İsmini hiç duymadın mı?

Ali Asgar ağa — Yoh!

Kemal bey — Ya... Oraya götürdüler işte... Ama sen hiç merak etme, bir iki gün sonra iyi olur, paran hazır. Sekiz ay bekledin, üç gün daha bekleyiver.

Ali Asgar ağa — (Gitmeğe hazırlanır) Men hestehaneye cidirem...

Kemal bey — Boşuna gidersin... Kimse ile konuşturmuyorlar... Hem yatakta hasta yatan adamın üstünde para bulunur mu?

Ali Asgar ağa — Men edeceğimi bilirem ağa... Paramı vermeyende elimallah canın alirem. (Çıkar.)

İkinci meclis

Numan bey — Kemal bey

Numan bey — İşler fena... Tiyatro bomboş... Topu topu on kişi var, onun da ikisi anafor... Gişede metelik yok...

Kemal bey — Bunun daha fenası vardı ama, bana dua et!

Numan bey — Hayrola, ne oldu?

Kemal bey — Ne olacak, biraz evvel kapı açıldı, içeriye kim girse beğenirsin?

Numan bey — Kim?

Kemal bey — Senin Ali Asgar... Herifte gözler dönmüş, paramı isterim diye tutturdu.

Numan bey — Ey sonra?

Kemal bey — Herifi yağlayıp, ballayıp savuncaya kadar başıma hal geldi.

Numan bey — Tu, Allah müstahakını versin. Gitti demek...

Kemal bey — (Şaşırarak) Evet gitti!

Numan bey — Sen ne iz'ansız adamsın yahu... Beni niye çağırmadın?

Kemal bey — (Daha ziyade şaşkın) Seni niye mi çağırmadım?

Numan bey — Öyle ya... Bu parasızlıkta böyle bir av ele geçer de bırakılır mı?

Kemal bey — Ne avı... Herif iki yüz lirasını istiyor... Paramı vermezse canımı alırım diyor.

Numan bey — Saçma lâfları bırak... Gideli çok mu oldu?

Kemal bey — Hayır, iki dakika, daha kapıdan çıkmamıştır bile!

Numan bey — Koş çağır!

Kemal bey — Buraya mı getireyim?

Numan bey — Evet, bekliyorum... Dur, benim için ne dedindi?

Kemal bey — Provada hastalandı... Üstüne birdenbire...

Numan bey — (Sözünü keserek) Yetişir... Koş... Mutlaka bul... Şayet gelmezse yalvar, yakar getir.

Üçüncü meclis
Ali Asgar — Evvelkiler

Numan bey — Vay Ali Asgarcığım, gel bakalım, nasılsın iyi misin, hoş musun?

Ali Asgar ağa — Beli, özün de yahşisen!

Numan bey — Hamdolsun... Artık yüzümüzün güleceği zaman geldi. Yaz mevsimi bizim için ölü mevsimdir. İş olmaz. Kış gelince oyunlar başlar. Bugün ilk (gala müsamere) mizi veriyoruz.

Ali Asgar ağa — Gala nedi!

Numan bey — Yani büyük müsamere... Senin anlayacağın çok para kazanılan...

Ali Asgar ağa — Özün bu oyundan çok para kazanırsın...

Numan bey — Eh, Allaha şükür... Bir iki bin lira alacağız!

Ali Asgar ağa — Bir iki min!

Numan bey — Elbette... (Tarık)ı oynuyorum..... Sen hiç Tarık'ı görmedin mi?

Ali Asgar ağa — Yoh!

Numan bey — Görmelisin... Abdülhak Hâmidin en meşhur eseri... Benim en ziyade muvafak olduğum rol... (Kemal beye) Kemal, Ali Asgar için bir loca aç... (Tarık)ı görsün!

Ali Asgar ağa — Teşeççir ederem. Ecele işim vardi. Başka zaman görirem...

Numan bey — Canım işine yine gidersin... Senden... para alacak değilim... Bu senin yaptığın iyiliğe karşı küçük bir mukabele... Öyle bir zamanda imdadıma yetiştin ki... Hiç unutmıyacağım... (Kemal beye) Ali Asgara çay söyledin mi? İyi demlesinler... Locayı da tembih et. Birinci katta, 3 numara... Hani Bulgur zadeler istemişti, 40 liraya vermemiştik. O loca. (Kemal bey çıkar).

Ali Asgar ağa — Yoh, mene misadę edersen. Başka zeman görirem... Loccayı 40 liraya ver.

Numan bey — Kırk liranın ehemmiyeti mi olur. Ötekilere ellişer, altmışar lira alıyoruz. (Tarık) ın meşhur tiradını dinlemelisin..... Bugün çok heyecanlı oynıyacağım.

Ali Asgar ağa — Tirat nedi?

Numan bey — Endülüs fatihi Tarık bin Ziyad'ın İspanya kralının sarayına girdiği zaman söylediği hitabe... Hiç işitmedin mi? Bak sana bir iki cümlesini tekrarlıyayım. (Göğsünü kapar, elini karnına vurarak odanın içinde avazı çıktığı kadar bağırarak koşar) «Tarık, sen nereden gelip nerde durmuşsun... Azimetin ne tarafa? Sen Suryeden gelip Tulaytala'da durmuşsun... Yarın sana bir faaatih diyecekler...» Nasıl beğendin mi?

Ali Asgar ağa — Çok yeman roldu. İyle bağırırsın ki meni gorkuttun ağa!...

Numan bey — Sen beni sahnede gör, o zaman kudretimi anlarsın!

Dördüncü meclis

Kemal bey — Evvelkiler

(Kemal bey içeriye girer, Numan beyin kulağına bir şeyler fısıldar)

Numan bey — Ne, hemen para mı istiyor? Rezalet... Alçaklık, namussuzluk... Gişedeki üç yüz lirayı verdin yetişmiyor mu?

Kemal bey — (Şaşkın şaşkın başını sallar) Yetişmiyor!

Numan bey — Vay gidi dolandırıcı, alçak, namussuz vay!

Ali Asgar ağa — Ne oldu, anlamıyerem?

Numan bey — Ne olacak, bu tiyatro bir madrabazın elinde... Sahibi ona seneliği 500 liraya kiraya vermiş. Biz bir oyun için beş yüz lira veriyoruz. Üç yüzünü verdik... Oyun başlamadan iki yüzünü daha peşin istiyor...

Ali Asgar ağa — Ver anam, iki min lira gazanmişsin, İki yüz lira çoh değildi.

Numan bey — Vermem diyen yok... Oyun başlamadan istiyor...

Ali Asgar ağa — Zarar yoh, başlamadan viresen.

Numan bey — Nasıl veririm? Daha loca müşterileri gelmedi, onların paralarını almadım. Asıl kazancımız localarla, birinci sınıf mevkilerden. Onlar kibar adamlar. Oyun başlamadan gelmezler.

(Numan bey, tıpkı sahnede rol yapar gibi odanın içinde geniş adımlarla dolaşmıya başlar. Ali Asgar ağa göz ucile onu seyreder.)

Ali Asgar ağa — Mene bak dadaşım, benim pulimi vir de gidem.

Numan bey — Canım Ali Asgar, senin paranın ehemmiyeti yok, ilk önce bu işe bir çare bulmalı.

Ali Asgar ağa — Mence ehemmiyeti vardi, menim pulimi ver de sonra rahatça düşünesen!

Numan bey — Hay Allah cezasını versin, herif beni tamam iki bin lira zarara sokacak, bu saatte nerde para bulunur? Ne yapmalı, ne yapmalı? Sen ne düşünüyorsun Kemal?

Kemal bey — Hiç... Hatırıma bir şey gelmiyor...

Numan bey — Ali Asgarcığım, senden bir iyilik istesem yapar mısın?

Ali Asgar ağa — Ne kimin?

Numan bey — Benim sana iki yüz lira borcum var. İki yüz lira daha ver, beş yüz liraya bir senet vereyim.

Ali Asgar ağa — Pulim yohti.

Numan bey — Sende para bulunmasın olmaz. Bankaya yatırmazsın. Dükkânda saklamazsın. Nen varsa üstündedir.

Ali Asgar ağa — Yohti ağam!

Numan bey — Dinle... Yarım saat sonra bütün paranı alacaksın. Sana öyle teminat göstereceğiz ki tereddüt edemiyeceksin!

Ali Asgar ağa — Ne kimin?

Numan bey — Benim namusuna emniyetim vardır.

(beş yüz liralık bir senet yazar) Al bu senedi, gişeye otur. Gelen paraları al, üst tarafını bize ver. Buna bir diyeceğin var mı?

Ali Asgar ağa — (Düşünür) Gişeye oturam... Biletleri satam... Pulları cebe atam... Ya çimse celmeyende!.

Numan bey — Delimisin yahu... Biz koca tiyatroyu boşuna mı tuttuk? Bak saat daha sekiz buçuk. Oyunun başlamasına bir saat var. On loca satsan 500 lira eder. Koltuk, birinci mevki, balkon, ikinci mevki müşterilerini de düşün...

Ali Asgar ağa — Men bu işten annamirem!

Numan bey — Anlamıyacak bir şey yok... Kemal bey şu biletleri getir. Ali Asgar ağaya bir de nargile söyle... (Kemal bey biraz sonra bir tomar biletle içeri girer)

Kemal bey — İşte biletler. Bunlar loca, bunlar koltuk, bunlar balkon, bunlar birinci, bunlar da ikinci mevki.

Numan bey — Localar 40 - 50 lira... Koltuk 10 lira, balkon 5 lira, birinci mevki 3, ikinci mevki 1 lira.

Ali Asgar ağa — Mene bah, bu işi bir şartla gabul edirem.

Numan bey — Söyle razıyım.

Ali Asgar ağa — Gişeye özümden başkası girmiyecekti.

Numan bey — Girmiyecek anahtarını al, cebine koy.

Ali Asgar ağa — Biletleri dilediğim gimin satacağım!

Numan bey — İstediğin fiyata sat.

Ali Asgar ağa — Borcunu çıkaranda üste ne galırsa onu gabul edeceksen!

Numan bey — Hay hay, benim senin namusuna emniyetim var. Haydi, Kemal, bilet memurunu gişeden çıkar, Ali Asgar ağayı oturt. Çayını, nargilesini oraya getirsinler. Sen çabuk gel, son provayı yapacağız.

(Ali Asgar iki yüz lira verip senedi alır. Kemal beyle çıkar. Biraz sonra Kemal bey tekrar içeri girer.)

Beşinci meclis

Kemal bey — Numan bey

Kemal bey — Herifi kafese koyduk. Şimdi ne yapacağız, söyle?

Numan bey — Sahneye çık, müşterilere itizar et, baş aktör birdenbire rahatsızlandığı için oyunu tehir ediyoruz, istiyen parasını gişeden alsın de, sonra arka kapıdan çık, seni otomobilde bekliyorum.

İKİNCİ PERDE

Birinci meclis

Ali Asgar ağa — Sonra müşteriler — Polis

Ali Asgar ağa — (Nargilesini tokurtadarak) Bir kalabalık gelir, biletleri hazırlamak gerekti.

Bir hanım — Bana bak, biletçi al şu bileti de paramı ver!

Ali Asgar ağa — Ne deyirsen anlamadım.

Hanım — Paramı ver, paramı!

Ali Asgar ağa — Özüm bilet satirem, bilet almirem!

Hanım — Almaz mısın, öyle bir alırsın ki... Hem oyun oynayacağız diye bu kadar bizi bekletin, hem de parayı vermeyin.

Ali Asgar ağa — Oyun oynamıyir.

Hanım — Söylediler ya... Baş aktör müdür, ne baş belâsıdır, hastalanmış. oyun oynamıyacakmış.

Ali Asgar ağa — (Marpuç elinden düşer) Doğru danışirsen!

Hanım — Bu ne biçim adam, lâkırdı anlamıyor.

Bir müşteri — Parayı vermiyor mu?

Hanım — Hayır!

Müşteri — Çekil, hanım, ben almasını bilirim! Hey bana bak, herkesi bekletme, paraları sökül!

Ali Asgar ağa — Ne parası dadaş, özüm para almamişem!

Müşteri — Ben bu bileti bakkaldan mı aldım?

Bir başkası — Para ver. Halkı burada bekletme... Bu kadar traş yeter.

(Gişenin önüne halk yığılır. Gürültü artar. Gelenler (Paramızı ver!) diye bağırışırlar. Bir polis memuru gelir.)

Polis — Ne var, bu gürültü ne oluyor?

Bir müşteri — Ne olacak, oyunu tatil ettiler, isteyen gişeden parasını alacak diye söylediler. Şimdi bu adam aldığı parayı vermiyor.

Ali Asgar ağa — Özüm para almamişem!

Polis — Bu biletler tiyatronun değil mi? Göster bileti bakayım.

Ali Asgar ağa — Hemmisi burada.

Polis — Tamam... Ver paraları.

Ali Asgar ağa — Özüm para almış değilem, polis efendi, özümden paraları apardiler.

Polis — Haydi, çok söyleme şirretliğe lüzum yok. Sonra fena olur ha... (Kalabalıa hitaben) biletlerinizi bana verin. (Herkes elindeki biletleri polis efendiye verir. Polis gişeden içeri girer. Biletleri saymağa başlar.)

Polis — 28 lira. Ver parayı...

Ali Asgar ağa — Polis efendi dadaşım, derdimi anlatamirem... Oyuncular mene oyun oynamışlerdi. Paraları aparup gaçtılar.

Polis — Derdini mahkemede anlatırsın. Şimdi sen 28 lirayı ver bakayım. Yoksa merkeze götürüp deliğe tıkarım.

Ali Asgar ağa — (Cebinden bir tomar para çıkarır. 28 lirayı sayar.) Al, özün dağıtırsen...

Kahveci — Hacı, bizim çayla nargile parasını da unutma!

Ali Asgar ağa — Al pulunu... (Gişeden çıkar) Vay çöppeğin oğullari, ömrümde böyle oyun görmemişem!

OSMAN AĞA

(Millî Sahne temsil heyeti) Konyaya vardığı zaman, ne tiyatro müdürünün, ne aktörlerin cebinde metelik kalmamıştı. Bütün ümitleri teşkil ettikleri grupun Konyada yapacağı süksedeydi. Bu seferki heyetin içinde meşhur dansöz Minyon Virjini ve Kamelâ Hanım da vardı. İstanbulda kendilerine âşık olmamış genç birakmıyan bu iki dansöz, Konyanın kadın yüzüne hasret kalmış muhitinde kim bilir ne tesir yapacaklardı. Tiyatro müdürü trenden iner inmez Konyanın biricik ahşap tiyatrosunun sahibi olan Osman Ağayı aramaya başladı. Beklemeye takatleri yoktu. Hemen tiyatroyu tutup temsillere başlamak lâzımdı. Tiyatroda yatacaklar, ahçıdan kredi ile karınlarını doyuracaklardı. Osman Ağa, kahvede yoktu. O gün ramazanın biri olduğu için ağa, sofuluğa başlamış, ikindiyi kılmak için camie gitmişti.

Müdür Rıdvan, Osman Ağaya cami kapısında rastgeldi. Zevke, safaya düşkün olmakla beraber taassubu da yerinde olan ağa, elinde tesbih, gözleri süzgün açlığın sarhoşluğiyle sallana sallana yürüyordu. Rıdvanı görünce durdu. Bir lâhza hatırlamak için hâfızasını yokladıktan sonra gülümsiyerek kendine doğru gelen tiyatro müdürüne âşinalık etti.

— Hoş geldin Rıdvan Bey!

— Hoş bulduk, ağam!

— Nasılsınız, bakalım?

— Hamdolsun ağam, sen nasılsın?

— Çok şükür.. Ramazanda sizi bu tarafa hangi rüzgâr attı?

Rıdvan, sözün kıvamı geldiğine hükmetti. Tiyatroyu u-

cuzca kiralamak için küçücük bir mukaddime yaparak ağayı koltuklamak istedi.

— Sanatımız böyle ağa.. Yorucu iş ama, bize memleket tanıtıyor, dost kazandırıyor. Allah inandırsın, bu sene hiç bu tarafa gelmeğe niyetimiz yoktu. İş az, yer uzak, çok masraf oluyor. Ama, bize gösterdiğiniz misafirperverlik yok mu, gönlümüzü çekti. Bu seferki grup fevkalâde... Nelerimiz var, nelerimiz... Masraf da ona göre ha... Arkadaşlar, diyorlar ki:

— Ağa, geçen sene bir şey kazanmadığımızı gördü. Öyle umarız ki bu sefer tiyatroyu çok ucuz verir. Yoksa bir daha bu taraflara ayak basamayız!

Süzgün gözler, çatık kaşlarla uyku ile uyanıklık arasında bir halde bu sözleri dinliyen ağanın birdenbire taassubu kabardı. Mubarek ramazanda tiyatroyu kiraya verip herkesi günaha sokmanın âkıbetini düşündü. Suratını büsbütün ekşiterek cevap verdi:

— Hele bayram olsun da düşünürüz!

Müdür Rıdvan, mânasını anlamamış gibi sordu:

— Biz oyunlara başlıyalım da para meselesini bayramda mı konuşuruz?

— Yok... Mubarek Ramazanda tiyatroda oyun oynanmasını istemem... Bayramda oyunlara başlarsınız?

Gözleri faltaşı gibi açılan müdür:

— Ne söylüyorsun, ağa, diye kekeledi. Biz bayrama kadar ne yaparız? Bu kadar insan ne ile olur, düşünsen!...

— Orasına ben karışmam!

— Etme ağam, perişan oluruz. Sana güvendik de geldik...

Osman Ağa, büsbütün terslenmeğe başladı:

— Bana danışıp da mı yola çıktınız? Sizi davet etmedim ya!...

Anan yahşi, baban yahşi para etmedi. Ağa sözünden dönmüyordu.

— Ben, mubarek, ramazanda oyun oynatmam!

Diyor, ağzından başka lâf çıkmıyordu.

Nihayet müdür Rıdvan Osman Ağadan, tiyatroyu almanın imkânsızlığını anlayınca ısrardan vazgeçti.

— Peki ağam, öyle olsun, yalnız senden bir ricamız var.

— Nedir ki?

— Müsaade et de bayrama kadar tiyatroda yatıp kalkalım. Bu kadar adam, bunca eşya nerede barınırız. Bizi mubarek Ramazanda misafir etmiş olursunuz. Ama istersen kirasını da veririz.

— Para istemem, kalın!

Dedi. Müdür Rıdvan arkadaşlarına meseleyi anlattığı zaman hepsinin suratları birer karış asıldı. Yalnız Minyon Virjini aldırış etmedi. Bir müddet kurnazca düşündükten sonra müdüre sordu:

— Bu Osman Ağa, çok mu ihtiyar?

— Hayır elli elli iki yaşlarında.

— Çok mu sofudur?

— Yok canım, ramazandan ramazana namaz kılar. Herifin nedense dindarlığı tuttu.

— Bu işi bana bırakın. Ben meseleyi hallederim.

— Nasıl halledeceksin?

— Orası benim bileceğim iş.

Aktörler tiyatroya yerleştiler. Sanki hemen oyun verecekmiş gibi dekorları hazırlıyorlar, prova yapıyorlardı.

Üç gün sonra müdür Rıdvan Osman Ağayı camide buldu. Yanına sokuldu:

— Ağam, dedi, bütün arkadaşların senden bir ricası var?

— Nedir?

— Eksik olma, bizi mubarek ramazanda misafir ettin. Gösterdiğin insaniyeti ölsek unutmayız.

— Canım bu sözlerden vazgeçin.

— Yok.. Biz iyiliği unutmayız. Bütün arkadaşların ne

kadar minnettar olduğunu anlatamam. Senden rica ediyorlar. Diyorlar ki ağa, bu akşam iftarı bizde etmez mi? Vâkıa kendisini ağırlıyacak hazırlığımız yok. Ama, kusura bakmaz. Beraber lokma ederiz. Gelirse bizi sevindirir, soframızı şenlendirir.

Ağa:

— Hay hay, gelirim!

Dedi. Tam sahnenin karşısına geniş bir sofra kurulmuştu. Kamelâ, Virjini sofraya teeddüben oturmadılar. Yemekte hizmet ediyorlardı. Osman Ağa, yeni gördüğü bu dansözlere göz uciyle bakıyor, fakat hiç ciddiyetini bozmuyordu. Yemekten sonra kahveler geldi, çubuklar içilmeğe başlandı. Açlığın baş dönmesi yerine tokluğun hazzı gelince ağanın sert bakışları da yumuşamıştı. Yavaş yavaş oyuncularla alâkadar olmaya başladı. Bu sefer neler hazırladıklarını sordu. Ağır piyeslerden anlamıyor, kantolar, şarkılar, danslar hoşuna gidiyordu.

Tam bu sırada birdenbire mızıka başladı, perde açılıverdi; Minyon Virjini ile Kemelâ ortaya çıktılar. Minyon Virjini dans elbiselerinin en göz alıcısını giymiş, Kemelâ ayağına şalvar, arkasına cebken giyerek ağa kıyafetine girmişti.

İstanbulun senelerce alkışladığı ve sesinin akisleri kocamış gönüllerde hâlâ titreyen meşhur düettoya başladı. Kemelâ, en baygın sesiyle yalvarıyordu:

Ah ne güzel ellerin var?

Minyon Virjini bütün şuhluğu, bütün çapkınlığı ile cevap veriyordu.

Elmas yüzük ister, Osman Ağam!

Sonra göbeğini kıvırarak, omuzlarını titreterek dans etmeğe başlıyor, Kemelâ da etrafında pervane gibi dönüyordu:

Sabah olsun alı alıvereyim?
Sabaha da dayanamam, Osman ağam!

Osman Ağa, kantonun kendi üstüne olduğunu anlayınca büsbütün mestoldu. Gönlünün içinde tatlı bir baygınlığın damarlarına yayıldığını duydu. Kendini tutamadı:

— Yaşşayın be!... Afferin kızlar size... Bir daha...

Mızıka tekrar başladı. Minyon Virjininin ağzından, (Osman Ağam!) sözü öyle tatlı, öyle edâlı bir tarzda çıkıyordu ki, her defasında ağanın kalbi ağzına geliyordu.

— Haydi bir daha...

Osman Ağa, koynundaki keseyi sahneye fırlattı. Sofraya kadehler kondu. İftar, (sulu iftara) çevrildi. O gece belki kırk defa bu şarkı söylendi. Ertesi gün el ilânları her tarafa dağıldı. (Osmanağa) kantosu Konyada müthiş tuttu. Tiyatro her gece ağzına kadar doluyordu. Söylemeğe hacet yok ki, ağa, ramazanda tiyatroda oyun verilmesine razı olmuş, hattâ kantonun şerefine üstelik tiyatro kirasını da bağışlamıştı. Her gece baş locada oturuyor, kızlara hediyeler yağdırıyordu. (Osman Ağa) Konyada o kadar heyecan uyandırdı ki eşraf ağayı kıskanmağa başladılar. Bu yüzden bir vaka çıkacağı anlaşıldı. Ceplerini dolduran (Millî Sahne temsil heyeti) bir sabah ansızın trene atlayıp İstanbul yolunu tuttular.

Aynı kanto senelerce İstanbul ufuklarında da aksetti. Konyada olduğu gibi her söylenişinde burada da bir çok gönülleri yerinden oynattı durdu.

BAYILAN ADAM

Sacit, İsviçreden döndükten sonra uzun müddet iş bulamadı. Tahsili, zekâsı, ahlâkı mükemmeldi. Yalnız bir spor kazası neticesinde yakalandığı sinir hastalığı iş bulmasına mâni oluyordu. Kendini en büyük mütehassıslara tedavi ettirmişti. Fakat hastalık, geçmemekte inat ediyordu. Mütehassısların teşhisine göre şiddetli bir düşmeden dolayı dimağın faaliyetinde bir teşevvüş olmuştu. Bu kazadan sonra Sacit, düşündüğünü saklıyamıyordu. En münasebetsiz bir zamanda hatırına gelen şeyi söyleyiveriyordu. Eğer söyliyemezse bayılıyor, müthiş bir sara nöbeti geçiriyordu. Hastalığının bundan başka bir ıstırabı yoktu. Neşesi, iştihası, kuvveti, çalışma kabiliyeti, zekâsı mükemmeldi. Fakat bu acayip hastalık onun bütün hayatını altüst etti. Hemen hemen bütün dostlarını kaybetti. Yalnız hastalığını bilen birkaç samimî arkadaşı kaldı.

İsviçrede onu en çok himaye eden sefaret müsteşarı resmî bir balo vermişti. Sacidi de bu baloya çağırmıştı, sofrada sefaret erkânı, muteber Türk tüccarları, talebe müfettişi ve (kordiplomatik) e mensup birçok adam vardı. Müsteşar, Sacidi kızının yanına oturtmuştu. Nahide çirkince fakat, çok terbiyeli, çok zeki bir kızdı. Sacide karşı gizli bir meyli vardı. Babası, bunu sezdiği için, Sacidle Nahidenin tanışmasına vesileler hazırlamıya çalışıyordu.

Sofrada müsteşar Sacide iltifat etmek istedi. Herkese hitaben:

— Bilivor musunuz, dedi, Türk talebeleri arasından gene yalnız Sacidi çağırdım.

Cümlesini şu suretle tamamlıyacaktı:

— Çünkü o, zekâsiyle, çalışmasiyle, vekariyle Türk talebesini bihakkın temsil eden bir gençtir!

Diyecekti. Cümlesi ağzında kaldı. Sapsarı kesilen Sacit:

— Çünkü kızınızı bana vermek istiyorsunuz... Ama, çok çirkin, alamam!

Diye mırıldandı. Sofrada müthiş bir skandal oldu. Nahide bayıldı, babası Sacidi tokatlamak üzere üstüne atıldı. Bu işitilmemiş terbiyesizlikten dolayı onu dışarı attılar.

Bir gün Sacidin yıldönümü idi. Odasında yeni sevişmeğe başladığı Lüsiyi bekliyordu. Kapısı vuruldu. İçeriye üniversite arkadaşlarından Necip girdi. Sacidi pek sevdiği için ona bir demet çiçekle yıldönümünü tebrik için geliyordu. Sacit onu görür görmez sarardı.

— Ay siz misiniz? Lüsi zannettim. Keşke kapıcıya yok dedirtseydim! dedi.

Tabiî bu nezaketsizlikten sonra Neciple bir daha selâmlaşmadılar.

İşte buna benziyen birçok vakalar onu, bazılarına mütecaviz ve terbiyesiz, bazılarına kendini beğenmiş, kibirli bir adam olarak tanıttı.

İstanbula geldikten sonra doktorların tavsiyesiyle kat'î bir istirahate çekildi. Son derece münzeviyane yaşamıya başladı. Biraz parası vardı. Onu da işsiz geçen senelerinde yiyip bitirdi. İttihat ve Terakki fırkasının en nüfuzlu zamanlarıydı. Arkadaşlarından birçokları iktidar mevkiine gelmişti. İşsiz ve parasız kaldığını bilen bir iki dostu onu merkezi umumîye tavsiye ettiler.

— Çok namuslu, çok değerli, çok malûmatlı bir gençtir. Yalnız bir kusuru var!

— Nedir?

Diye sordular.

— Lâfı esirgemez. Hatırına gelen en münasebetsiz şeyi paldır küldür söyler!

Merkezi umumîdekiler dudak büktü.

— Söylesin be canım, bizim doğru sözden pervamız yok.

İçlerinden biri atıldı:

— Bana gönderin, be canım, ben onunla çalışırım. Namuslu, değerli, vatanperver olsun da istediği kadar lâfını esirgemesin!

Ertesi gün Sacit, bu zatla konuşuyordu.

— İşte böyle arkadaş, istibdadı yıktık. Abdülhamidi yuvarladık... Yıldızdaki o kızıl sultan artık tarihe karıştı.

Sacit, sarardı:

— Saraydaki kıymetli eşyalarla beraber.

— Sen öyle dedikodulara kulak verme, be canım... Yıldızı işgal eden kahramanlar belki hâtıra olsun diye birkaç parça şey almış olabilirler... Biz bu memlekete meşrutiyeti getirdik lâf değil...

Sacit, tekrar sarardı:

— İdarei örfiye ile beraber...

— İdarei örfiye bir zarurettir. Elbette bir gün kalkacak... Etrafımızda muhalefeti hıyanet derecesine çıkaranlar var. Böyle bir idare ile memleketin muhtaç olduğu sükûneti temin edemezsek nasıl olur? Bu insafsız muhalifleri susturmak için başka çare nedir be canım?

Sapsarı kesilen Sacit:

— Vurdurursunuz, dedi!

— Sen şöyle otur, bakayım, ben sana bir tavsiye yazayım da Dahiliye Nazırına git. Sana lâyık bir iş bulsun!

Diye başından savdı. Nazırlar hep böyle tavsiyelerle onu birbirlerine gönderdiler. Neticede hiçbir iş bulamadı. Aradan bir müddet daha geçti. Sacit, büyük bir zaruret içinde kıvranıyordu. Arkadaşlarından biri onu fırka mutemetliğine tavsiye etti. Tok sözlü, patavatsız, fakat zeki, namuslu bir adam olarak tanıtmıştı. Bu vazife onun için çok münasip göründü.

— Yarın merkezi umumîye gelsin!

Diye haber gönderdiler Senelerin verdiği acı tecrübelerle canı fena halde yanan Sacit, ne olursa olsun susmaya azmetmişti. Esasen hastalığı da artık iyiliğe yüz tutmuştu. Merkezi umumîdekiler onu samimiyetle karşıladılar.

— Sacit Bey, sizi arkadaşlar fırka mutemetliğine münasip görüyorlar. Bu vazifeyi kabul ediyor musunuz?

Diye sordular.

— Memnuniyetle.

— Fırkamıza sadakatle çalışacağınıza, fırka prensiplerine sadık kalacağınıza söz veriyor musunuz?

— Söz veriyorum.

— Hiçbir garaza, ıvaza kapılmıyacağınıza, milletin menfaatini şahsî menfaatlerinize daima tercih edeceğinize de söz veriyor musunuz?

Sacit, sarardı sarardı, (evet) demek için bir hayli yutkundu. Diyemedi, ayakta bir müddet sallandıktan sonra odanın ortasındaki geniş halının üstüne yığılıverdi.

ZEHİRLİ GAZ

Mehmet onbaşı sürüye sürüye getirdiği İngiliz neferini sipere attı. Alnından sızan terler onbaşının Ingilizle epey uğraştığını gösteriyordu. Arkadaşları:

— Yaralı mı?

Diye sordular. Mehmet onbaşı:

— Aah, dedi... Bir şeyciği yok, domuzun! Sapasağlam!.

İngiliz neferi upuzun yatıyordu. Yüzünde ve boğazındaki tırmıklardan başka hakikaten hiçbir yarası yoktu. Hemen bir tezkereye koyup karargâha naklettiler.

Mehmet onbaşı İngiliz neferini nasıl esir ettiğini ehemmiyetsiz bir şey gibi anlatıyordu:

— Herif bana bir iki yumruk savurdu. Gırtlağına yapışıp altıma aldım. Bağırmasın diye ağzını tıkadım!. Bayılıverdi. Sırtlayıp getirdim!

Bahsi uzatmak istemiyordu. Hattâ takım kumandanı kendisine bu kahramanlığına mükâfat olarak bir madalya alacağını söyledi zaman:

— Bu kadarcık şey için de nişan olur mu ki!

Diye şaşırmıştı. Akşam üstü bölük kumandanı Mehmet onbaşıyı çağırdı..

— Seni karargâhtan istiyorlar?

— Beni ne yapacaklar yüzbaşım!

— İngilizi nasıl esir ettiğini soracaklarmış?

— Nasıl esir edeceğim, yakalayıp getirdim!

— Öyle ama, İngiliz bir şeyler söylemiş, anlayamamışlar, senden öğreneceklermiş!

Mehmet onbaşının bu havadise âdeta canı sıkıldı. Bu İngiliz esiri yüzünden sorguya çekilmesine aklı ermiyordu.

— Düşmandan esir almak yasak mı yüzbaşım?

Dedi.

— Sana bu İngilizi niçin esir ettin diye şormıyacaklar. Bu işte askerliğe ait bir sır varmış, onu anlayacaklarmış!

— Sır falan yok, basbayağı esir aldım!

Yüzbaşı, yiğit Türkün arkasını sıvadı.

— Haydi, karargâha git, ne sorarlarsa cevap ver!

Mehmet onbaşı emre itaat etmekle beraber epey canı sıkılmıştı, neşesiz bir tarzda karargâh yolunu tuttu.

Vakanın aslı şuydu:

İngiliz esiri kendine gelince zehirli gazla bayıltılarak esir edildiğini söylemişti. Halbuki orduda zehirli gaz kullanılmıyordu. Esir iddiasında ısrar ediyordu:

— Sipere atlayan Türkle bir müddet boğuştuk. Bağırıp arkadaşlarıma haber vermek istiyordum. Tam bu sırada ağzıma zehirli gaz neşreden bir tampon tıkadı. Bayıldım. Ondan sonrasını bilmiyorum.

Karargâh zabitleri İngilize bunda bir yanlışlık olacağını anlatmışlardı. Fakat o ınat ediyordu:

— Hayır, tamamen vaka benim anlattığım gibidir. Siz sırrınızı saklıyorsunuz.

Diyordu. Türk ordusunda kullanılan bu, zehirli gazla bayıltmak usulünü hem çok insanî, hem de çok mühim bir keşif olarak telâkki ediyordu. Esirin musırrane iddiası üzerine meseleyi Mehmut onbaşıdan tahkike lüzum görmüşlerdi.

Mehmet onbaşıyı doğruca esirin yanına götürdüler. İngilize:

— Seni Çanakkalede esir eden bu asker miydi?

Diye sordular. Esir:

— Evet!

Diye cevap verdi. Onbaşı da onu tasdik etti.

— Demek, bu asker senin ağzına zehirli gaz tamponu tıkadı!

— Evet!

Kumandan:

— Mehmet onbaşı, sen bu İngilizi nasıl esir ettin, anlatsana...

— Sipere atladım, boğuşmağa başladık. Altıma aldım. Bağıracaktı, ses çıkarmasın diye ağzını tıkadım!

— Ne tıkadın?

— Çorabımı çıkarıp tıkadım.

Karargâh zabitleri bir kahkaha kopardılar. Aylardanberi siperde, yağmur, kar, güneş altında yer değiştirmeden tunçtan bir heykel gibi vatan topraklarını bekleyen Mehmet onbaşı, çorabını İngilizin ağzına tıkayınca, herif zehirli gazla boğuluyorum diye korkusundan bayılıvermişti.

AŞK UĞRUNDA ZÜPPE!

Naciye hanım müstakbel damadı Ferhat beyi o kıyafette görünce gülmekten kendini alamadı...

— Aaman, Ferhat bey, bu ne kıyafet?.

— Gılığımda, gıyafetimde ne var ki! Aha, saçını, sakalını kestür, dedünüz kestürdüm!

Ferhat bey, suratındaki siyah çenber sakalını gösterdi.

— Aha bıyıhlarım... Gayri elle bilem tutulmuyor!

Bu zengin tüccarı elden kaçırmak istemiyen Naciye hanım, müstakbel bir kayınvalde şefkatiyle sözünü kesti:

— Olmadı, Ferhat bey, olmadı. Ben sizi bu kıyafetle Nihalin karşısına çıkartamam!

Sonra ona izahat vermeğe başladı.

— Sakalınızı, bıyığınızı tamamen traş ettireceksiniz. Saçınızı Beyoğlundaki berberlerden birine kestireceksiniz.

Nihalle evlenmek için her şeyi yapmayı göze alan Ferhat bey, Naciye hanımın emirlerini yerine getirmek üzere ayağa kalktı.

— Durunuz, bir şey daha var... Biliyorsunuz ki Nihal denize bayılıyor. Yüzme öğrenin, sık sık plâja gidin!

Bir hafta sonra Ferhat beyle konuşan Naciye hanım ona tekrar çıkışmıya başladı.

— Ne yapmışsınız Ferhat bey. İyi ki Nihal sizi tanımıyor!

— Yine mi bir gusur ettük?

— Plâja donla girmişsiniz. Bu yetişmiyormuş gibi do-

nunuzu şişirip yüzmeğe başlamışsınız. Herkes sizi seyretmiş!

Sonra ona yine izahat vermeğe başladı.

— Böyle olmaz. İyi cins bir mayo alacaksınız. Yüzmeyi öğreneceksiniz!

— Yüzmeyi de mi bilmiyormuşum!

— Hayır, köylüler gibi yüzüyormuşsunuz. Yüzü koyun iki elinizle iki ayağınızı suya çarparak yüzmek ayıptır. Bakınız, herkes nasıl yüzüyorsa siz de öyle yüzmeyi öğrenin!

Ferhat bey çaresiz Naciye hanımın bu arzusunu da yerine getirmeğe karar verdi. Çünkü Nihale delice âşıktı. Onu plâjda ilk gördüğü günün hayali bir türlü gözlerinin önünden gitmiyordu. İlk defa İstanbula gezmek için gelmişti. Onu arkadaşları Suadiye plâjına götürmüşlerdi. Büyük bir hayret içinde etrafı seyrederken denizden kırmızı mayo giymiş bir genç kızın çıktığı gözüne ilişti. Uzun boyu, ince beli, güneşten yanmış bakır teni, koyu kestane saçlarından omuzlarına damlıyan sular.. Bu manzara karşısında bir anda nefesi kurudu, dizleri titremeğe, kalbi çarpmağa başladı. Genç kız kıvrıla kıvrıla bir iki adım attıktan sonra yüzü koyun kumların üstüne yattı.

Aklı başından giden Ferhat efendiyi arkadaşları güç zaptettiler. O ana kadar ağzına bir damla içki koymadığı halde içti, içti, içti... Bu genç kız için bütün öküzlerini, ineklerini, bağlarını, bahçelerini, çiftliklerini satmıya hazırdı. Nihayet araya girenler, onun kim olduğunu öğrendiler. Nihal oldukça kibar bir ailenin kızı idi. Babası öldükten sonra vaziyetleri günden güne bozulmaya başlamıştı. Ailenin yegâne ümidi, kızını zengin bir kocaya vermekten ibaretti. Naciye hanım karşısına Ferhat efendi çıkınca reddedemedi. Bu taşralı damat hakikaten zengindi. Kızına yüz görümlüğü olarak iki büyük çiftlik veriyordu. Fakat o kadar köylü idi ki asrî genç kızın onu beğenmesine imkân yoktu. İşte bunun için Naciye hanım, Ferhat efendiyi bütün gayretiyle asrîleştirmeğe çalışıyordu.

Ferhat bey, kılığı kıyafeti düzdükten sonra spora baş-

ladı. Biraz yüzmek, biraz kürek çekmek, biraz dans etmek öğrendi. Beyoğlunun en pahalı terzilerinden giyiniyordu. Naciye hanıma göre artık dilinden başka bir kusuru kalmamıştı.

— Biraz ince konuşmaya çalışın Ferhat bey, kafları hep gayın telâffuz ediyorsunuz. Hep kalın heceler kullanıyorsunuz. Biraz «ciğim» li, «efendim» li konuşunuz. Bu hafta Nihale meseleyi açacağım!

Nihal zengin bir taşralı ile evlenmeği memnuniyetle kabul etti.

— Karaktersiz bir züppeye saf bir taşralıyı bin defa tercih ederim, anne, dedi. Elverir ki dürüst, mert, terbiyeli bir adam olsun!

İki gün sonra Ferhat bey Nihali resmen annesinden istemek üzere evine gitti.

Naciye hanım onları tanıştırdı:

— Ferhat bey, kızım, Nihal!

Nihal, Ferhadı görünce hayretler içinde kalmıştı. Karşısında bir köylü tipi göreceğini zannediyordu. Halbuki Ferhat bey tam mânasiyle asrî bir züppe olmuştu. Tırnakları manikürlü, ayağında beyaz iskarpinler, arkasında ipek gömlek, fulâr boyun bağı, gözünde alâmeriken gözlük... Dudaklarında bir yaprak sigarası...

Nihal, Ferhat için annesinin zengin bir köylü demesini bir lâtife olarak telâkki etti. Fakat birkaç dakika sonra sabrı tükenen Ferhat bey, ayağa kalktı. Ellerini göğsüne kavuşturmaktan sonra rükûa eğilir gibi Nihalin önünde gülünç bir reverans yaptı, sonra inceltmeğe çalıştığı şivesiyle:

— Guçucuk hanumcuğum, dedi, eğer misadeniz olursa velidecuğunuzden desti izdivacınızı talep idücüğüm! Ne buyurursunuz efendiciğum!

Nihal, hiçbir şey söylemedi, sade müthiş bir kahkaha fırlatarak odadan kaçtı.

ISTANBULUN KURTULUŞ BAYRAMINDA

İstanbulun kurtuluş günü Bayan (Ayten) le bir gezinti yapmıya karar verdik. Son zamanlarda türkçülüğe ehemmiyet veren Bayan Ayten millî meseleleri sorup anlamak istiyordu. Bana:

— Bugün İstanbulu zaptettiğimiz gündür, değil mi?

Diye sordu.

— Evet.

Dedim.

— Kaç yüz sene oluyor?

— Yüz sene mi? Daha (13) üncü yıldönümündeyiz.

— Nasıl... Ben mektepte şöyle bir şeyler okuduğumu hatırlıyorum: «Türk askerleri salı günü İstanbulu zaptettiler. İmparator Kostantin Palaolog...»

— O sizin anlattığınız İstanbulun Osmanlılar tarafından zaptı.

— Şu halde biz İstanbulu Osmanlılardan mı aldık.

— Hayır, müttefiklerden.

— Müttefikler kim?

— Fransızlar, İngilizler, İtalyanlar...

— Onlar bize karşı mı harbediyorlardı.

— Evet.

— Anladım... Anladım... Bizim kumandanımız Kılıç Ali hepsini yendi değil mi?

— Hayır... O Kılıç Ali değil, Kılıç Aslan. Sizin anlattığınız (Ehli salip) muharebesi.

— Peki Kılıç Ali kim?

— Antep saylavı.

— Saylav, soy adı mı?

— Yok canım, savlay mebus demek.

— Peki, İstanbulu o mu zaptetti?

— Hayır, Kılıç Ali kumandan değildir. Millî mücadelede o inkılâp için çalışmış bir vatanseverdir. Bugün Antep mebusudur. Biz İstanbulu mütarekede işgal eden müttefiklerden kurtardık. Onun bayramını yapıyoruz.

— Ne güzel anlatıyorsunuz, sonra ne oldu?

— Ne olacak, padişah daha evvel kaçmıştı.

— Arapların padişahı mı?

— Arapların padişahı yoktur.

— Acmlerin diyecektim.

— Acemlerinkine şah denir.

— Kimlerin padişahı öyle ise..

— Osmanlıların.

— Ay, Osmanlılar da mı bize karşı harbediyordu.

— Öyle amma, siz o taraflarını bırakın, büsbütün zihniniz karışacak.

— Peki, sonra?

— General Şükrü Naili İstanbula girdi.

— Bu zatı tanıyorum. Yahya Kemal şiirlerine bayılırdı.

— O Nailii Kadim, Şükrü Naili asker, kumandan, şair değil.

— Sonra ne oldu?

— Sonra birçok ınkılâplar oldu. İlkönce (hilâfet) kaldırıldı ve halife memleketi terketti...

— Halifenin gidişine bir şey diyorlardı ama, unuttum.

— Ne diyorladı?

— Tuhaf bir kelime... Hacet, Huccet öyle bir şey... Müslümanlarca tarih olmuş.

— Hicret olmasın?

— Evet, ta kendisi.

— O, peygamberin, Mekkeden, Medineye gidişi.

— Halife, peygamber değil mi?

— Yok. Onun namına saltanat sürene denir.

— Bu kadar tarih elverir. Alt tarafını başka bir gün öğrenirim. Şimdi çok heyecanlıyım. Bir şeyler yapalım.

— Ne yapalım?

— Edirnekapısına gidelim.

— Orada ne yapacağız?

— Tekkede dansederiz.

— Bir defa tekkede dansedilmez. Sonra tekke yok.

— Nasıl yok, bende resimleri var. Bir taraftan flüt çalınıyor, bir taraftan dansediliyor.

— Flüt değil, ney, dans değil, zikir. Bunlar artık kaldırıldı.

— Neye kaldırıldı. Ne fena şey.. Bütün güzelliklerimizi kaybediyoruz. Bir şey hatırıma geldi. (Ellerini çırparak) bunu mutlaka yapalım.

— Söyleyin de yapalım.

— Deveye binip tekkeye gidelim.

— Niçin?

— Hacı olmak için.

— Hacı olmak için (Mekke) ye gitmeli.

— Peki (Mekke) olsun.

— Ne kadar yol biliyor musunuz?

— Ne kadar olursa olsun, yürümiyeceğiz ki yorulalım.

— On beş günlük yol!

— Ne diyorsunuz, (Mekke) Eyüp taraflarında değil mi? Hani orada peygamberin hırkası varmış.

— Orasına Hırkai şerif derler. Mekke Arabistanda.

— Araplar şimdi İtalyanlarla harbediyorlar değil mi? Zavallılara çok acıyorum.

— Araplar harbetmiyor, Habeşliler harbediyor.

— Araplar hangisi, eskiden haremlerde bulunanlar mı?

— Onlara harem ağası denir. Zencidir.

— Peki, ne yapacağız, pitoresk bir şey görmek istiyorum. Beni bir hareme götürün bari.

— Harem kalmadı.

— Çubuk içmek ve şark dansı görmek istiyorum.

— Bunlar da, kalmadı.

— Göksuda feraceli sultanları seyredelim.

— Onlar da kalmadı.

Bayan Ayten sinirlendi. Başındaki şapkasını ve omuzundaki buvasını yere fırlattı.

— Bugün pek meşanlığınız üstünde.. Beni dezilluziyone etmek için ne mümkünse yaptınız, sizinle gezmekten vazgeçtim. Tenis oynamıya gidiyorum, orrevuvar!

SÜRPİK DENİZ HAMAMINDA

Matmazel Sürpik, esmer, karakaşlı, kara gözlü, son derece işveli bir kızdı. On altı yaşına bastığı zaman bıyıkları terlemeye başlamıştı. On yedisinde bacakları, kolları, on sekizinde göğsü bol tüylerle örtüldü. Mamafih Matmazel, bu kıllı vücudunu şık elbiselerle gözden saklamasını biliyordu.

Kızının evlenme çağına geldiğini gören annesi Meryem dudu ara sıra ağzını arıyordu:

— Sürpik, Agopta hoşlanoorsun diyorlarsa doğrudur?

Sürpik kırıtarak cevap veriyordu:

— Hangi Agobu soroorsun, ha şu Kelekyan derlerse odur?

— He?

— Öyle hentlerin nesinden hoşlanacak mışım ki?

— Noksanı nedir ki yavrum? Dört kaşlı, dalyan gibi oğlandır. Tahsili der isen ona da söz yok. Koynunda (Robert Kolej) in çarşaf gibi diploması duroor .Babası yüklü heriftir. İstikbali yolunda. Bank Otomanın «Kontabilite» sinde çalışoor, bilmiorsun?

— Biloorum?

— Neye hent doorsun?

— Hissiyatça noksandır.

— Ne gibi ağnamadım!

— Bir misal ile ağnatayım: Geçen akşam Fenerbahçesinde promenat edoorduk. Güneş tastamam gurup kertesine gelmişidi. Semavatı elvan elvan boyamışidi.

— Agop!

Dedim.

— He?

Dedi.

— Güneşi neye benzetoorsun?

Dedim ise ne cevap etse beğenirsin?

— Balkabağına!

Meryem dudu dayanamadı.

— Çüş ol! demedin?

— Hayır mamam, o anda bana bir mefret geldi. Suspus oldum.

Matmazel, o yaz ailesiyle (Kalamış) a taşınmışlardı. Orada Mösyö (Jan) isminde frenk bozması bir delikanlı ile tanıştılar. Bir zaman beraber gezdiler tozdular. Meryem dudu kızının bu gençle evlenmesini çok isitiyordu. Bir Fransızla sıhriyet peyda etmek onun için pek şerefli bir şeydi. Fakat bu münasebeti çok sürmedi. Sürpik'le Jan bir müddet sonra ayrıldılar. Meryem dudu tekrar kızının ağzını aramak ihtiyacını duydu.

— Yavrum, dedi, mösyö Jan'ı beğenoorsun?.

Sürpik omuzlarını kaldırdı.

— Bilmoorum?

— Bilmoorsun olur, her zaman beraber değilsin?

— Yok, bir hafta oloor ki ben ondan mefret etmişim!

— Meğa Asvas, Mösyö (Jan) da beğenmoorsun? Fransızca konuşoorsa ağzından ballar akoor. Hiç Pariste doğmuş adamdan mefret edilir?

— Terbiyece noksanı var?

Meryem dudu hayretle ellerini dizlerine vurdu.

— Neler doorsun, Sürpik! Mösyö (Jan) sana komplimanlar etmoor? elini yüreğinin üstüne koyup:

— Ah, Matmazel Sürpik, bu ne letafet! Kulun, kurbanın olam! Demoor. Bu lâfları ki sana gizlice edoorsa işitmoorum sanırsın?

Sürpik hıçkırmağa başladı. Dudaklarının arasından şu cümle döküldü.

— Meğerleyim hepsi yalan imiş!

— Yağnışın var, yürekten edilen lâfa yalan sığar?

— Sus ol da ağnatayım: Geçen pazar akşamı kavli karar ettik. Plâjda buluşacağıydık. Baktım. takkesinde gelmiş bekleoor, mayom ile yanına vardım ise tınmaor!

— Bonjur Mösyö Jan, beni tanımoorsun?

Dedim.

— Hayır, kim oloorsun?

Dedi.

— Matmazel, Sürpik değilim?

Yüzünü nefret ile buruşturarak:

— Yağnışınız var mösyö, dedi, erkekler hamamı şuradadır!

BİR İSİM YANLIŞLIĞI YÜZÜNDEN...

Odacı değiştiği için Celâl Razi Sadrıâzam Paşanın yanına giremedi. Haber göndermeye mecbur oldu.

— Git, Paşa hazretlerine, Celâl Razi bey geldi... Pek mühim bir mesele hakkında görüşmek istiyor, de.

Kelimeleri heceliyerek gayet azametli bir tavırlu:

— Ce...lâl... Ra...zi! Anladın mı?

— Ağnadım!

— Hadi, bakma yüzüme öyleyse, çabuk!

İntizar odasını bir sessizlik kapladı. Sadrıâzam Paşanın kabulünü bekleyenler âdeta sindiler. Bu küstah herife içlerinden dış gıcırdatıyorlardı ama, hükûmetteki nüfuzunu biliyorlardı: En mühim işler onun delâletiyle halledilirdi.

Celâl Razi:

— Bu iş olmaz!

Dedi mi, onu bütün kabine âzaları birleşse yapamazdı. Celâl Razi'nin, bu nüfuzu türlü türlü tefsirlere yol açıyordu. Bazıları:

— Sadrazamın adamı! Paşa onun vasıtasiyle rüşvet alıyor!

Bazıları da:

— Fırka onun vasıtasiyle her istediğini yaptırıyor. Sadrıâzam bir kukladan ibaret!

Diye söyleniyorlardı.

Celâl Razi'nin resmî bir makamı yoktu. Fakat bütün te-

şekküller onu aralarına almak için birbirleriyle yarışırlardı. Onun vücudu bir hükûmetten gelecek her türlü tehlikelere karşı bir sigorta sayılırdı. Esnaf cemiyetleri, hayır müesseseleri, idare meclisleri onu kapışırlardı. Hâsılı günün adamıydı.

Kapıcı, bu çok tafralı konuşmadan ürkerek içeri gitti. İntizar odasında Paşanın kabulünü bekliyen memleketin en tanınmış adamları vardı. İçlerinden:

— Şu herif, konuşsa da sıra bize gelse!

Diye düşünüyorlardı. Celâl Razi kabul edilmeden Paşayı göremiyeceklerini biliyorlardı.

Biraz sonra odacı, başı havada geldi:

— Seni kabul etmiyor! Diyecek sözün varsa git, müdür beye söyle!

Dedi.

Sapsarı kesildi. Söyliyecek söz bulamadı.

Celâl Razi, bastonunu alıp dışarı çıktı. Haber, bir yıldırım süratile her tarafa yayıldı:

— Duydun mu, Celâl Raziyi sadrıâzam paşa kabul etmemiş!

— Kovmuş.

— Celâl Raziyi atıyorlar.

Sadrıâzam paşanın bu dedikodudan hiç haberi yoktu. Odacı bir isim hatası yapmış «Celâl Razi» diyecekken «Celâl Naci» demişti. Odacının yanlışlıkla, (Celâl Naci) dediği adam, serserinin biriydi. İkide bir vesile bularak sadrıâzam paşayı taciz eder, nihayet birkaç kuruş alıp defolurdu. Paşa, bu adamın tacizlerinden bıkmıştı. Eski odacısına bunu içeri sokmamasını tembih etmişti. Yeni odacı kendisini tanımadığı için paşaya haber vermişti. O da, şimdiden sonra bu adamı atlatacaktı.

Ertesi gün tekrar gelen Celâl Raziyi odacı görünce tanıdı. Bu sefer sormaya bile hacet görmeden:

— Paşa hazretleri meşgul...

Dedi.

— Sordun mu da söylüyorsun?

— Sordum, sormadım. Ben işimi bilirüm, paşa hazretleri meşgul... İşte bu gadar!

Celâl Razi evine girip kapandı. Vaka dalgalana dalgalana ve her defasında fecaati büyüyerek her tarafa yayılmıştı. Celâl Razi bankası idare meclisi intihabında reislikten atıldı. Esnaf cemiyetlerinden hakkında şikâyetnameler yağmaya başladı. Gazeteler ağızlarını açtılar.

— Mühim hükûmet işlerinin gayri mesul ellerle idaresi doğru değildir!

den başlıyarak:

— Bu Celâl Razi denen adam kim oluyor? Böyle bir adamın anlamadığı bir çok işlerin başında bulunması caiz değildir! Meşrutiyet devrinde buna tahammül edilemez! diyecek kadar ilerlediler.

Sadrıâzam paşa, Celâl Raziye el uzatmak istediği zaman onu, şerefini, haysiyetini kaybetmiş, mahvolmuş bir adam halinde buldu. Bu vaziyete düşmüş birini matbuata ve efkârı umumiyeye karşı korumayı artık doğru bulmadı.

Fırka kâtibi umumîsi, Celâl Raziye fırka işlerinden el çektirdi ve kaydını terkin ettirdi. Dahiliye nazırı kendi idaresi altındaki bütün işlerden onu çıkardı. Maliye nazırı da onu taklit etti. Adliye nazırı, kendi nezareti zamanında böyle bir adamın kanunun pençesinden kurtulmuş olmasını adâletin ruhuna mugayir buldu. Hakkındaki bütün şikâyetleri tetkik ettirdi ve bilmem hangi zamanda Celâl Razinin yazdığı tavsiyeyi mer'i kanunun bilmem hangi maddesine mugayir bularak hakkında dâva ikame ettirdi. Neticede Celâl Razi beş ay hapse mahkûm oldu. Gazeteler bu kararı yazarken meşrutiyet devrinde kanundan başka bir kuvvet olmadığını büyük harflerle ilân ediyorlardı. Sadrıâzam paşanın artık devlet işleri hakkında söz sahibi olmıya başlıyan odacısı düşenlere karşı duyulan sebepsiz bir husumetle şöyle söyleniyordu:

— Herifçi oğlu ilk geldüğüm zaman karşıma dikeldi. Bir avurt zavurt ettikin sorma... Şinci düşündükçe bir tepük vurup dışarı atmadığıma kızıyon!

BİZİM OĞLAN NE YAPIYOR?

Hüsnü Paşa, emlâkini idare eden Kâhya efendinin getirdiği fena haberleri sonuna kadar dikkatle dinledi. Ara sıra sağ elile dizlerinin üstündeki battaniyeyi biraz daha yukarı çekiyor ve hareketsiz bir halde duran sol koluna bu elile yeni vaziyetler vermeğe uğraşıyordu. Paşanın sinirlendiği zaman böyle yaptığını bilen kâhya biraz da efendisini teselli etmek ihtiyacını duydu:

— Mamafih, bunun muvakkat bir şey olduğunu herkes söylüyor... Beş altı ay sonra bu (kriz) geçecekmiş... O zaman boş daireler, tutulmamış dükkânlar kalmıyacakmış... Hem, emlâk vergisinin ineceği hakkında da bir rivayet var...

Hüsnü Paşa, kâhyanın mânasız tesellilerini dinlemek istemediğini anlatmak için yüzünü buruşturarak (kâfi) işareti yaptı ve biraz düşündükten sonra felcin bir tarafa çarpıtmış olduğu ağzını istihfafla büsbütün çarpıtarak sordu:

— Bizim oğlan ne yapıyor?

Bu suali dört beş senede bir defa sorardı.

İttihatçılar tarafından tekaüt edildikten sonra oğlu ile aralarında siyasî münakaşalar başlamıştı. Paşa oğlunu mürailikle, oğlu da babasını vatan hiyanetile itham ediyordu. Bu münakaşalardan biri o kadar şiddetli olmuştu ki fena halde sinirlenen paşa, ansızın bayıldı, çok büyük ihtimamlardan sonra ancak sol tarafı tamamen meflûç olarak ölümden kurtuldu. Baba ile oğul arasında bu hâdîse aşılmaz bir

uçurum açmıştı. Bu tarihten itibaren Paşa Erenköyündeki köşkte oğlundan ayrı yaşıyor, ve bir daha onu görmek istemiyordu. Yalnız böyle dört beş senede bir oğlunu sorar, ve aldığı malûmattan kendine göre bir netice çıkarırdı.

Kâhya efendi bildiklerini söylemeğe başlardı:

— Beyefendi artık siyasetle uğraşmıyor, yüzüyor, tenis oynuyor, bilhassa en büyük merakı ata binmek. Sipahi ocağına muntazaman devam ediyor. Geçen gün attan düştü. Fakat hamdolsun bir şey olmadı.

Hüsnü Paşa, hafifçe güldü:

— Anlaşıldı, oğlan aile hayatından bıktı, âşık olmak istiyor!.

Aradan birkaç sene geçmişti. Bir gün Paşa, kâhyanın malî vaziyeti hakkındaki fena haberlerini dinledikten sonra ağzını biraz daha çarpıtarak sordu:

— Bizim oğlan ne yapıyor?

— Spor merakı geçti, Paşa hazretleri. Şimdi yalnız insaniyet fikirlerile uğraşıyor. Herkesin biribirile kardeş olmasını istiyor. İnsanların arasında dinî taassupların, millî husumetlerin kalkması için çalışıyor... (Farmason) cemiyetine girdi. İşittiğime nazaran (üstadı âzâm) olmuş. Geceleri gizli içtimalara gidiyor. Ara sıra bazı Musevi ve ecnebi dostları kendisini ziyarete geliyorlar. Onlarla garip işaretlerle selâmlaşıyor. Bir odaya kapanarak esrarlı şeyler konuşuyorlar... Kimseyi yanlarına kabul etmiyorlar...

Paşa, kâhyasına elile (kâfi) işaretini verdi.

— Anlaşıldı oğlan zengin olmak istiyor!

4

Dört beş sene daha geçmişti. Bir gün kâhya efendi, icra tarafından sattırılan merhun emlâkin hesaplarını veriyordu. Koltuğunda bir heykel gibi hareketsiz duran Paşa

bütün izahatı hiç itiraz etmeden sonuna kadar dinledi. Dizlerindeki battaniyeyi güçlükle biraz daha yukarı çekti. Sonra büsbütün çarpılan ağzının içinde dilini zorla kımıldatarak peltekleşen bir sesle sordu:

— Bizim oğlan ne yapıyor?

— Artık gizli içtimalara gitmiyor Paşa hazretleri. Cemiyetin işlerile pek az meşgul. Hattâ geçenki (Farmason) balosuna bile gitmedi. Oturup bütün gece çalıştı. Odası çepçevre kitaplarla dolu. Hemen hepsi, tarihe lisana ait kitaplar... Eski Türk tarihile uğraşıyor. «Sumer» lere dair bir risale bastırdı. Şimdi de «Türk destanları» diye bir eser hazırlamakta... Geçen gün radyoda Türk kahramanı (Mete) hakkında bir konferans verdi. Hasılı Paşa hazretleri, Beyfendi gece gündüz çalışıyor.

Kâhya efendi, bu tafsilâttan Paşanın çıkaracağı neticeyi daha evvel bularak dirayet göstermek için ilâve etti:

— Beyfendi, meşhur bir müverrih, büyük bir âlim olmak istiyor!.. Hüsnü Paşa, dişlerinin arasından çıkardığı bir sesle başını iki tarafa sallıyarak bu hükmü reddetti. Kâhyayı yanına çağırdı; ve bir sır tevdi eder gibi kulağına fısıldadı:

— Hayır, bizim oğlan, mebus olmak istiyor!

DEĞİŞEN GENÇ!

Dayızademle aramızda geçen münakaşaları anlatsam tüyleriniz ürperir. Öyle maddî bir iş adamı olmuş ki ona akrabam derken utanıyorum. Amerikada on beş sene kaldı. Allah selâmet versin babası da öyleydi.

— Oğlumu yeni dünya adamı yapacağım!

Diye kalktı Amerikaya gitti. Çocuğu orada okuttu, orasının terbiyesi ile büyüttü. Fahir, bir Amerikalı olarak yetişti. Bizim âdetlerimizden, zevklerimizden, ahlâk ve seciyemizden onda en küçük bir iz bile yoktur. Bütün aile, bu çocuğu unutmuştuk. Hattâ ağızdan ağıza Fahirin dinini değiştirdiği, koyu bir protestan olduğu bile söyleniyordu. Bir daha bu memlekete ayak basacağını ummuyorduk. Geçen gün, elinde babasının mektubu çıkagelmez mi? Eğer bu mektup olmasaydı imkânı yok, bu çocuğun bizim küçük Fahir olduğuna inanmazdım.

Tuhaf şey, insanın millî seciyesile beraber siması da değişiyor. Fahir, tam bir Amerikan tipi... Ona Türk demek için yüz şahit ister. Giyinişi, yürüyüşü, söz söyleyişi, gülüşü, hattâ bakışı, Amerikalı. Suratı da öyle! Türkçeyi acayip bir İngiliz şivesile konuşuyor. Hele fikirleri, maazallah... Menfaatten başka hiç bir şey tanımıyor. Her meseleyi ticarî bir gözle görüyor. Vatanseverlikten, idealistlikten bahsettiğim zaman bana soruyor:

— Sizin grup ne kazandı? Eshamınız kaça çıktı? Sermayeniz ne kadar oldu?

Nihayet ona dedim ki:

— Bana bak, Fahir, biz vatan işlerinde menfaat düşünmeyiz. Bunu plâtonik bir aşkla yaparız. Beklediğimiz şey, ruhlarımızın hazzı, memleketimizin yükselmesi, şan ve şereftir.

Bir türlü aklı bunları kavrıyamadı.

— Mademki Türksün, menfaat duygularını bir tarafa bırak, vatansever ol, idealist ol!

— Olamam.

— Neden?

— Ben iş adamıyım. Başka türlü terbiye gördüm.

— Mademki kanın Türk, olacaksın!

— Yeni dünya adamı oldum, Amerikanlaştım.

— Olsun, bu kan seni idealist yapar. Bak, nasıl vatanını özledin, Türkiyeye geldin!

— İş için geldim. Bir ticarî grupun mümessiliyim. Türkiyede (arteziyen) kuyuları açacağız.

— Ben sana idealizm aşılıyacağım. Hele memleketini biraz daha iyi tanı... Başka adam olacaksın. İçindeki gizli ateş kıvılcımlanacak!..

Münakaşamız uzun sürdü. Ona memleketi tanıtmıya karar verdim. Hayatımızdan, tarihimizden, mühim şahsiyetlerimizden bahsettim. Ankarayı İstanbulu gezdirdim.

Fahirin elinde küçük bir not defteri, her gittiğimiz yerde bana soruyordu:

— Bu kim? Burası neresi? Bu sokağın adı ne?.. Şu apartıman kimin? Bu evde kim oturuyor? Şu bayan kim? Bu bay ne iş yapar?

Ben üşenmeden söylüyordum, o da üşenmeden küçük defterine kaydediyordu. Bir Amerikalı seyyahı gezdiren bir tercüman vaziyetinde ona Ankarayı ve İstanbulu dolaştırdım. Ne yapayım, Fahire memleketi tanıtmak, idealizmi aşılamak için başka çare yoktu. Bazan bir sokak başında duruyorduk.

— Burası neresi?

— Bay Fethi caddesi.

— Bay Fethi kim?

Ona bu saygı değer şahsiyeti tanıtıyordum. İdealistliği, hizmeti, kıymeti hakkında malûmat veriyordum.

— Şu bayan kim?

— Filânın karısı?

Kocasının yüksek değerini, kuvvetli seciyesini, büyük hizmetini anlatıyordum.

— Arkasındaki kürk ne şık?

Hemen kadınlarımızın zevkini, zarafetini, inceliğini izah ediyordum.

— Şu apartıman kimin?

— Filân zatın?

— Kimdir?

Derhal ona bu zatın vatanseverliğini, hizmetini, kıymetini sayıp dökÜyordum.

— Şu adam kim?

— Mürabahacının biri... Herifin dini, imanı paradır. Başka şey bilmez.

— Sana ne kadar şatafatlı selâm verdi.

— Herkese böyle yapar... Yüze güler, bir şey çıkarmak ister. Amma nihayet yuvarlandı gitti, şimdi böyle yarım pabuçla sürtüyor.

Barları dolaştık. Kulüpleri gezdik. İlim adamlarını, münevverleri, yüksek şahsiyetleri tanıttım. Kahvelere, kıraathanelere girdik. Müteassıpları, muhtekirleri, müflis tecirleri, mürtecileri gösterdim.

Kapanan dükkânlar, açılan mağazalar, kurulan fabrikalar, malî müesseseler hakkında izahat verdim. Her birinin sahiplerini, müessislerini, müdürlerini, idare heyetlerini tanıttım.

On beş gün sonra Türkiyeye (arteziyen) kuyuları açmak için gelen Fahir yanıma sokuldu.

— Dayı, dedi, karar verdim, Amerikaya dönmiyeceğim.

— Nereye gideceksin?

— Burada kalacağım.

— (Arteziyen) kuyular açmak için mi?

— Hayır... Hesap ettim, bu o kadar kârlı bir şey değil.
— Ne iş yapacaksın?..
— Fikrimi değiştirdim. İdealist olacağım!

Koltuklarım kabardı. Hemen babasına bir mektup yazdım. Ona idealizmin kuvvetinden bahsettim. On beş senede iş adamı yapmıya çalıştığı Fahiri, burada benim on beş günde nasıl idealist yaptığımı anlattım ve bu muvaffakıyetimi sayıp dökerek bir hayli öğündüm. Vakıa öğünmek idealizm için ayıp şey ama, ne yapayım, ben idealistlerin arasında solda sıfırım. Bu kadarcığına hakkım var...

NAMUSLU BABA

İzak, kasadan beş bin lira alırken o kadar heyecan geçirdi ki etrafındakilerin bunu sezmesinden korktu. Ona herkes, gizli gizli kendisini tarassut ediyor gibi geliyordu... Öyle sanıyordu ki kapıdan çıkarken:

— Veznedarı yakalayın!

Diyc bir ses duyacak, hemen etraftan koşup onu yakalıyacaklar ve ihtilâs ettiği beş bin lirayı cebinde bulacaklardı. Kulağında babası Salamonun:

— Hirsizlik etmek aptalliktir. Hem paralari yiri alırlar, hem namus elden yider!

Diye bağıran sesi çınlıyordu. Fakat o, bu parayı keyfine sarfetmek için almıyordu. Senelerdenberi biriktirdiği beş bin liralık küçük servetini borsada kaybetmişti. Fiatların muhakkak surette yükselmesi beklenirken birdenbire düşmesi İzak'ın beş bin lirasını yok edivermişti. Şimdi bu beş bin lira ile parasını kurtarmak istiyor, bu felâketten yakasını sıyırdıktan sonra bir daha böyle tehlikeli işlere girmemeye ahdediyordu. Fakat talihi aksi gitti. Fiatlar baş aşağı inmekte devam etti. İkinci beş bin lira da bir anda yok oluverdi. İzak:

— Artik nasin olsa fiatlar yükselir!

Dedi. Kasadan bu sefer on bin lira aldı. Fakat gene esham düşmekte devam etti, İzak'ın on bin lirası da bir anda yok oldu. Bu darbeden fena halde sersemliyen zavallı veznedar felâketten kurtulmak için kendini büsbütün tehlikeye atmaktan başka bir çare bulamadı. Bu sefer on beş bin lira aldı. Sadece zimmetine geçirdiği parayı kurtarmak

istiyordu. Artık kendi beş bin lirasını düşünemiyordu. İnanılmaz bir şanssızlıkla fiatlar tekrar düştü. On beş bin lira da yok oldu.

İzak, deliye dönmüştü. Kasadan ihtilâs ettiği paranın yekûnu tam otuz bin lira olmuştu. Bunu çalışarak kazanıp yerine koymanın imkânı yoktu. Kalkarsa ancak düştüğü yerden kalkabilecekti. Esasen mahvolmuştu. Kasadan yirmi bin lira daha aldı.

— Bana kurtarirsan ancak bu kurtarir, yoksan mafoldum!

Diyordu.

O sırada bütün dünyayı sarsan müthiş bir kriz vardı, yirmi bin lira da bu ejderhaya bir lokma oluverdi.

İzak, neticeyi öğrendiği zaman şaşaladı. Başından geçen felâketin bir kâbus olmasından şüpheleniyordu. Eliyle yüzünü uğuşturarak söyleniyordu:

— Nasin, paralar sahiden yitti ha... Parmaklariyle sayıyordu: 5 bin, on bin, 20 bin... Tamam illi bin...

İçini çekerek tekrarlıyordu:

— İlli bin! Namusum yitti.

Artık kasadan para alarak zararı çıkartmak için borsada oynamaya cesareti kalmamıştı. Esasen ihtilâs ettiği para o kadar fazlaydı ki pek yakında meydana çıkacağı muhakkaktı. Babasının:

— Namus elden yider!

Sözü kulağında çınladı. Dosdoğru babasının yazıhanesine gitti. Salamon, hiç ummadığı bir zamanda oğlunu bitkin bir halde karşısında bulunca işi anlar gibi oldu. Fakat hiç renk vermeden niçin geldiğini sordu. İzak hıçkırmaya başladı:

— Baba, sana vedaya yeldim.

— Siyahate mi yidiyorsun?

— Evet, baba, öbür dünyada!

Salamon anlamazlıktan geldi.

— Yeni Dünyada yitmek için bankadan izin aldın mı?

— Ne soylüyorsun, baba, mafoldum, namusum elden yitti.

— Hirsizlik mi ettin?

İzak, başını önüne eğdi. Salamon bir dakika sustuktan sonra sordu:

— Ne kadar binden fazla mı?

— Fazla!

— İki bin!

— Fazla!

— Uç bin!

— Fazla!

— Dört bindan da fazla mı?

İzak korka korka mırıldandı:

— İlli bin!

— Nasin, illi bin mi? Paraları ne yaptın, çabuk soyle!

İzak macerasını anlattı, artık kendisi için yaşamak imkânı kalmadığını söyledi.

Salamon bir müddet daha düşündükten sonra:

— Hayda, çabuk, yit, hiç kimse farkında olmadan kasadan illi bin lira daha al bana yetir!

Dedi. Biraz sonra Salamonun cebinde İzakın getirdiği elli bin lira olduğu halde Banka direktörünün odasına giriyordu. Direktör, veznedarın babasını biraz tanıyordu. Kendisile konuşmak istediği mühim meselenin ne olacağını merak ediyordu.

Salamon sormaya vakit bırakmadan meseleyi anlattı:

— İzak, paraları kurtarmak için kasadan yüz bin lira almış. Hepsi de borsada yitmiş. Bana yeldi:

— Baba, namusumu temizle, yoksan artik yaşamam!

Dedi.

Bir dakika durduktan sonra:

— İşte size bütün servetimi yetirdim. İlli bin lira... Oğlumun borcunu odemek istedim. Razı olursanız alın, yoksa siz ne isterseniz yapın. Ben paralarımı alıp yiderim!

Direktör kalktı ve bu doğru ve çok namuslu babanın elini sıkarak teşekkür etti.

ANTİKA SAAT!..

Harun bey, daha ilk görüşte onun ne mal olduğunu anlamıştı, fakat ne yapsın, kızı Nihalin Macide karşı pek fazla zaafı vardı. Eğer bu delikanlı ile nişanlanmasına razı olmazsa belki de bu yüzden kızının hayatı tehlikeye girecekti. Zaten Nihal, hastalıkla büyümüş, kansız, sinirleri bozuk bir çocuktu. Onun bu arzusunu yapmamak zavallı babanın elinden gelmedi. Kalbi burkula burkula «Peki» dedi. Fakat bir türlü yarınki damadına ısınamadı.

Aradan aylar geçtiği halde kimdir? Nedir? Ne iş görür anlayamamıştı.

Macit, Harun beyin dindarlığını bildiği için bir zamanlar sâdâttan (peygamber sülâlesi) olduğunu söylemişti. Sonra Cengiz Han neslinden geldiğini iddiaya başladı.

Mesleği, işi gücü sorulduğu vakit te kâh ressam, kâh mimar, kâh (Asarı atika) mütehassısı, kâh komisyoncu olduğunu söylüyordu. Fakat bu yalanlar çok sürmedi.

Bir gün Harun beyin evine dört yaşında bir sıska çocukla, fakir bir kadın geldi. Macidin eski karısı olduğunu söyledi. Dört senedir, çocuğuna bakmıyan bu çapkının kendisini nasıl bir sefalet içine bıraktığını öyle yana yakıla anlattı ki Harun bey Macide karşı kinini unutarak kadına bir miktar para verdi ve ara sıra yardım edeceğini vadetmekten kendini alamadı.

Bu hâdise Nihalin kalbi üzerinde dehşetli bir tepki yaptı. Bir anda Macitten soğudu, bir daha onun ne yüzünü görmeğe, ne adını işitmeğe tahammül edemedi. Tabiî Macidin derhal pabuçları eline verildi, fakat bu serseri genç evden giderken Amerikalı milyarderlere satılmak üzere kayın pederinden emaneten aldığı âsarı atikadan murassa bir saati de beraber götürmüştü. Saatin hem maddî, hem mânevî kıymeti çok büyüktü. Harun beyin Rusyaya elçi giden büyük dedesine bu saat Çar tarafından hediye edilmişti. Şimdi sokağa atılsa 8, 10 bin lira ederdi.

Macit, son zamanlarda bu saati görmüştü. Bif (Âsârı atika) mütehassısı sıfatile onu tetkik ettikten sonra bu türlü koleksiyonlara meraklı bir Amerikalı için bunun en az iki yüz bin dolar edeceğini söyledi.

Harun bey, Macide bazı mühim işler için ikraz ettiği paralardan vazgeçiyor, fakat saati terkedemiyordu. Muhtelif vasıtalarla istetti. Macit, hiç çekinmeden saati vermiyeceğini söylemekle mukabele etti. Nihayet bu mesele, Harun beyin arzusu hilâfına mahkemeye intikal etti. Zavallı adam, büyük bir ıztırap ve mahcubiyetle mahkeme kapısında bekliyordu. Macitle karşı karşıya hâkimin huzuruna geldikleri zaman büsbütün utandı ve şaşırdı.

Reis Harun beyden sonra Macide hüviyetini sordu.

— İsminiz, mesleğiniz?

— Adım, Bay Macit Timuçin.

Harun beyin sesi titredi.

— Doğru söylemiyor, hüviyetini saklıyor.

Macit, cebinden hüviyet cüzdanını çıkardı.

— İşte Ulu Başkan!

Reis hüviyet cüzdanını tetkik ettikten sonra iade etti.

— Peki... Mesleğiniz?

— Ertekim (mesleğim), başı boş (serbest) ertiktir.

Tekrar Harun beyin titrek sesi duyuldu:

— Reis bey, acayip sözlerle hüviyetini saklıyor.

Bu sefer Macidin sesi gürledi:

— Ne demek?. Yağınım (hasmım) bilmiyor mu ki yüce könilik (adalet) oturgaçı (kürsüsü) katında (huzurunda) yalan söylenemez.

— Ne söylüyor, anlamıyorum reis bey?

Reis müdahale etti:

— Dâvacı anlaşılacak munis kelimelerle cevap vermenizi istiyor?

Bu sefer Macit, büsbütün gürledi:

— Ne demek istiyor? Türk budunu (milleti) etegliğinin (hükümet) yarguçunda (mahkemesinde) öz dilimi kullanmak yasak mı? Yağınım (hasmım) eski kafalı, belki de bir

ulus (halk) dili avanı (düşmanı) ise bana ne?

Mahkeme reisi âzalarla fısıldaştı:

— Ne diyor?

— Galiba öz türkçe söyliyeceğim diyor?

Kısa bir müzakereden sonra karar verdiler.

— Peki... Müdafaanızı öz türkçe yapmakta serbestsiniz. Dâvacı murassa bir saatini dolandırdığınızı iddia ediyor, ne dersiniz?

— Bay başkan (reis bey), ben arçıganlığı (hırsızlığı) yaylav (kabul) etmem. Kendisinin önce gürgânı (damadı) olmıyacak mı idim, söylesin?

Harun bey sinirlendi.

— Peki, sonra?

— Sözlerimiz kütüğe geçsin. Bana bir çitişik (murassa) güngen (saat) andaç (hediye) etmedi mi, söylesin?

Harun bey büsbütün kızmıştı:

— Haydi öyle ettim, ne olacak?

— İşte, hepiniz tanık (şahit) siniz ağzile kirtündü. (itiraf etti.) Daha ne istiyor?

— Ne söylüyor, anlamıyorum ki! Bu adam, önce kızımin nişanlısı idi. Sonra suihalini anladığım için nişanını bozduk. Emaneten aldığı saati isterim.

— Hayır, bu yönden (sebepten) değil. Kızı özge (başkası) den kaygın (hamile) olmuştu da ondan? Öyle değil mi?

— Peki, öyle olsun, benden saatî aldındı ya?

— İşte bunu da ağzile kirtündü (itiraf etti). Benim artık diyeceğim kalmadı. diye sustu.

Mahkeme heyeti müzakere için odaya çekildi. Hademenin biri içeriye kütüphaneden bir (Tarama dergisi) getirdi. Bir saatten fazla süren bir müzakereden sonra karar şu suretle tebliğ edildi.

«Dâvacı Harun'un evvelce kızının nişanlısı olan (Macit Timuçin) e dolandırdığını iddia ettiği murassa saati bağışladığı ve nişanın kızı Nihal'in başkasından hamile olmasından dolayı bozulduğu mahkeme huzurundaki itirafile sabit olduğundan dâvasının oy birliğiyle sukutuna karar verildi.»

YALANSIZ BİR GÜN

Sermet Beyle Nahide Hanım çok iyi geçiniyorlardı, aralarında yalnız bir ihtilâf noktası vardı: Yalan!

Nahide Hanım bir çok kadınlar gibi her şeyi hayalinde biraz süslemek ve biraz büyültmek ihtiyacındaydı. Yani, sözün doğrusu, biraz yalancıydı. Ama, pek zararsız, pek tabiî bir yalancı! Halbuki kocası inadına çok kuru fikirli bir adamdı. Hiç bir işinde hülya payı bırakmak istemez, her şeyi olduğu gibi anlatmaktan hoşlanırdı. Karı, koca âdet hilâfına kavga etmezlerdi. Sade bazı Sermet karısına çıkışırdı.

— Nahide, rica ederim yalan söyleme... Bilirsin ki ben yalandan nefret derim!

O zaman Nahide hanım kendini müdafaaya kalkar vetürlü yalanlar uydurarak yalancı olmadığını isbat etmek isterdi. Sermet bu sefer sahiden hiddetlenirdi:

— İşte yine yalan söylüyorsun... Kendini müdafaa edişinde bile yalan var!

— Hangisi yalan?

— Canım sen bana şu (kaybolan yüzük) hikâyesini anlatmamış mıydın? Onun içinde böyle romantik sahneler var mıydı?

Nahide Hanım meseleyi samimî bir surette izah ederdi:

— Yemin ederim ki vaka aynıdır. Fakat anlatışta biraz ilâveler yapmış, biraz süslemiş olabilirim. Bir vak'a başka türlü anlatılabilir mi?

— Anlatılabilir!

— Hiç yalan söylememek mümkün müdür?

— Mümkündür!

— Değildir!

— Hayır, mümkündür!

İşte bu suretle başlayan münakaşa aralarındaki yegâne ihtilâflı noktayı meydana çıkarırdı.

Bir gün yine böyle bir münakaşa esnasında Nahide ko-

casına şu teklifte bulundu:

— Bundan sonra zerre kadar yalan söylemiyeceğime söz veririm, amma bir şartla?

— Hangi şartla?

— Bir gün hiç bir suretle yalan söylememeği kabul ediyor musun?

— Tabiî ediyorum.

— Amma, hasbelicap, nezaketen de yalan söylemek yok!

— Yok!

— Bildiğin şeyi gizlemek, lâf değiştirmek, cevap vermemek falan da yok!

— Yok!

— Yalnız bana karşı değil, herkese karşı böyle yapacaksın!

— Yapacağım!

— Pekâlâ, ben de her ne şekilde olursa olsun, yalan söylemekten vazgeçeceğim. Yalnız bugünü tayin etmeyi bana bırak. Bu hafta içinde bir gün. Sana hangi gün olduğunu söyliyeceğim.

Sermet Bey neticesini düşünmeden karısının teklifini kabul etmek gafletinde bulundu. Ve taahhüdünü harfiyen yapacağına namus ve vicdanı üzerine yemin etti. İki gün sonra bu bahsi unutmuştu bile!

O Çarşamba günü akşamı en yakın arkadaşlarından Nermi onu akşam yemeğine çağırmıştı. Tütün işlerinde uğraşan bu delikanlı yanında daktilo olarak çalışan Şükûfeyi sevmiş, biraz sonra da genç kız onun metresi olmuştu. Aşkın ilk hararetiyle Şükûfe ile evlenmeyi düşünen Nermi kızın kıt terbiyesi ve uygunsuz hareketleri karşısında aklını başına toplamıştı. Ve bu hareket Nermi ile Şükûfenin ayrılmasına sebep olmuştu. Bir müddet ötede beride dolaşan genç kız nihayet bilâ kaydü şart âşıkıyla barışmaya razı olmuştu. İşte o Çarşamba akşamı bu barışma kutlulanıyordu. Nermi, aralarındaki münasebetin bütün safhalarını bilen Sermedi yemeğe çağırıyordu.

— Gel, Allahaşkına, diyordu, Şükûfe mutlaka senin de

bulunmanı istiyor... Hem galiba yalnız gelmiyecek?

— Başka kim var?

— Fevkalâde güzel bir arkadaşı varmış, ama fevkalâde...

Sermet itiraz ediyordu:

— Canım, siz sevişeceksiniz, ben aranızda kara diken olacağım!.

Nermi yarı şaka, yarı târiz cevap veriyordu:

— Haydi, uzun etme... Şükûfe bana hepsini anlattı... Benden evvel sen ona epey kur yapmışsın, Allahuâlem işi oldukça ilerletmiş de olacaksın!

Sermet gülerek cevap veriyordu:

— Vay utanmaz, vay! Hiç böyle şey söylenir mi? Aklına sakın bir şey gelmesin, senden evvel şöyle bir iki defa saçlarını, yanağını falan okşamıştım, işte hepsi o kadar!

Sermet bazı akşamlar idarede işi icabı olarak geç kalırdı. Karısı buna senelerden beri alışmıştı. Onun için geç kalınca izahat vermeğe mecbur değildi. Yalnız daha evvel karısını haberdar ederdi:

— Filân gün belki biraz geç kalırım!

Karısı bunu gayet tabiî görür, o akşam kendisini yemeğe beklemezdi. Bir kaç gün evvel kararlaştırılan bu Çarşamba akşamını da yine daha evvel haber vermişti.

— Gelecek Çarşamba işim olacak galiba, belki biraz geç kalırım!

Demişti.

O sabah Sermet çayını içtikten sonra giyindi. Bastonunu, şapkasını alırken Nahide kapının önünde durdu:

— Bugün bana vaadini yapacaksın!

Sermet birdenbire hatırlayamıyarak sordu:

— Hangi vaadimi?

— Asla yalan söylememek vaadini!

Biraz afallayarak cevap verdi:

— Peki yapacağım!

— Geç kalacaksın değil mi?

— Evet!

— Dairede işin olduğu için mi geç kalacaksın!

Yutkundu:

— Hayır, Nermi yemeğe davet etti.

— İkiniz misiniz?

— Hayır, Şükûfe de beraber!

Nahide Hanım Nermi ile Şükûfenin münasebetlerini biliyordu. Yalnız Sermet ona, bu münasebeti meşru bir şekle sokup anlatmıştı. Nermi'nin Şükûfe ile evlenmek istediğini, fakat sonra bazı hafifmeşrebliklerinden dolayı terkettiğini anlatmıştı...

— Barıştılar mı?

— Evet!

Sermet kapının aralığından sıvışmak için delik arıyordu.

— Acele etme, soracağım şeyler bitmedi, bu Şükûfe, hakikaten nişanlısı mıydı?

— Hayır!

— Nesiydi?

Sermet isyan etti.

— Fakat bir adamın mahremiyetine dair bu türlü sualler sormağa hakkın yok!

— Hiç bir suretle yalan söylemiyeceğine, bildiğin şeyi gizlemiyeceğine, lâfı da değiştirmiyeceğine, cevap vereceğine vicdanın, namusun üzerine söz verdiğini unutma!

Sermet nasıl bir felâket içine düştüğünü hissederek derin derin içini çekti.

— Söyle nesiydi?

— Metresiydi?

— Bu kızı kim baştan çıkarttı?

— Oof, illâllah, bırak gideyim artık!

— Namussuz, vicdansız bir adam olarak gitmek istiyorsan git!

— Nermi!

— Senin bu kızla alâkan yok mu?

— Eskiden biraz vardı. Fakat Nermi sevişmeğe başladıktan sonra iç bir alâkam kalmadı.

— Münasebetiniz ne derece ilerledi?

— Bırak Allah aşkına, işime geç kalıyorum!

— Hakikaten işine geç kalacağın için mi telâş ediyorsun?

Sermet bitkin bir halde boynunu büktü:

— Hayır, suallerinden sıkılıyorum da ondan!

— Söyle öyleyse, münasebetiniz ne derece ilerledi?

— Saçlarını okşamak, sıkıştırmak,öpmek... Hepsi o kadar!

Sermet şapkasını başına geçirdi, kapının sürmesini çekerken karısı bileğinden yakaladı: Nahidenin avuçları ateş gibi yapıyor, manikürlü tırnakları damarlarına saplanıyordu.

— Bir sual daha... Bu akşam Şükûfeden başka bir kadın oraya gelmiyecek mi?

— Bilmiyorum, galiba, gelecekmiş?

— Haberim yok, galiba benim içinmiş... Fakat sana yemin ederim ki...

— Yemine hacet yok... Daha evvel yemin ettin... Seni namuslu, vicdanlı bir adam bilerek bütün sözlerine inanıyorum!

— Şimdi kimbilir benim için neler düşünüyorsun?. Senin üzerinde bu alelâde vakaların bile nasıl tesir edeceğini...

Karısı şiddetle sözünü kesti:

— Kâfi... Kâfi... Gidebilirsin artık!

Sermet engizisyon devrindeki mukaddes işkencelerden kurtulmuş bir adam gibi bitkin ve şaşkındı. Caddeye indiği zaman ne yapacağını bilmiyordu. Bir müddet yürüdükten sonra tramvaya binmek istiyordu. Durak yerinde birisi koluna girdi.

— Nasılsın Sermetciğim?

Eski dostlarından biriydi.

— İyi değilim!

— Ne oldu kuzum, merak ediyorum? Ailevî bir şey mi yoksa?

— Evet ama, rica ederim, başka bir şey sorma, bırak beni gideyim... Allaha ısmarladık!

Arkadaşı arkasından baka kaldı ve kendi kendine:

— Amma da terbiyesiz olmuş ha!

Dive söylendi. Tramvaydan inince dayısıyla karşılaştı. Sermedi, büyük bir şefkatle karşılayan ihtiyar:

— Sermet, evlâdım, dedi, ne âlemlerdesin bakayım, bi-

ze niçin gelmiyorsunuz?

Sermet dudaklarını büktü:

— Bilmem, gelemiyoruz işte!

— Bir mâni falan mı çıkıyor yavrum?

— Hayır!

İhtiyar şaşaladı:

— Hayır mı? Dayıcığını göreceğin de mi gelmedi?

Sermet kaşlarını kaldırdı:

— Gelmedi!

İhtiyar hiddetlenerek bağırdı:

— Terbiyesiz, bu sözleri dayının yüzüne karşı söylemekten çekinmiyor musun?

Bastonu ile toprağı dürterek titreye titreye uzaklaşırken Sermet arkasından koştu.

— Dayı, darılma, doğru söylemeye yemin ettim de ondan sana böyle cevaplar veriyorum!

İhtiyar nefretle yüzünü çevirdi:

— Bak, şu terbiyesize, bana hâlâ doğru söylediğinden bahsediyor! Evimin kapısını çalmıyacaksın... Cenazemde de seni istemem!

Sermet, son derece bitkin bir halde idarehanesine gitti. Geniş bir nefes almağa vakit kalmadan telefon çalındı:

— Allo... Sermet Bey, ben Naci... Sizi bir iki defa aradım bulamadım... Sizden bir ricam var!

— Söyleyiniz!

— Elli liranız var mı?

— Var!

— İki üç gün için bu paraya ihtiyacınız olur mu?

— Hayır!

— Mersi... Üç gün sonra iade ederim, bana elli lira ödünç verirsiniz değil mi?

— Verebilirim... Fakat vermem?

Tok bir sesle:

— Neden ?

— İade edeceğinize emin değilim!

Daha tok bir ses, hiddet ve hakaretle:

— Monşer, borç vermiyebilirsiniz, fakat şahsıma tecavüze, terbiyesizlik etmeğe hakkınız yok!

— Mazur görünüz, bugün yalan söylememeğe ahdettim de..

Çat... Telefon kapandı... Küçük bir fâsıladan sonra kâtip içeriye girdi:

— Beyefendi, müteahhit geldi, atlatayım mı?

— Nasıl?

— Sizin için Ankara'ya gitti derim.

— Bugün yalan söylemek olmaz!

— O halde parasını vermek lâzım. Halbuki bugün için bu parayı hazırlamadık!

— Borcumuzu ödeyecek paramız yok, dersin?

— Aman, ne söylüyorsunuz beyefendi, itibarımız sarsılır. Piyasada çok fena tesir yapar?

— Ne çare, bugün yalan söyliyemiyeceğiz!

Kâtip:

— Acaba çıldırdı mı?

Diye düşünerek odadan çıkarken Sermet arkasından bağırdı:

— Baksana, bugün sinirlerim fena halde bozuk... Dinlenmeğe ihtiyacım var. Kim gelirse benim için yok! de...

— Peki efendim!

— Dur, yok demek olmaz, sonra yalan söylemiş olurum... Kabul etmiyor, de. Fakat herkese de bu cevap verilmez... Ne yapmalı?. Hay Allah belâsını versin!

Elindeki kâğıtları yere atarak bastonunu, şapkasını kaptı, odadan dışarı fırladı.

Sermet, akşam üstü karısının dizlerinin dibinde mırıldanıyordu:

— Hakkın varmış karıcığım, yalansız hiç bir şey olmuyormuş... Ne dostluk, ne aile, ne muaşeret, ne ticaret... Hepsinde yalan lâzım... Artık itiraz etmiyeceğim, beni affet, kabahatimi doğruluğuma bağışla da istediğin kadar yalan söyle!

SELÂM SÖYLE!..

Müezzin Bahai efendi komşusu Mahpeyker hanıma fena halde abayı yakmıştı. Müthiş bir softa inadiyle genç kadının yakasını bırakmıyordu. Mahpeyker hanımın evi camie bitişikti. Bahaî efendi camiin avlusuna bir sandalya atıp oturuyor, elinde tesbih, gözler süzük ahlar, oflarla sabahtan akşama kadar pencereleri seyrediyordu. Kafes biraz kımıldasa, perde biraz oynasa Bahaî efendinin iç çekişleri duyuluyordu:

— Allah!.. İllâllah!... Aman ya erhamerrahimin!..

Arasıra büsbütün coşarak beyitler söylüyordu:

Garîkı bahri sevdayım
Dahilek ya Resulallah!

♣

Sen meleksin sana insan desecler kim inanır!

♣

Vaslın bana hayat verir firkatin memat,
Subhane Halıki halâkalmevte vel hayat.

Genç kadın bundan çok sıkılıyordu. Fakat sessiz ve mahcup tabiatlı olduğu için bir rezalet çıkar korkusu ile susuyordu. En ziyade kocasının duymasından çekiniyordu. Mesele meydana çıkarsa, belki kocasının kalbine bir şüphe gelir, evi, barkı dağılırdı. Bahaî efendi sırnaşık âşıklardandı. Kadının sustuğunu gördükçe tecavüzünü arttırıyordu. Bir müddet sonra yalnız söz atmakla kalmadı. Mahalle çocuklariyle nameler yollamaya başladı.

«Tende canım, ruhu revanım, sultanım efendim;

«Ateşi iftirakınıza tahammülüm kalmadı. Bağrım kebap, halim harap oldu. A zalim, a mürüvvetsiz, beni daha ne kadar ağlatıp inleteceksin...» tarzında olan bu mektupların ardı arası kesilmiyordu. Mahpeyker hanım buna da tahammül etti. Gelen mektupları birer birer ocağa atarak yaktı, kocasına bir şey sezdirmedi.

Fakat âşık softa bu sefer büsbütün cüretini arttırdı. Minareden evin içi görünüyordu. Sabahleyin şafak sökerken minareye çıkıyor, gûya ezan okuyor gibi kadına söz atıyordu. Yanık bir sesle avaz avaz bağırarak ağzının içinden geveledeği sözleri ezanın ahengine uydurmuştu:

Allahı ekber, Allahı ekber

Yerine; ayni makamdan, ayni eda ile:

Ey Mahpeyker, ey Mahpeyker!
Aşkından yanıyorum illâllah!

Diye bağırıyordu. Softanın yanık sesini duyanlar:

— Yahu, bir zamandan beri bizim müezzin efendi çok dokunaklı ezan okumıya başladı!

Diye söyleniyordu. Hocanın ahları, ofları manevî cezbesine veriliyor:

— Müezzin efendinin gönlüne ilham vaki oldu... Rütbesi yükselecek... Eteğine yapışalım! deniyordu.

Mahpeyker hanım, softanın büsbütün azıttığını görünce işi kocasma çıtlatmak lüzumunu duydu. Münasip bir dille softanın sırnaşıklığını anlattı. Kocası Ömer bey güçlü, kuvvetli bir adamdı. İlk önce softayı bir iyi pataklamayı düşündü. Fakat, sonra mahallelinin hürmetini kazanmış bu sinsi ihtiyarı dövmenin mahzurlarını hatırladı.

— Şuna bir oyun edelim?

Dedi. Genç kadın bir rezalet çıkmak tehlikesile titriyordu:

— Nasıl oyun?

— Keratayı eşeğin yerine bahçede dolaba koşalım!

Karısına ne yapacağına dair talimat verdi. Ertesi gece Mahpeyker hanımın davetini alan Bahai efendi yatsı namazından sonra yarı açık duran kapıdan içeri dalıverdi. Kalbi çarparak merdivenleri çıkarken, karanlıkta şeytan feneri gibi gözleri şehvetle yanıyordu. Genç kadın softayı karanlık bir odaya soktu. Titriyen bir sesle:

— Ah, dedi, bu gece sizi çağırmakla çok ihtiyatsızlık ettim!

— Neden?

— Bizimki şüphelendi galiba?

— Deme, sultanım!

— Evet, evet... Şüphelendi. Geceleri sokağa çıkarken yanına silâh almak âdeti değildi. Halbuki bu gece silâhını alıp çıktı.

— Eyvah, ben öyleyse gideyim!

— Gitseniz fena olmaz... Allah esirgesin geliverirse, evde saklıyacak yer yok...

Bahai efendi gitmeğe hazırlanırken kapı vuruldu. Ömer bey, hiddetli bir sesle kapının önünde öksürüyordu:

— İşte, dediğim çıktı... Çabuk gel... Seni bahçeye çıkarayım...

— Bahçede ne yapayım? Duvardan altıyamam. Çok yüksek.

— Atlıyacak değilsin... Bahçede dolabı çeviren merkep var ya...

— Ey...

— Onu ahıra çekerim. Sen onun yerine geç... Dolabı çevir... Farkına varmaz...

Bir kaç dakika içinde bu işler olup bitti. Merkep ahırda yan gelip rahat ederken Bahai efendi zifiri karanlık bahçede gacur gucur dolabı çevirmeğe başladı. Ömer bey, pencerenin önünde oturmuş karısiyle konuşuyordu:

— Bu gece içimde bir sıkıntı var... Uykum kaçtı...

— Hayrola!.

— Sebebini bilmiyorum. Bir kahve yap da konuşalım...

Bir taraftan kahveleri içiyor, bir taraftan da mahallenin halinden bahsediyorlardı.

— Kötü yer... Dedikodusu çok... Buradan taşınalım!

— Sen bilirsin!

— Hem evin suyu da yok. Eğer eşek bütün gece dolabı çevirip depoyu doldurmazsa gündüz susuz kalacağız.

Bahai efendi yorulup bir dakika dinleniyordu. Dolabın gıcırtısı bitince Ömer beyin sesi gürlüyordu:

— Deh! Eşşoğlu deh!.. Bütün gün arpayı yiyip ahırda

yan geliyorsun, deh!..

Softa, tekrar var kuvvetini sarfederek dolabı gacır gucur döndürmeğe başlıyor, on dakika sonra yorulup duruyordu. O zaman Ömer beyin sesi duyuluyordu:

— Deh! Şimdi aşağı inip sana bir temiz sopa çekerim ha... Depo dolmadan durmak yok... Deh!

Gece yarısına kadar bu hal devam etti. Depo doldu, sular oluklardan taştı. Softanın canı da burnundan gelmişti. Ömer bey yatmıya gitti. Mahpeyker hanım, ayakta durmıya takati kalmıyan müezzini sokak kapısından savdı.

Bahai efendinin uslanıp uslanmadığını anlamak için bir hafta sonra kocası tekrar davet ettirdi. Müezzin efendinin aklı başına gelmişti. Dişlerini gıcırdatarak gelen çocuğa şu cevabı verdi:

— Git hanımına selâm söyle... Depoda su bitti galiba... Dolabı çevirmek için başka eşek bulsunlar!

AKBABA MİZAH YAYINLARI

	İSİM	Fiatı
1	— Mizah Hikâyeleri Antolojisi	1.00
2	— » » »	1.00
3	— » » »	1.00
4	— İt kuyruğu	1.00
5	— Meşhedinin Hikâyeleri	1.00
6	— Kadın Olan Erkek	1.00
7	— Meşhurların Nükteleri	1.00
8	— Sahtekârsız Memleket	1.00
9	— Yedek Parça	1.00
10	— Bir Dakika	1.00
11	— Kapatma	1.00
12	— Yepetaş	2.00
13	— Sarı Çizmeli Mehmet Ağa	1.00
14	— Sosyete	1.00
15	— Damda Deli Var	1.00
16	— Macun Hokkası	2.00

Fiatı 2 Lira